Miroslav Krleža

Gospoda Glembajevi

Bulaja naklada

Gospoda Glembajevi

Drama u tri čina

Miroslav Krleža

Sadržaj

ČIN PRVI

ČIN DRUGI

ČIN TREĆI

Nadopuna prvog čina

Rječnik

Bilješka o autoru

Impressum

Lica

Naci (Ignjat Jacques) Glembay, bankir, šef firme Glembay Ltd., pravi tajni savjetnik (šezdeset devet godina)

Barunica Castelli-Glembay, njegova druga legitimna supruga (četrdeset pet godina)

Dr. phil. Leone Glembay, sin Ignjata i prve mu supruge rođene Basilides-Danielli (trideset osam godina)

Sestra Angelika Glembay, dominikanka, udovica starijeg Glembajevog sina Ivana, rođena barunica Zygmuntowicz Beatrix (dvadeset devet godina)

Titus Andronicus Fabriczy-Glembay, kuzen bankira Glembaja, veliki župan u miru (šezdeset devet godina)

Dr. iuris Puba Fabriczy-Glembay, advokat, pravni savjetnik firme Glembay Ltd., njegov sin (dvadeset osam godina)

Dr. med. Paul Altmann, liječnik (pedeset jedna godina)

Dr. theol. et phil. Alojzije Silberbrandt, informator baruničina sina i njen ispovjednik (trideset devet godina)

Oliver Glembay, sin barunice Castelli i bankira Glembaja (sedamnaest godina)

Ulanski Oberleutnant von Ballocsanszky (dvadeset četiri godine)

Kamerdiner. Sobarice. Gosti.

Zbiva se jedne noći, kasnog ljeta, godinu dana prije Rata 1914-18. Prvi čin u noći između jedan i pola tri. Drugi čin između pola tri i pola četiri. Treći čin oko pet.

ČIN PRVI

Crveni salon sa žutom brokatnom garniturom šezdesetih godina. U pozadini dvokrilna vrata, otvorena, s perspektivom na nekoliko otvorenih i rasvijetljenih soba. Lijevo terasa, odvojena od scene staklenim pomičnim vratima. Na terasi kaktusi, paome i slamnata garnitura s dva šaukelštula, a niz kamene stube silazi se u vrt. Vrata desno u blagovaonicu. Na zidovima crvenog salona oko petnaest portreta gospode Glembajevih. Marijaterezijanski, ampir i bidermajer. Dvije-tri glave su moderne kopije po fotografiji. Nekoliko modernističkih figura u pleinairu. Čitav je stan bogato rasvijetljen. Kasno je. Gosti odlaze iz blagovaonice desno i prolaze sobama u perspektivi pozadine, onda lijevo. Upravo kad se je zavjesa digla, prešao je preko scene jedan austrijski Feldmarschalleutnant sa suprugom generalicom. Iza generala jedna reumatična matrona, opirući se o štap, pognuta u križima od svog išijasa. Jedan pukovnik infanterijski s pukovnikovicom i jedan kavalerijski dragonski major bez dame. Živa, banalna i glasna konverzacija na odlasku, od koje se čuju samo pojedini uzvici, nerazgovijetne riječi i smijeh, sa mnogo njemačkog, agramerskog teksta: Küss' die Hand,[1] presvijetla! Ljubim ruke! Servus! Doviđenja, ekscelenc! Preporučujem se, moj naklon, auf Wiederseh'n, grüss dich Gott![2] Adieu! Sluga sam pokoran, illustrissime! Moj najdublji naklon, laku noć! Servus, grüss dich Gott![*]

Poslije neznatne stanke izlazi jedna sjedokosa dama s marabu-ogrlicom u pratnji illustrissimusa Glembay-Agramera, sa svojom četrnaestogodišnjom unukom, koju prate dva mladića. Barunica Castelli-Glembay, supruga bankira, prati jednoga nepoznatog gospodina i damu. Na verandi smiju se mladi studenti i bakfiši, a kada izlazi grupa obitelji Agramer-Ballocsanszky, pretrči preko scene jedna osamnaestogodišnja djevojčica u bjelini, da na verandi stigne svoga brata. Na verandi između ostalih Oliver Castelli-Glembay i ulanski Oberleutnant von Ballocsanszky. Svi oni bučno izlaze preko scene u grupi. Stari kamerdiner i dvije sobarice izlaze i ulaze u žurbi sa šalovima, zaboravljenim tašnama i repovima kuna i marabuima. Još

odmah u početku čuo se iz pozadine klavir: "Geschichten aus dem Wienerwalde", valcer od J. Straussa, ali je naglo prestao. Sva gospoda uglavnom u fraku, dame u večernjoj gali. Gdjegdje po koji banskosavjetnički salonrok. Oficiri svi u vafenroku, laku i Pejačević-hlačama. Kao jedan od posljednjih izlazi biskup, kratkovidan, sa zlatnim naočarima, opirući se o štap s drškom od slonove kosti, u reverendi od listera, s briljantnim krstom, biskupskom crvenom kapom i crvenim rukavicama, u pratnji svog ličnog tajnika, koji na pristojnu distancu od dva koraka nosi za biskupom njegov pusteni šešir i svileni ogrtač. Biskupa prati sam kućedomaćin Ignjat Glembay. Za ovoga kretanja, žamora gostiju, glazbe i smijeha, na sceni stoji Sestra Dominikanka Angelika, udovica Glembay, rođena barunica Zygmuntowicz Beatrix (dvadeset devet godina) i promatra portrete po zidovima. Ona je vitka, otmjena i dekorativna, bez jedne jedine kapi krvi u obrazima, s prekrasnim ljiljanskim prozirnim rukama, koje koketno skriva u bogatim naborima svojih rukava. Uz nju Leone Glembay. Figura dekadentna, plješiva i prosjeda, sa gotovo potpuno bijelom rijetkom švedskom bradom, bez brkova. U fraku, s engleskom lulom u ustima. Igra ruku i živaca oko te lule abnormalno je intenzivna.

LEONE: Mutno je sve to u nama, draga moja dobra Beatrice, nevjerojatno mutno. "Es gibt zwei Stämme der menschlichen Erkenntnis, die vielleicht aus einer gemeinschaftlichen, aber uns unbekannten Wurzel entspringen, nämlich: Sinnlichkeit und Verstand, durch deren ersten Gegenstände gegeben, durch den zweiten gedacht werden!" Sinnlichkeit und Verstand,[3] jasnije od toga nije ni jedan Kant mogao da odredi sve to mutno u nama! Da! À propos: Kant! Našao sam noćas na ormaru u svojoj sobi jedno dobro achtundvierziger[4] izdanje Eulerove Mehanike! Taj Euler gledao je sa svojim diferencijalom svakako mnogo jasnije od Kanta! I to, molim lijepo: četrdeset godina ranije! Eulerova Mehanika izdana je prvi put u Sankt Petersburgu upravo sedamsto trideset i šeste! A Kritika je, ne varam li se, izdana negdje oko sedam stotina osamdeset i devete! (To je pad Bastille! Čudna igra prirode: La Grange je rođen iste godine kada i Eulerova Mehanika: trideset i šeste!) Da! Što sam htio da kažem? Ah da! Ono apsolutno, matematički kristalno, to je Euleru bilo jasnije četrdeset godina prije Kanta, i Euler je logičniji i konzekventniji: on je sve Nepoznato

izrazio formulom! Ovo je bitno: matematika je, ako se govori simbolično, bliža Nepoznatome od govora ili od slike. Matematička formula može jasno da kaže ono što ne mogu ni govor ni slika, pa ni glazba, koja je još uvijek relativno najmatematičnija! Govor govoriti i govorom se izraziti, to je artizam, to je već problem umjetnički, a Kant je pisao, u stilu svoga vremena, krilato i uzvišeno švapski: "auf den Flügeln der Ideen"![5] On nije znao da nađe adekvatnu, preciznu materiju svome izrazu: u tome, upravo u tome, bio je Euler dosljedniji i veći! I ja, što više slikam, sve sam više uvjeren da je da Vinci potpuno u pravu: stvar se može precizno odrediti samo apstraktnom matematičkom koordinacijom. I, eto, to je moje unutarnje protuslovlje: mjesto da sam matematičar, ja slikam. S tim raskolom u sebi, što može čovjek postići više od diletantizma?

ANGELIKA: Ja ne znam, Leone, molim te lijepo, nemoj se naći uvrijeđen, ja ne bih htjela da te uznemirim, ali ja se poslije sinoćnjeg našeg razgovora nisam nikako mogla oteti mislima (ja sam mislila gotovo čitavu noć o tebi), ja nikako nisam mogla da se otmem impresiji, da ti mnogo pretjeruješ u riječima! Ja se bojim, sve je to kozerija u tebi! Ti si neobično duhovit kozer, ti si u stanju radi jedne duhovite kombinacije upropastiti sve svoje dugogodišnje napore, sav iskreni intenzitet svojih napora, ti si u stanju kompromitirati se radi jedne duhovitosti! A ja sam mnogo šutjela za ovih sedam godina i meni je neobično strano misliti radi kozerije! "Der Unterschied einer deutlichen Vorstellung von einer undeutlichen ist bloss logisch, betrifft nicht den Inhalt!"[6] A u stvarnu istinu može se ući samo srcem, Leone, samo srcem: logikom ili duhovitim riječima nikako! Jede Logik ist nur eine Scheinlogik, ein Blendwerk.[7]

LEONE: Preostaje nam dakle dominikanska qualitas occulta?[8]

ANGELIKA: Da, qualitas occulta, ja se ne bojim te riječi! Ja sam otkad postojim, gledala život u slikama: postoji u našem subjektu vani i unutra. Što se nalazi između toga? Nešto, kao što ti veliš, tamno i mutno: nervi, mozak, meso, nešto što se zove naš subjekt. Jedna tužna šupljina u našem takozvanom subjektu. A sve se to razvija u vremenu i u nečem nepoznatom, transcendentalnom. I ako ti misliš da je tvoje slikanje logično poniranje u to transcendentalno nešto izvan našega Ja, ti se varaš, Leone! Tu se razumom ne može

ništa! Danas se to zove intuicija, a nekoć se zvalo qualitas occulta! Ja se ne bojim te riječi!

LEONE: To sve miriše po dominikanskom sumporu, Beatrice! Ja dopuštam: u ovakvom veltanšaungu živjeti je jeftino. To su hiljadugodišnji propisani pogledi; ta je tvoja dominikanska kostimirana hijerarhija oklopljena: vi kao crkveni veltanšaung, vi ste diluvijalni mastodont u oklopu, vi živite u crkvenoj tvrđavi, u panceru jedne verbalne laži: qualitas occulta! A to, da ja ne bih bio na svojim platnima materijalist, to ja decidirano poričem! Ja se gibam po formama euklidovski, helenski! I danas, u vrijeme impresionističke palete, govoriti o posljednjim stvarima klečeći, u dominikanskom kostimu, sagnute glave, s krunicom u ruci, to je čista gotika! To je danas, u vrijeme bezbožnog simbolizma, u vrijeme infinitezimala, Beatrice, moglo bi se doista reći: pseudointeligentno...

Angelika se blago, neprimjetno, no ipak prilično odlučno, promatrajući slike po zidovima, udaljuje od Leonea i od njegovih riječi, u šutnji.

LEONE *stane uz nju, mekano, vrlo toplo i intimno:* Beatrice, jedino u što vjerujem u ovoj glembajevskoj kući, to je tvoja visoka i iskrena inteligencija! Pa ipak, sve to u nama nije tako jednostavno kao veltanšaung kakve sluškinje! Za jednu je nepismenu sluškinju pitanje o bogu i posljednjim stvarima koordinacija tako jednostavna kao što su dekoracije jedne katoličke uskršnje slave. Uskršnje jutro, na bijelom stolnjaku farbana jaja i kuglof, uskršnja zvona i pjevana velika misa!

ANGELIKA: Svi mi vrvimo u životu kao crvi u kvarglu. I nitko od nas ne vidi iznad zbivanja, Leone! Ukoliko živimo, živimo samo tako da se pokoravamo nekoj tihoj, nevidljivoj zakonitosti; u nama i oko nas sve je isto tako tamno kao u termitskom mravinjaku. Ja mislim da je ovo tvoje romantično uzdizanje nad okvire životne mogućnosti sterilno, a pomalo i staromodno. Das ist die reinste Vormärzromantik![9] A ako ti misliš da u veltanšaungu jedne nepismene sluškinje ne može biti više harmonije nego u tvom bezbožnom simbolizmu, ti se varaš! Ovo je "pseudointeligentna gotika" što ja govorim, možda, ali to što ti govoriš, to je kaos, to je

nemir!

LEONE: Ja sam te večeras gledao neprekidno, Beatrice, i ja ne znam, možda je to indiskretno, ali ja bih silno intenzivno htio da znam da li si ti doista tako spokojna, kako se čini, ili se to u mome nemiru samo pričinja - možda ja tu tvoju koncentraciju samo sanjam?

ANGELIKA: Ja sam svakog dana sve manje nemirna.

LEONE: Sedam je godina prošlo od Ivanove smrti. Beatrice, i ako si ti doista ovih sedam godina svakog dana sve manje nemirna, ti mora da si danas već nevjerojatno mirna. A ne boli te nikada?

ANGELIKA: Pa i boli me! Ali se onda opet, kao što ti veliš - koncentriram, i bolje mi je!

LEONE: Gledam te već drugi dan, drago dijete, i tu tvoju koncentraciju gledam, i nikako ne mogu da shvatim: gdje je to mirno u tebi? Gdje je ta točka u tebi o koju se opireš?

ANGELIKA *odbije ga odlučno:* Ne znam, Leone!

Prelomivši tako razgovor, ona pođe spram svoga portreta što je prikazuje u žutoj brokatnoj večernjoj gali, s dubokim dekolteom i ogromnom lepezom od nojeva perja; tu stane i dugo gleda u svoju vlastitu prošlost. Iza scene se u taj tren oglasi klavir s Mondscheinsonatom i traje u kontinuitetu dalje od prvoga stavka sve do dolaska barunice Castelli-Glembay. Nakon stanke Angelika klone u jedan naslonjač, sklopi ruke kao na molitvu i šuti u unutarnjoj kontemplaciji.

LEONE *promatrajući je, tiho i egzaltirano:* Tvoje lice sjeća me jedne Holbeinove glave: mislim da sam je vidio u Baselu. Lice ovalno, lice jedne gracilne gejše, dječje, nasmijano, boja mliječna s prozirnim pastelnim preljevom! Oči holbeinske, inteligentne, svijetle, negdje duboko u jednoj transcendentalnoj nijansi sa jedva primjetljivim fosfornim svijetlom erotike.

ANGELIKA: Leone, molim.

LEONE: Ja govorim o Holbeinu, draga sestro Angeliko! O jednom starom baselskom Holbeinu, o kome mislim sedam godina! Ono lice bilo je nasmijano, upravo toliko da su se na jagodicama zaokružile dvije malene, diskretne jamičice kao dvije simetrične sjenke iznad

pravilne dijanske usne, ruke ljiljanske, bijele, mirišljive, prsti engleski, fini, duguljasti Holbeinovi prsti, divna plavokrvna ruka kakvu je mogao da vidi samo jedan jedini Holbein!

Angelika je bez riječi ustala i pošla spram terase sakrivši svoje ruke u rukave. Leone za njom.

LEONE: Ja već sedam godina nosim ideju tvoga portreta, Beatrix! Najprije sam te vidio u crnini, ali sada te vidim u ovom dominikanskom kostimu, taj ti pristaje divno, kao kakvoj dvorskoj gospođi iz Trecenta! Ti si feudalna dama, i ja tebe ne vidim kao dominikanku nego kao feudalnu damu iz Trecenta: tako bi te trebalo naslikati! Kako vrijeme brzo prolazi i kako se kostimi nevjerojatno brzo mijenjaju na našim predstavama! U tom istom tvom dominikanskom kostimu gledale su gospođe turnire, slušale viteške pjevače, i ja ne bih htio da te povrijedim, Beatrice, ali ideja da bi se moglo još dogoditi da za sedam stotina godina budu crkveni ženski redovi kostimirani u second empireu, ta ideja govori kako je doista sve na svijetu relativno i prolazno: i naši kostimi i naše dominikanske koncentracije! Za sedam stotina godina mogu second-empire-kostimi biti isto tako konzervativni kao što su danas feudalni. A čitav se impresionizam rodio u sjeni onih preciznih i mondenih second-empire-kostima: posljednje krinoline, tokovi "à la Eugénie", sa svilenim liliput-suncobranima u žarkim bojama.

Taj tihi flert Angeliki je stran i dalek a istodobno i bliz; ona s neprikrivenim interesom sluša te tople riječi njoj simpatičnog čovjeka koga nije vidjela već sedam godina, i pri tome promatra svoj vlastiti portret, sliku svoje mladosti.

Ulazi illustrissimus Fabriczy u pratnji doktora Silberbrandta. Presvijetli gospodin Titus Andronicus Fabriczy, umirovljeni veliki župan, stari je bonvivan, čija je svaka pojedina skupocjena nit frizure virtuozno položena preko plješive lubanje, s jakim, konjaničkim madžarskim brkom, vidljivo tamnocrno nafarbanim. Njegova uspravna još i besprijekorno elegantna pojava, s monoklom na staromodnoj žnori, s rozetom jednog visokog reda u zapučku, njegove kicoški ispeglane hlače, njegovo zubalo, fine, odnjegovane gospodske ruke sa zlatnom narukvicom i ogromnim pečatnjakom, sve je to staračkiuredno i pedantno čisto. Stari iskusni epikurejac, koji ljubomorno

pazi na svaku minutu svoje šezdeset i devete godine. Na lijevom obrazu zarasla mu je brazgotina od zareza sabljom. Dr. theologiae et philosophiae Alojzije Silberbrandt, eksjezuit, sada informator bankirskog jedinca Olivera Glembaja, ima oko četrdeset godina. Suhonjava, sušičava pojava s blijedim bezličnim licem kao da je od gumije, ima u sebi nešto eunuško, antipatično i lakajsko: u svojoj reverendi od listera figura crna i vitka.

FABRICZY: A vi gledate svoju prošlost, barunice? Wie die Zeit vergeht, mein lieber Gott![10] Devet je godina prošlo od ovog vašeg portreta, a koliko smo mi večeri tu pod ovom slikom razgovarali o vama, još u ono vrijeme dok ste vi bili, ako se ne varam, u Shanghaiu.

ANGELIKA: U Hongkongu, illustrissime, u epidemišpitalu bila sam pune dvije godine. Tamo smo imali i lepre i tifusa mnogo. Tome je davno, i sve mi se čini kao da sam sanjala. Od ove slike prošlo je sada u martu osam punih godina. Tu sam toaletu imala na bečkom "Rotes-Kreuz-balu",[11] a to je moglo biti nekako polovicom februara. Na tom istom plesu dogovorio je Ivan s Ferenczyjem ovaj moj portret! Mislim, za osamsto i osamnaest funti! U martu sam sjedila Ferenczyju, a u junu umro je Ivan. U junu slijedeće godine bila sam već u Hongkongu! Gledati ovakav svoj vlastiti portret sasvim je čudan doživljaj: kao da se čovjek gleda u čarobnom ogledalu: je li moguće da sam to zaista bila ja? Je li moguće da u životu ima distanca iz kojih čovjek samog sebe više ne prepoznaje?

FABRICZY: Jawohl, das ist ein typischer Ferenczy! Von demselben Ferenczy stammt auch das berühmte Portrait des englischen Herrscherpaares, das im vorigen Salon d'Automne ausgestellt war.[12] Taj Ferenczy slika sada u Londonu - "die oberen zehn Tausend." Angeblich soll er enorm reich sein! Unlängs hat er eine Indienreise gemacht,[13] na svojoj vlastitoj jahti! Ein Prachtwerk! Ein blendendes Feuerwerk![14] A vi, gospodine doktore, što kažete vi zu diesem chef-d'oeuvre?[15]

SILBERBRANDT: "Pulchrum autem dicatur id, cuius ipsa apprehensio placet",[16] kako je rekao sveti Toma, illustrissime! Kad bih baš smio da primijetim svoje, naravno potpuno nemjerodavno i skromno mišljenje, ne bih mogao da ne fiksiram da mi se taj portret

pričinja, za jednu nijansu možda, ali ipak: malko suviše mondenim! Ali stvar sama po sebi naravno da je genijalna!

FABRICZY: Jeder Zeit ihre Kunst, mein' ich![17] Ako je jedno vrijeme mondeno, i slike treba da su mondene! "L'oeuvre d'art est déterminée par un ensemble qui est l'état général de l'esprit et des moeurs environnantes!" So mein' ich! Aber, allerdings, ich versteh' nicht viel davon![18] Što dulje ja tu sliku gledam, a gledam je sada više od sedam godina, meni je sve ljepša: ich kann mir nicht helfen! Allerdings, ich bin nur ein Laie![19] Ali ovdje je Leone: on je sâm slikar, njegove slike dobivaju zlatne medalje, on će nam to znati bolje formulirati: dakle, Leone, što ti misliš o baruničinom portretu?

LEONE: Ja ne mislim o tom portretu ništa, dragi Fabriczy! To uopće nije nikakav portret, to mislim ja! I meni je sasvim jasno da Beatrix samu sebe ne prepoznaje: takav je to portret!

FABRICZY: No ja, natürlich, du mit deinen überspannten Anschauungen! No ja, ganz natürlich: der englische Hof und der Salon d'Automne wissen natürlich nicht, dass ein Ferenczy László einen Dreck wert ist![20]

LEONE: Meni je savršeno irelevantno što engleski dvor misli o jednom anonimnom Ferenczyju i o slikarstvu!

SILBERBRANDT: "Omnis ars naturae imitatio est!"[21] A nema sumnje, ova slika prikazuje barunicu vrlo vjerno, onakvom kakva je barunica bila prije deset godina, razumije se! A da sestra Angelika samu sebe ne prepoznaje, to nije kriv portret nego to što ona danas nije više ona od prije deset godina! Da! Ali slike treba suditi potpuno nezavisno od onih lica koja su na platnu prikazana, tako nas barem uči estetika! A po jednom objektivnom estetskom kriteriju, svi su uslovi za jednu harmoničku ljepotu tu: *μετριοτης και συμμετρια!* Ja se dakle ne bih nikako mogao složiti u vašem sudu s vama, izvinite, gospodine doktore, da...

FABRICZY: No, also, immer schöner und schöner:[22] jedan Ferenczy László je za tebe anoniman? A za koga je Ferenczy anoniman? L'Illustration i The Graphic - smatraju za osobitu čast ako mogu reproducirati jednog "anonimnog" Ferenczyja! - Da!

LEONE: L'Illustration, The Graphic i sveti Toma sa svojim "imitatio naturae"...

SILBERBRANDT: Pardon, to je Seneka, gospodine doktore.

LEONE: Svejedno: Seneka ili sveti Toma ili The Graphic! Trebali biste da znate da je problem suvremenog slikarstva udaljen od Seneke i od The Graphica dvije hiljade godina! Da! A ovo što vi izrezujete nekakve citate iz starih crkvenih knjiga te ih lijepite, kao markice kamo spadaju i ne spadaju, to je patristička filatelija možda, ali s estetikom i slikarskom kulturom to nema nikakve veze!

SILBERBRANDT: Vi ste kadikad suviše autoritativni u svojim tezama, gospodine doktore! Ja dopuštam da se ja u slikarstvo ne razumijem kao vi, jer vi ste bili u Firenci tri godine na akademiji, i u Parizu, ako se ne varam, i konačno i sami slikate, da, ali konačno imati svoje mnijenje, to je stvar savjesti: ja pod ljepotom razumijevam jednu višu harmoniju u estetsko-religioznom smislu, onako kako je to odredio Biedermann u svojoj studiji "Über die christlichen Dogmen": "Erhebung des Menschen, als unendlichen Geistes aus der eigenen endlichen Naturbedingtheit zur Freiheit über sie in einer unendlichen Abhängigkeit."[23]

LEONE: Što, kako, molim ja vas? Die eigene endliche Naturbedingtheit und Freiheit über die endliche in einer unendlichen - ja od svega toga nisam ni slova razumio! Kakav Seneka i engleski dvor i Ferenczy und christliche Dogmen? Što? *Nervozno:* Uzmite konkretno baruničinu ruku s lepezom! Zar može tako da izgleda jedna ženska ruka s lepezom? Tu se osjeća tuba, ulje, to se sve lijepi kao smola, ti su prsti ostali neizdiferencirani kao marcipan! Pa onda frizura? Imate li vi osjećaj gdje počinje čelo, a gdje kosa? To je sve lakirani papier-mâché, sakriven ovim banalnim trikom od dijadema. Kakav dijadem? Čemu ovdje dijadem? Ta svila, ti brokati, to nojevo perje, sve je to šareno kao papiga! To sve sebi može dozvoliti jedan Ferenczy, koji prodaje svoje portrete engleskom dvoru, ali to nije slikarstvo! Kakvo je to slikarstvo?

FABRICZY: Lächerlich![24] Jedan Ferenczy László ne zna što je slikarstvo, a jedan gospodin Glembay to ima u malom prstu! Ja nalazim da je ovaj portret savršeno sličan barunici, i to još dan-

današnji, poslije devet godina! Ako to nije portret, onda ja ne znam što je uopće portret.

LEONE: Ja mislim da je najpreciznije ovo posljednje, da ti uopće nemaš pojma o portretu! Barunica ima prije svega oči plave, akvamarin, irealni akvamarin, a ove oči tu na ovom platnu su zelene. Lice Beatricino je lice iz Trecenta, Quattrocenta, njen pogled, njen holbeinski ovalni obris, svemu tome nema na ovoj engleskoj Ansichtskarti ni traga. A Beatricine ruke? Gdje su te netjelesne, vrhunaravne ruke na ovoj porculanskoj bebi?

SILBERBRANDT: Ja mislim da bi od svega najmjerodavnije bilo što misli sama sestra Angelika. Sestra Angelika ne živi danas više ni materijalnim ni duhovnim životom jedne mondene dame, ona gleda na ovaj svoj portret iz jedne, kako je blagoizvoljela izjaviti, devetogodišnje distance, te bi ona...

LEONE: Ruke ostaju iste! Ja se sjećam Beatricinih ruku još iz onog glembajevskog vremena, a vidim ih i danas! Iz didaktičkih motiva, Beatrice, da pokažem ovoj gospodi što znači jedna ruka na modelu, a što na platnu, molim te, budi tako dobra...

Sestra Angelika slušala je ovaj razgovor o svome portretu s velikim interesom, ali se diskretno povukla kad je pala riječ o njoj lično i o njenim rukama. Ona gleda galeriju glembajevskih obiteljskih portreta.

ANGELIKA: Fabriczy, molim vas! Je li to ona Ludviga Glembajeva koja se utopila zbog onog talijanskog slikara?

FABRICZY: Ne, draga Beatrice, to je stara Foringaševica! Mi smo iz voćnjaka Foringaševih ukuhavali one njihove non plus ultra[25] Reine Claude, a moja pokojna mamica Glembajica govorila bi: kakve argentinske durancije? Za à la Melba kompote najbolje su durancije od Foringaševih! To su one foringaševske gorice na topličkoj strani, ako se izvolijevate još sjećati, gdje danas stoji rafinerija špiritusa i gdje se peče Château Glembay Cognac. A Ludviga Glembajeva, to je ova gospođa u bijeloj svili s crnim šalom!

Stali su pod slikom jedne mlade žene u bjelini, koja drži u ruci lornjon i ima tešku, skupocjenu, masivnu bisernu ogrlicu. Bidermajerski rad četrdesetih godina.

FABRICZY: To je portret od maestra Bartolomea iz Toskane, dieser fantastischen Person! Das unglückliche Kind aus dieser Avanture mit diesem italienischen Maler[26] izgubilo se negdje oko osamdesete u Beču. Čulo se kao da se tamo oženio nekakvom sluškinjom, Štajerkom! Mit einem Wort: vollkommen verkommen, hat sich dann der Unglückliche, genau wie seine selige Mutter, in's Wasser geworfen! Ein angeblicher Sohn aus dieser Mésalliance soll heute noch irgendwo in Wien leben![27] Da, da, to je ta nesretna Ludviga! Kako se vidi, morala je biti prekrasna! Diese Büste, diese Augen! Und dieser Jüngling, das ist der jüngere Bruder derselben Ludviga! Der unglückliche Felix Glembay. Er hat sich einer Graf-Wrbna-Reitereskadron angeschlossen, die im Spätherbst achtundvierzig unter dem Grafen Nugent den rechten Flügel der Banus-Jellachich-Expedition bildete.[28] Tako nekako pod konac novembra četrdeset i osme, njega su negdje oko Fünfkirchena ulovili Kossuthovi banditi i ispekli živoga!

ANGELIKA: Za ovoga znam zašto nosi crkvu! To je Franc, taj je sagradio novu remetinečku crkvu! Ali zašto ovaj drži lokomotivu u ruci, Fabriczy?

FABRICZY: To je Franc Ferdinand Glembay! Taj je izgradio željeznicu Pettau-Csakathurn, Csakathurn-Nagy Kanizsa! Als Generalvizedirektor der Südbahn und als Vizepräsident des Wiener Herrenklubs[29] mogao je mirne duše postati barun, da je samo htio. I kad su mu došli s tom propozicijom, der Alte wies höflichst ab: nein, danke gehorsamst! Der hundertjährige Meisterbrief meines seligen Vaters ist mir viel lieber als euere zweimonatlichen Patente! Danke schön![30]

LEONE: Ja sam još bio dijete i sjećam se da nam je Tante Marietta pričala da je ovaj znao kod pokera tako varati, da je bio poznat als Falschspieler von Laibach bis Esseg![31]

FABRICZY: Geh', ich bitt' dich, mit diesen deinen überspannten Witzen![32]

LEONE: Das ist kein Witz, mein Wort![33] Tako sam čuo od Tante Mariette!

FABRICZY *prešavši preko toga s gestom šutnje:* Ja ne znam da li se sjećate ove slike svoga Schwiegervatera?[34] To je slikano prije dvadeset i pet godina u Beču kad je ova ista firma Glembay Ltd. Comp. slavila svoju pedesetogodišnjicu! Das Werk stammt aus der Makart-Schule vom akademischen Maler Professor Janetschegg. Streng in der Form, mild in der Farbe![35] Onda je Ignjat nosio još svoju znamenitu napoleonsku bradicu! Ist das als Bild vielleicht auch einen Dreck wert, Leone, was?[36]

Leone je ustao i stoji pred jednom izlizanom staromodnom cehovskom slikom u baroknoj rami.

LEONE: A što misliš, illustrissime, zašto drži ovaj Glembay vagu u ruci?

FABRICZY: Pa to je cehovski simbol, vaga. On je vagao i trgovao za čitavog svog života!

LEONE: Da, on je vagao za čitavog svog života! To je mene još kao dečka uvijek zanimalo, kako je to, da je ovaj vagao tako da drži vagu koja je prevagnula! A poslije sam se dosjetio: to je prvi Glembay koji je vagao krivo!

FABRICZY: Deine ironische Einstellung zu allem wirkt manchmal wirklich deplaciert: još za directoirea galt der Mann als der Reichste von Marburg bis Csakathurn! In der Kongresszeit kaufte er schon das Palais in der Herrengasse![37] Što je njemu trebalo da važe krivo? Lächerlich![38]

LEONE: Nikome još do dana današnjega nije samo od sebe prevagnulo, illustrissime!

FABRICZY: Wenn das gemeine Volk so spricht, ist es noch verständlich! Das ist es aber was gemeine Volk nicht verstehen kann![39] Da pauperi s ulice tako misle, das ist noch verständlich![40] Ali ti, jedan Glembay-Danielli - merkwürdig![41]

SILBERBRANDT *koji se je gibao kod ovoga promatranja obiteljskih slika kao sjenka, tiho i kao uvjerljivo, ustvari laskavo:* Upravo za nas, za naš siromašni nepismeni narod, koji nema svoje narodne privredne klase, za nas je važno da očuvamo i ono malo što je ekonomski naše,

narodno naše. I zato su za nas neke moderne, liberalne novotarske teorije, koje sve ruše i razaraju, dvostruko opasne! Ja skromno mislim, ja sam barem tako čitao u almanahu der Österreichischen Handelsgeschichte,[42] da je ovaj Glembay već u marijaterezijansko vrijeme radio s lađama u Trstu i imao svoje filijale u Grazu i Beču.

FABRICZY: So ist es![43] Treba se pokloniti i priznati, treba gledati pozitivno, nicht alles nur beschmutzen und niederziehen! Natura non facit saltus! In vierundzwanzig Stunden kann man nichts aufbauen![44] Svi ovi Glembajevi radili su i stjecali u prilikama mnogo težim nego što su današnje i daleko je, dragi moj amice,[45] od onog Glembaja s vagom u ruci do tvog gospodina oca, pravog i tajnog savjetnika, koji, kao što smo jutros čuli na svečanoj sjednici Trgovačke komore zapošljava i hrani više od deset hiljada glava! Carissime,[46] da, tako je to!

LEONE: Vama su još uvijek zdravice od banketa u glavi! Idite sutra na svečanu sjednicu Trgovačke komore, pak deklamirajte te svoje zdravice tamo! Što to meni pjevate, ja nisam nikakav jubilarac ni bankir! Ja sam u ovoj kući prolaznik, meni ove slike govore stvari mnogo tamnije od jedne zdravice! Za vas onaj Glembay drži u ruci crkvu, a za mene krvavi nož! Kako za koga! Was habe ich gesagt? Hab' ich überhaupt etwas gesagt?[47] Ja sam rekao što sam čuo: da je ovaj Glembay varao na kartama, a onaj da je krivo vagao! Das hab' ich gesagt! Kein Wort mehr![48]

FABRICZY: Jawohl, das ist die Bárbóczy-Legende: die Glembays sind Mörder und Falschspieler,[49] i svi su Glembajevi prokleti! To je bablja pripovijest!

LEONE: Tako, to sve je die Bárbóczy-Legende? Prekrasno! Uzmi samo od četrdesetosme ovamo, molim te lijepo! Za ovu Ludvigu sâm si rekao da se utopila, sama iz vlastite inicijative; i njen sin skočio je u vodu iz vlastite inicijative. Das hast du selber gesagt![50] Brat ovog ajznbanera (der die Wiener Hochbauer heiratete), der ist im Irrenhaus gestorben![51] Najstariji njegov sin, taj se je ustrijelio. Generalica Warroniggova dva puta se bacila u vodu. Ihre Tochter Laura, Baronin Lenbach, ist eine ausgesprochene Selbstmordkandidatin![52] Tu je moja pokojna mama! Dobro! Ona

nije Glembajica, ali ona se otrovala u kompleksu Glembay! Kannst du das vielleicht leugnen![53] Alice, a Alice, zar se nije utopila? Pokojni Ivan zar nije pao iz trećega kata?

FABRICZY: Das war der reinste Zufall![54]

LEONE: Dobro, a svi Glembajevi treće i četvrte linije? Svi Agrameri, svi Ballocsanszky, pa konačno i vi Fabriczyjevi, ist das alles nicht verflucht und degeneriert?[55] Zar je to sve baš tako normalno da ovdje Beatrice stoji u svom dominikanskom kostimu? Nije li barunica Zygmuntowicz udova jednoga samoubojice Glembaja? Und das alles nennst du eine Bárbóczy-Legende?[56] Moj dragi illustrissime.

FABRICZY: Ja, und was willst du damit sagen?[57]

LEONE: Idi, molim te! Zu blöd das Ganze![58] *Ode nervozno na terasu, sjedne u šaukelštul i njiše se nervozno, odbijajući dimove.*

FABRICZY: Ein ungemütlicher Sonderling![59] Došao je nakon jedanaest godina prvi put u svoj vlastiti roditeljski dom i vlada se tako überspannt, so zügellos nervös, dass er beinahe ansteckend wirkt![60] Da se riješi te neugodne teme: A vi, draga barunice, kako vi provodite svoje dane? Prije dvije-tri godine mnogo mi je pričala o vama jedna vaša učenica: kontesa Wieniawski-Drohobecka! Kad se je bila vratila iz Pressburga od Engleskih Gospođa, ona je bila prosto šarmirana durch Ihre, wie sie selbst sagte, "innerlich verklärte Harmonie"![61]

ANGELIKA: Ja nisam više kod Engleskih Dama, illustrissime! Ja sam kod Previšnje Dvorske Službe u kancelariji Njegove Eminencije Kardinala Gaspari-Montenuova!

FABRICZY: Da, da, znamo i to, čast nam je znati i to! I baš u tom pogledu, ja sam vas ex privata htio da zamolim za jednu uslugu: da mi odnesete jednu poruku Njegovoj Eminenciji Kardinalu! Mi smo zajedno s Njegovom Eminencijom bili u Germanikumu (damals als ich noch bei der kaiserlich-österreichischen Gesandschaft in Rom war!)[62] i onda smo bili vrlo dobri s Njegovom Eminencijom. Pak me je molio reverendissimus prepošt ladanjski doktor Klokočki, da molim ili da interveniram preko Njegove Eminencije grofa

Montenuova za visoki zagovor kod Eminencije Nuncija (wie ich höre, soll das eine Préférencepartie sein):[63] radi se naime o jednom banskohrvatskom karmelitskom kloštru. Eine Kleinigkeit! Irgendwelche Agrarkomplikation oder so ähnliches.[64] Jedna malenkost, barunice, koja za te siromašne časne sestre znači vrlo mnogo!

ANGELIKA: Vrlo rado, illustrissime, koliko to od mene zavisi, vrlo rado, molim lijepo.

Izlaze polagano u razgovoru na vrata u pozadini, a dr. Silberbrandt polagano za njima kao lakajska sjenka. Stanka, za koje se čuje drugi stavak Mondscheinsonate; u stanci vratio se Leone u sobu i nervozno šeće i puši, promatrajući slike.

Ulazi uzrujan doktor Puba Fabriczy, plavokosi nervčik u fraku s monoklom na oku i havanom u ustima. On je uslijed svoga rahitisa šepav, te nosi gvozdene sponke na lijevoj, degeneriranoj nozi, koju vuče za sobom sa prilično teškim i vidljivim teretom higijenske, ortopedski iskonstruirane patent-cipele. Opire se o fini crno lakirani štap, a slovo er izgovara afektirano i namješteno. On je nesimpatičan i vrlo oštrouman.

PUBA: Ovo je ludnica u kojoj čovjek samo badava gubi svoje nerve! Kasno je, a ja ne kradem svoje vrijeme, sutra me čeka pun koš posla! Zu dumm, dass man sich immer herumplagt und herumstrapaziert.[65]

LEONE: A tko te smeta da ne odeš, draga dušo? Idi s Bogom milim, laku noć!

PUBA: Ti si uvijek prekrasno duhovit! Ja treba da riješim s tetom Šarlotom jednu važnu stvar, a nikako ne mogu da se nađem s njom. Ovo je ludnica, i tu se ljudi igraju vatrom!

LEONE: Barunica Castelli-Glembay svira svoju Mondscheinsonatu, i ja mislim da je najbolje pustiti je da odsvira tu svoju blaženu Mondscheinsonatu, jer čini se da ona ne bi mogla zaspati bez te svoje sonate "quasi una fantasia"! Idi kući i laku noć! Što se tu gnjaviš? Pogotovo ako si toliko überlegen[66] te uviđaš da je sve ovo ludnica!

PUBA: Lako je tebi govoriti so von oben aus deiner olympischen

Perspektive![67] Da ja imam tvoju rentu, ni ja se ne bih uzrujavao, dragi moj! A znaš li ti uopće o čemu se radi? A znaš li ti da je socijalistička štampa najavila novu kampanju u slučaju Rupert-Canjeg? A znaš li ti da ta gospoda prijete novim dokumentima? A znaš li ti da je jučer na sprovodu one luđakinje došlo do kravala i do strke i da je policija morala uredovati? Svjetina je vikala protiv nekažnjenih ubojica! Tu se demonstrira, tu štampa sprema novu kampanju, a ovi tu šampanjiziraju i sviraju Mondscheinsonatu! Seid nicht leichtsinnig, um Gottes Willen![68]

LEONE: Što se to mene tiče? Ja sam u toj aferi savršeno dezinteresiran! Meni je to sedma briga! Neka demonstriraju, neka laju, neka pišu što ih je volja! Was geht das alles mich an?[69]

PUBA: Naravna stvar: tebe se to ništa ne tiče, Šarlote se ništa ne tiče, staroga se ništa ne tiče, svi ste vi dezinteresirani, a kada opet dođe do novih skandala, onda, naravno, tko će biti odgovoran? Naravno, advokat gospodin Fabriczy! Onda ću biti odgovoran naravno isključivo ja sam!

Ušao je Glembay u pratnji dra Altmanna i čuo je Pubine posljednje riječi. Ekscelencija Ignjat Glembay, šef firme Glembay Ltd. Company, bankir, veleindustrijalac i financijalni magnat, najstariji predstavnik otmjene patricijske obitelji, gospodin je elastičan, neobično dobro uzdržan u šezdeset i devetoj godini. On je u savršeno skrojenom fraku; gusta kovrčava, potpuno sijeda kosa, markantan nos, lice tvrdo, izbrijano i odlučno, obrve orlovske. Jaka, nešto izbočena donja čeljust i neobično mišićave vilice: čuje se na prekide kako škripi nervozno zubima. Monokl sjedi mu posve prirodno, kao da ga nema.

Doktor Altmann, gospodin oko pedesete, crne masti, potpuno crne i uščuvane bujne kose i jakog brka, ima u sebi jedan potez jermenskog ciganskog primaša. Jako einseitig, gotovo grbav, sa savršenim geradehalterom pod kaputom: to ga smeta u kretanju. Zlatne naočari. Cigarete frče iz srebrne tula-doze i prsti su mu kao tipičnome nikotinistu žuti od dima. Neprekidno puši jednu cigaretu za drugom.

GLEMBAY: A što je, dragi moj Puba, što se ti opet uzrujavaš? Što se je opet dogodilo?

PUBA: Ja vas sve skupa nikako ne mogu da razumijem, onkl Naci! Ich fliege hier herum wie ein Fussball von einem zum andern![70] Ja sam ti rekao da trebam nove direktive za slučaj Rupert-Canjeg. Ja sam htio da govorim s tetom Šarlotom; sie schikt mich zu dir, du komplimentierst mich hinaus, ich spaziere hier wie ein Trottel herum;[71] u aferi su nastupili novi momenti! Socijalisti otvorili su novu kampanju: oni traže obnovu procesa na temelju nekakvih pisama. Stvar je svakako vrlo neugodna, und ich mach' dich aufmerksam: sich hinüberschwindeln wollen ist riskant![72] Ja mislim: s juridičke točke gledišta bilo bi najbolje da se štampa protuizjava. Hier, vor Fremden konnte ich nicht sprechen, aber mein Standpunkt ist: entweder man gibt mir als juridischem Vertreter freie Hände, oder man lässt mich weg![73] Ali bez ikakve direktive bez ikakve određene linije, a da ne znam što i kako, ja tako niti mogu niti hoću. Ovako: ja dižem ruke od svega!

GLEMBAY: Ti dakle predlažeš protuizjavu u novinama? Hm! Hm! *Stanka. On misli i škripi zubima. Zatim odlučno:* Nein! Nicht! Ja, so eine öffentliche Polemik mit der Bank Glembay, das wäre für die Bagage ein Festfressen! Lieber nicht! Nur keine Zeitungen! Ich bin entschieden dagegen![74]

PUBA: Das ist ein typisches glembaysches Vorurteil! Pourquoi pas! [75] Konačno, ja mislim da nije pretjerano ako kažem da je ta afera u javnosti već toliko puta pertraktirana, da ja mislim da jedna logična pravna izjava, naravno: würdevoll und respektabel,[76] ne može ništa da smeta. Izvinite, gospodo, taj moj izraz, ali ja mislim da je potrebno da se definitivno začepi gubica toj bagaži! To je preventivna mjera! A vi, što vi mislite, doktore?

DR. ALTMANN: Tu je prilično teško savjetovati, gospodine doktore! Ja, naime, nisam sasvim au courant[77] u čitavoj toj pripovijesti i meni se čini da s jedne strane ima gospodin Hofrat potpuno pravo: die Zeitungen, mein Gott, sind wirklich kein dem entsprechendes Mittel; wie soll ich sagen, die Zeitungen sind, so zu sagen, kein geeignetes Feld für solche delikate Komplikationen![78] A s druge strane, koliko je meni poznato, izgleda mi opet tako kao da bi gospodin doktor Fabriczy mogao imati potpuno pravo: nešto bi se u toj hajklih[79] aferi moralo svakako poduzeti...

Svirka klavira u pozadini prestala je još za Pubinih posljednjih riječi. Ulazi Šarlota barunica Castelli-Glembajeva u pratnji ulanskog Oberleutnanta Agramer-Ballocsanszkog i svog sedamnaestogodišnjeg sina Olivera Glembaja. Barunica Castelli-Glembay dama je u četrdeset i petoj godini, s tako svježim tijelom i kretnjama te joj nitko ne bi dao više od trideset i pet godina. Njena je kosa gotovo potpuno sijeda i kontrast između njenih mladenačkih sjajnih očiju i svježeg obraza čini te se njena frizura pričinja bijelom, naprahanom perikom. Gospođa Castelli, apartna i duhovita dama, izgovara svoje rečenice precizno i vrlo logično, a svoj lornjon upotrebljava više iz afektacije nego iz dalekovidnosti. Obučena je u svijetlu čipkastu šampanj-gala-toaletu s bogatim nakitom i neobično dubokim dekolteom te skupocjenom, gotovo metar širokom hermelin-stolom. Iza barunice nekoliko sekunda kasnije ulazi na vrata u pozadini illustrissimus Fabriczy.

PUBA *vrlo nervozno:* Ja vas ne razumijem: so herumphilosophieren, das verstehe ich wirklich nicht![80] Kakve vi to mozgove imate, gospodo? Vi mi morate dati direktivu, ili, molim lijepo, izvolite tu moju izjavu uzeti bez ikakve tendencije: in dieser Sache bin ich vollkommen ohne Hintergedanken,[81] ali, molim lijepo, ja ne bih htio ni jedne minute dulje da nosim isključivu juridičku odgovornost u toj stvari! To je moja posljednja!

BARUNICA CASTELLI *uzrujano:* Ti opet gnjaviš, Puba, tim glupostima! Ja ne znam: ja sam doduše samo žena, i ja ne razumijem mnogo od tog vašeg juristeraja, aber, meine Herrschaften, bitte mir endlich zu erklären: ist in der Sache das Gericht massgebend oder nicht?[82] Je li sud dao odrješujuću osudu ili nije? Pa što onda gnjavite opet tim glupostima? Čovjek samo kvari sebi štimung[83] i nerve!

GLEMBAY: Ti se, Šarlota, bespotrebno uzrujavaš! Sud je, naravno, mjerodavan, ali Puba ima isto tako pravo: konačno, nastupili su novi momenti! Da se ta nesretna histerika nije ubila, stvar bi bila već davno legla. Stvar je bila, kako znamo, već potpuno likvidirana, ali, bože moj, istina je: ta se osoba ubila u našoj kući, a novinari, hvala bogu, znamo što su. Den Zeitungen gegenüber, Charlotte, den Zeitungen gegenüber-müsste man doch...[84]

BARUNICA CASTELLI *razdraženo, gotovo u poluplaču:* Pa dobro, pak

odštampajte onda sudsko rješenje, jer ja ovako dalje ne mogu! Uvijek biti uznemirivana, uvijek u neizvjesnosti, dass man öffentlich bespuckt wird, das würde auch stärkere Nerven ruiniren, meine Herrschaften! Ich halt' das nicht mehr aus![85] Ili će se poduzeti neke energične definitivne mjere, oder ich reise weg![86] Izvolite to uzeti do znanja: ja ovako dalje ne mogu. Molim, izvolite se osvjedočiti: ja sam postala bijela kao perika! Izgleda mi, kao da ste se vi svi dogovorili da me ruinirate! *Klone u naslonjač i tako ostane.*

GLEMBAY: Du sprichst jetzt gereitzt...[87]

BARUNICA CASTELLI: Ich lass mich nicht ruiniren! Was kann ich dafür[88] ako se ta osoba ubila? In dieser Sache habe ich mein Möglichstes getan![89] Jesam li ja tu luđakinju bacila iz trećega kata?

FABRICZY: Pa to nije nitko od nas ni ustvrdio! Šarlota draga, zar ne: jedno je istina, a drugo je Schein![90] Ona je napisala svoje oproštajno pismo, a novine su to njeno pismo odštampale! Svaki dan čitaju se po novinama pisma samoubojica: darin liegt nichts Besonderes![91] Od nas lično, naravno, nitko ne misli da u tom pismu ima nešto izvanredno. Pismo jedne egzaltirane žene dvije minute prije smrti, naravno, u tome za nikoga nema ničega senzacionalnog. Ali distingvirajmo dobro: babe na periferiji čitaju to pismo u svom krajcerblatu sa sasvim drugim ajnštelungom: psihologija periferije nije psihologija naših veltanšaunga! Psihologija ulice je egzaltirana!

BARUNICA CASTELLI: Egzaltirana ili neegzaltirana, was geht das mich an?[92] Tko je toj osobi dao právo da mene okrivi? Što sam ja njoj učinila? Vorgestern, als sie hier war, hab' ich ihr schön gesagt: tief geehrtes Fräulein, bitte, hier haben Sie fünfzig Kronen und lassen Sie mich, bitte, in Ruh'![93] A što ja mogu ako je ona skočila iz trećega kata?

FABRICZY: Ali to je sve već bilo u jednom višem štimungu; i njeno dolaženje k tebi bilo je već u višem štimungu.

PUBA *vrlo nervozno:* O, dieses nebulöse Herumreden.[94] Ja ću još poludjeti od tih vaših fraza! Dajte, gospodo, konkretizirajte, dajte mi punomoć da štampam izjavu, da predam tužbu.

GLEMBAY: Ja ipak mislim da bi bilo najoportunije da se preko

svega prijeđe superiornom, gospodskom šutnjom! Ich mein', die Zeitungen sind Eintagsfliegen! Der Dreck wird gelesen und dann auch rasch vergessen![95] A ako mi sada uđemo u tu javnu polemiku, wir werden die ganze Sache damit nur breittreten und auffrischen! [96]

PUBA: Dozvoli mi, dragi onkl, da izjavim da me vrlo čudi da od vas na ovu stvar nitko ne gleda juridički. Die sogenannte öffentliche Meinung ist natürlich einen Dreck wert![97] Ali, gospodo, zar se ne sjećate kako je čitav proces Rupert bio vođen na oštrici britve? Javno mnijenje je naravno uvijek na strani onih koji imaju krivo! Protiv toga nema apela! To je činjenica! Ali vi ajnfah[98] ne gledate činjenicama u oči: žena je skočila s tavanskog prozora i ostala krvava ležeći na cesti. Toj činjenici treba gledati u oči: to je, naravno, demagoški trik: skočiti iz trećeg kata, i to još s djetetom u ruci - à la Madonna - ali, gospodo: demagogija vlada plebsom! Molim lijepo: ja, kao juridički zastupnik barunice Glembay, mislim da bi u interesu moga klijenta bilo da se sada ne igramo ptice noja! Sich hinüberschwindeln wollen durch allerlei Familienvorurteile ist riskant und hat jetzt keinen realen Sinn![99] Ja večeras trebam svakako direktivu, ili, molim lijepo: ja polažem svoju juridičku funkciju! Samo da svršim, dragi papà, nur einen Moment, bitte schön:[100] ja mislim da bi najkonkretnije bilo da mi dopustite da pročitam dotični artikl, jer vi i ne znate o čemu se radi, a to bi bilo...

FABRICZY: Das hab' ich gerade sagen wollen.[101]

PUBA: ... a to bi bilo jedino konkretno.

GLEMBAY: Da odgodimo to eventualno za sutra? Čemu da se sada gnjavimo tim glupostima? *On se od toga razgovora brani samo formalno, i to više radi Šarlote nego radi sebe. Ustvari vidi se da je - lično - vrlo zainteresiran i da mu nemir raste.*

PUBA: Ja sutra hoću da znam što mi je da radim. Onkl Naci! Diese "gluposti" liest man in der ganzen Stadt und überall spricht man nur davon![102]

FABRICZY: A ja mislim, dragi Ignacije, da ne bi bilo na odmet da čujemo et alteram partem![103] To je stari oprobani praktični verböczyjanski recept!

SILBERBRANDT *koji se vratio u salon i slušao diskretno iz pozadine:* Ja bih principijelno zabranio čitanje ove crvene štampe! Nema lizola koji bi mogao da spere sa čovjeka sav ovaj ateistički smrad!

DR. ALTMANN: Illustrissimus Fabriczy ima pravo: trebalo bi prije odluke ipak poznavati materijal!

GLEMBAY: Ja lično protivan sam da se tu vrijeme gubi mit einer Sache, die meiner Ansicht nach vollkommen steril ist. Aber meinetwegen, bitte schön! Und du, Charlotte, was meinst du?[104]

BARUNICA CASTELLI: O, Gott,[105] ja jedva gledam od svoje migrene! Meine Nerven sind so angegriffen, dass ich an der letzten Grenze meiner Spannung bin! Mir ist das alles so furchtbar fad und lästig! Einen Schwarzen möcht' ich bitten![106]

GLEMBAY *u sveopćem grupiranju za čitanje članka zvoni. Ulazi kamerdiner.* Bitte, Franz, Whisky und einen Schwarzen! Aber schnell! No, also, wenn ihr wünscht, meinetwegen! Bitte schön! Puba! Ist gefällig![107]

PUBA: Dakle, molim: "Epilog jedne tragedije". Sinoć oko devet sati, kad su se već zatvarali haustori, bacila se iz trećeg kata bankirske kuće Glembay Ltd. dvadeset i tri godine stara krojačka radnica Fanika Canjeg i ostala na mjestu mrtva. Ime ove nesretne žene bit će poznato čitateljima našeg lista iz afere Glembay-Rupert koja je tako nepravedno svršila pred sudom. Naši čitatelji sjećaju se kako je milijunarka barunica Castelli-Glembay, supruga bankira i veleindustrijalca Glembaja, pregazila na ulici svojim konjima sedamdeset i tri godine staru proleterku Rupertovu i, smrskavši joj glavu i polomivši joj sva rebra, usmrtila je na mjestu. Policija onda tu milostivu barunicu i suprugu bankira, koja je ubila jednu siromašnu radnicu, naravno, nije uhapsila, nego se ta dama, naravno, branila i obranila iz slobode. Sirota stara proleterka Rupertova, vraćajući se s posla kući, našla je smrt pod kotačima gospodskog četvoroprega, ali nije bila, a to treba naročito da se naglasi, ni prva ni posljednja žrtva ove fine dame i barunice Glembay-Castelli. Ne upuštajući se pobliže u ličnost ove barunice, naša redakcija naglašuje danas samo toliko da smo stjecajem okolnosti došli u posjed nadasve interesantnog materijala koji

potpuno osvjetljuje vrlo teško i zagonetno samoubojstvo dnevničara Antuna Skomraka, koji je radio kod onog istog Dobrotvornog Ureda gdje je počasna predsjednica ova ista barunica Castelli. Upozoravamo svoje čitatelje na to da je barunica Castelli majka onog mladog barunčića koji je, ima tome već sedam mjeseci, pod temeljitom sumnjom da je sudjelovao kod grabežnog umorstva noćobdije građevne firme Ganimed... *Tu se advokat zbuni i preskoči nekoliko redaka. Zabuna je vidljiva i on nešto neartikulirano muca, dok se nije opet snašao. Gibanje u grupi oko barunice.* Pokojna Fanika Canjeg bila je nevjenčana žena Josipa Ruperta, jedinca stare Rupertove, koji je kao limarski pomoćnik pao s novogradnje i usmrtio se ostavivši svoju pred građanskim vlastima nezaštićenu ženu u blagoslovljenom stanju. Poslije katastrofalne smrti svoje svekrve Rupertove, pokojna Fanika Canjeg digla je u interesu svoga djeteta odštetnu parnicu protiv ubojice barunice Castelli, ali je sud njen odštetni zahtjev odbio kao neosnovan. Jedna proleterska žena, kojoj je muž i otac djeteta umro na fronti krvavoga posla, ostala je pred građanskim sudom obična priležnica koja nema prava ni na odštetu. Ta nepravda toliko je djelovala na Faniku da je sebi u posljednjem očaju oduzela mladi život, skočivši zajedno sa svojim sedmomjesečnim djetetom u ponor iz trećega kata. Zanimljivo i nadasve karakteristično kod ovog krvavog događaja je svakako to da je pokojna Fanika Canjeg nekoliko minuta prije svoje smrti zvonila na gospodskim i milijunaškim vratima, ali su je odanle izbacili kao pseto na ulicu. Tako umiru siromasi pod kopitima gospodskih četveroprega...

GLEMBAY *ustane i prođe nervozno salonom:* Aber jetzt wäre schon genug, bitte schön...[108]

BARUNICA CASTELLI *sjedi nepomično, gleda preda se i tiho briše oči rupčićem:* Es ist direkt pervers, so hilflos da zu sitzen und sich täglich beschmutzen zu lassen! Ich bin grau geworden, meine Nerven, mein Gemüt, alles, alles, furchtbar...[109]

Svi sjede u depresiji. Šutnja. Stanka. Leone sjedi lijevo, izoliran od sviju. Puši svoju lulu i vidi se da pomno sluša. Ušao je kamerdiner i servira whisky i kavu. Glembay i Fabriczy piju po dva whiskyja. Svi puše mnogo. Dim.

PUBA *kome se čini da je konačno došao do riječi:* Tu stvar ne treba uzeti sentimentalno kao žalostan slučaj: sedmoromjesečno dijete na grudima, skok mlade i nesretne žene u bezdan, siromasi pred kapitalističkim vratima! Poznamo mi taj reporterski rekvizit vrlo dobro! To su socijaldemokratski šlageri kojima ne treba nasjesti, gospodo! Stvar treba prosuditi juridički jasno i nedvoumno: bilo kako bilo! Ja sam sto i pedeset posto za to da se ta jakobinska gospoda novinari dovuku pred sud i da se bezuslovno povuku za jezik: da vidimo mi taj njihov dosje! Da formalno i materijalno pretresemo te njihove dokumente i da ih bez pardona stavimo pod lokot! Smiješno! Ti će se švindleri nabacivati tu klevetama i uvredama: so, mir nichts, dir nichts![110] Ja sam za to da se štampa protuizjava i da se već u toj protuizjavi naglasi da je s naše strane predana tužba zbog klevete i zbog uvrede poštenja! I to u roku od dvadesetičetiri sata! Ova kloaka može se začepiti samo energičnim zahvatom.

GLEMBAY *u hodu zaustavi se na momenat pred Pubom:* Pa dobro: a koji neposredni rezultat može da bude od tog tvog energičnog zahvata? Jedan novi proces? Dok dođe do toga procesa, ta bagaža može te kujonirati jednu punu godinu! Znamo iz iskustva što su to štamparski delikti pred paragrafom!

PUBA: Baš zato jer je kampanja prenesena na teren štampe, i baš zato jer se nastoji iz jednog juridičkog pitanja izbiti pučkopsihološki, demagoški kapital, baš zato, onkl, jer je čitava ta afera prenesena u demagoške zone, baš zato mislim ja da je bezuslovno potrebno da se ta borba prihvati! Ja nalazim da je tu, u ovom konkretnom slučaju, svaka aristokratska "isolation"[111] opasna i fiktivna! Tu može jedan sat zakašnjenja biti od fatalne važnosti.

DR. ALTMANN: To je sve vrlo jasno i logično. Ja mislim, Fabriczy! To je zapravo vrlo točno! Trebalo bi svakako lučiti stvarno od prividnog! Na prvi pogled, bez potanjeg objektivnog mira, u očima širokih slojeva, još pod sugestijom ovakve smrdljive štampe, stvar se može doista prikazati nesimpatična! Ovi demagoški tribuni raspiruju u masama uvijek najtamnije nagone i, promatramo li to s gledišta ulične strasti, gospodine tajni savjetniče, molim lijepo, kroz rasvjetu pristranosti (a s tim elementima treba računati als

gegeben[112]), ja nalazim da bi se neka pasivnost s naše strane mogla krivo tumačiti!

FABRICZY: Da, eto, gospodo, vidi se i opet jedamput kako je u životu sve relativno! Sve vrvi u životu od imponderabilija, a eto iskustvo nas uči da se sve može objasniti i desno i lijevo, konzervativno i liberalno, lažno i istinito! Natürlich, wenn man sich die Sache mit blutigen, roten, mit sogenannten klassenbewussten Augen ansieht,[113] pod lupom ovakvog jednog petrolera, eto, i draga naša šarmantna Šarlota može se prikazati kao kriminalna bestija koja gazi i ubija ljude i egzistencije.

BARUNICA CASTELLI: Das sind alles nur Worte! Worte, Worte![114] A uostalom ja nalazim da je ova tvoja duhovitost sada potpuno deplasirana! Direkt geschmacklos! Man könnte fast sagen: senil![115]

FABRICZY: Ich hab's ernst gedacht! Pardon, ich wollte nicht geistreicheln - wirklich nicht, Charlotte![116]

BARUNICA CASTELLI *razdraženo:* Oliver, izvoli nas ostaviti! Kasno je! Za tebe nije ovo bdjenje! Sutra imaš ranu misu! Za danas, dijete, bilo je dosta!

OLIVER: Aber, Mutti, schau, ich möcht' doch so gern...[117]

BARUNICA CASTELLI: Ni riječi više! Laku noć! Gospodin doktor Silberbrandt bit će tako dobar da te otprati! Laku noć, dijete!

Oliver se pokori. Poljubivši se s ocem, on se pokloni svima uljudno i sa sigurnim kretnjama ode za Silberbrandtom.

GLEMBAY: Dakle, konačno opet jedno te isto: što da se radi?

PUBA: Treba štampati izjavu i tužiti uredništvo zbog klevete i uvrede poštenja! U izjavi treba razdvojiti obje juridički potpuno nezavisne grupe momenata: smrt stare Rupertove jedno, a smrt ove Canjegove drugo. Treba ponovno odlučno naglasiti kako ove dvije smrti ne stoje savršeno ni u kakvoj vezi. Prije svega: smrt stare Rupertice je juridički likvidirana! Treba citirati sve na sudu utvrđene činjenice: kako Rupertica prije svega nije bila nikakva radnica nego prosjakinja, dakle pasivan član društva, neke vrste parazit! Treba naglasiti, und zweimal unterstreichen[118] kako je svjedocima na

sudu utvrđeno da je stara ubogarka redovno pila po rakijašnicama i kako je još nekoliko minuta prije svoje smrti popila svoj obligatni fraklić! Da, ja znam, to je dosadno, ali to treba babama na periferiji objasniti, mi to znamo, ali - nažalost, zar ne, - te babe na periferiji, one su javno mišljenje, a ne mi! Da! I to treba štampati, kako je kočijaš na zaokretu, propisno, u smislu cestoredarstvenoga reda, dva puta viknuo "hop, hop", i kako barunica nije vozila brzinom većom nego što je dopušteno. *On je počeo najprije polutiho, kao da diktira samo koncept izjave za novine, ali poslije mu riječi dobivaju na tempu, i on virtuozno i vrlo hitro ponavlja sav taj niz poznatih argumenata, iz jedne advokatske visine, "von oben"*. Stara pijana ubogarka nije bila pregažena četvoropregom nego oborena blatobranom, i to iz vlastite krivnje, jer, molim lijepo, sjetimo se samo: stara nije oborena na cesti nego je pala na pločniku, što je po mnijenju stručnjaka utvrđeno kao tehnička nemogućnost, da netko, pregažen kolima, padne na pločnik! Stara, dakle, nije umrla pregažena, nego se samo onesvijestila, i liječnik, koji je stigao na mjesto nesreće sedam minuta poslije samog događaja, konstatirao je da je još sedam minuta kasnije srce vrlo jasno kucalo. Meinetwegen, [119] ja mislim da bi bilo vrlo dobro da se toj protuizjavi priloži ovjerovljeni liječnički nalaz, i da se štampa službeni razudbeni nalaz, iz koga može i slijepac vidjeti jasno da uzrokom smrti nije nikakav četvoropreg nego visokostepena arterioskleroza, plus degenerirano, hipertrofirano srce na posljednjoj niti insuficijencije, plus sedamdeset i tri godine, plus alkohol, jednako, logično: smrt! Posve običan slučaj, u sedamdeset i trećoj godini svakodnevna pojava smrtonosnog šlaganfala, a nikakvo ubojstvo! Od nečeg se konačno mora umrijeti, lächerlich! Smiješna je, dakle, u svemu ovom kompleksu i sama pomisao na to da bi se tu radilo o § 355 k. z., jer, kao što je na sudu službeno utvrđeno, i kao što je sud logično stao na gledište obrane, tu nije bilo niti je moglo biti nikakvog djela ni propusta koji bi povećao ili prouzročio pogibelj za život; dakle upravo zato jer je to sve, u najgorem slučaju, bio jedan sasvim obični cestoredarstveni prekršaj, a nikako delikt po § 355 k. z., zato treba tu gospodu diletantske skribente tužiti zbog klevete i zbog uvrede poštenja! To je jedno. Ta smrt stare Rupertice, dakle, to je jedno! Ja znam, vama je to dosadno, vi ste so zu sagen in einer

Jubilarstimmung,[120] ali i vi, dragi moji, kojima su sve te činjenice haarklein[121] jasne, i vi se gubite u konfuziji i nedosljednosti, a kako tek ne će široki slojevi kojima se sve to servira podgrijano na socijalističkom rešou! Važni su, dakle, ovi momenti, prvo: smrt je po liječničkome nalazu doista mogla da nastupi sama od sebe. Drugo: ta Rupertova bila je ubogarka koja nije živjela u zajedničkom kućanstvu s Canjegovom, tom priležnicom njenoga sina, koji je opet živio odvojeno od svoje majke već trideset i dvije godine. Treće: ta pijana starica bila je pokopana pristojnim građanskim pogrebom drugoga razreda i na njenu uspomenu, pod njenim imenom, osnovana je jedna postelja u Bolnici Sestara i jedno mjesto u građanskom sirotištu, a osim toga na ime te Rupertove položena je kod Dobrotvornog Ureda jedna svota od pet hiljada za njenu zakladu, a ta je zaklada uknjižena kod banke Glembay Ltd. na iznimno visoki kamatnjak od osam posto! Taj se kamatnjak pokriva iz posebnog bančinog privatnog rezervnog fonda, što čini godišnje minimalno daljnjih sedam stotina i pedeset kruna, što će za dva-tri decenija predstavljati jednu glavnicu svakako pristojnog imetka! Taj kamatnjak, taj rezervni fond, mjesto u sirotištu, postelja u bolnici plus pogreb, sve to iznosi više od trideset hiljada.

GLEMBAY *prekine ga nervozno:* Sve bi to imalo biti in camera caritatis[122] - to je delikatno i sve je to već ionako publicirano!

PUBA: Naravna stvar: in camera caritatis, a one babe na periferiji sa svojim krajcerblatima ne čitaju karitativne izvještaje. Ulici baš takve stvari treba pod nos servirati! Tu treba logično naglasiti da je iz jednog pukog slučaja što je tu staru prosjakinju udarila kap upravo u onom momentu kad je pokraj nje prolazio četvoropreg tete Šarlote, društvo imalo samo koristi: mjesto jedne sklerotične starice, jedna bolnička postelja, jedno mjesto u sirotištu, jedna zaklada od osam posto u dobrotvorne svrhe. Ali sve je to samo slučaj Rupert! A sve ono što se dogodilo poslije smrti ove stare Rupertove, ono je od toga sve sto posto savršeno nezavisno, ono je sve švefel[123] i kverulantstvo najniže vrste, ono je prosto iznuđivanje! Da je to žensko lice, ta Canjegova, bila slučajno priležnica vanbračnog sina stare Rupertice, da taj već trideset i dvije godine nije živio sa svojom materom, što se to tiče konačno tete Šarlote, respective nas kao

takvih? Nesreća na jednom od najprometnijih uglova u gradu može se dogoditi uvijek i svakome, ali time nitko živ ne stječe nikakvih prava, a pogotovo ne spram lica koja su dobrotvornim faktima dokazala da su spremna da taj svoj lični peh pristojno i humano likvidiraju! Eto, i na tome treba bazirati drugi dio izjave! Tu treba postati pomalo ofenzivan! Da je ta suluda osoba, ta Canjegova, ponovno ostala u drugome stanju, opet kao nečija priležnica, da je tu na vašim vratima moljakala milostinju i da je uvijek gospodski nadarena došla na ideju da od toga stvori sebi stalno vrelo prihoda, to napokon prelazi okvir naših mogućnosti, to je njena privatna stvar! Tko je toj Canjegovoj rekao da skoči s prozora? Svaka strpljivost, pa bila ona ma kako visoko odnjegovana i dobronamjerna, treba da ima svoje logične nepokolebljive granice! Sve u svemu: ja strogo juridički mislim da na toj skupini proturazloga treba sastaviti izjavu, i da tako treba energično i definitivno tu stvar likvidirati! Te žurnaliste treba kontraminom ekrazirati, to držim da je u interesu i imena Glembay i tete Šarlote kao mog klijenta! Dixi![124]

Šutnja. Svi razmišljaju o tim dokazima. Mala stanka.

DR. ALTMANN: To je točno što govori gospodin doktor dragi gospodine tajni savjetniče, da jedna takva argumentacija u ovome smislu ne bi nikako mogla biti štetnom ni u kojem slučaju!

BARUNICA CASTELLI: Za mene je sav taj juristeraj jedan qui pro quo, und allerdings versteh' ich nicht viel davon![125] Ja mislim da je sve to pametno, samo neka se već jedamput nešto dogodi, um Gottes Christi Willen! Kako mogu ja biti odgovorna za samoubojstvo jedne meni nepoznate osobe? U kakvoj vezi je s time moje rođeno dijete? Kako čovjek dolazi do toga da ga javno vrijeđaju i psuju auf solche niedrige Art und Weise?[126] Ja moram dobiti svoju satisfakciju! Meni je sud dao priznanje da sam nevina: das muss man unterstreichen, dass das Gericht das selbst eingesehen hat![127] A vi, Baločanski, što vi mislite o tome?

OBERLEUTNANT VON BALLOCSANSZKY *s lakim kavalerijskim naklonom zvecnuvši svojim salonskim špornima:* Ja se svakako slažem s vama, milostiva barunice! Ich sehe aber nicht ein, wozu das ganze

Herumreden um die Sache? Jedenfalls mein' ich, dass man dem Kerl (ich mein' den betreffenden Journalisten) eins auf die Fratze hauen sollte! Schwere Kavalleriesäbel sind dazu ein ganz besonderes Mittel.[128]

Leone nasmije se glasno i oštro. Potpuno spontano i od srca.

BARUNICA CASTELLI: Warum lachst du, Leo?[129]

LEONE *kao da se prenuo iz svojih misli u stvarnost:* Ich? Hab, ich gelacht? Nein, gar nichts! Gar nichts![130]

Vraća se doktor Silberbrandt i vrlo pomno sluša taj razgovor.

FABRICZY: Ja mislim da Puba ima pravo. Njegovi su razlozi neoborivi! Neka štampa izjavu u gornjem smislu i neka tuži! To je dobro!

GLEMBAY: Ja sam iz iskustva pun nepovjerenja spram štampe, spram javnosti i spram suda! Kakvu bismo mi satisfakciju mogli još dobiti? Najveću satisfakciju koja se uopće može postići mi smo već postigli: nas je sud riješio krivnje! Ja ne znam postoji li gdje mogućnost za još kakvu satisfakciju? Ja mislim da se već po samome tonu ovih skribenata i pamfletista vidi da ne će štedjeti nikoga! Neka pišu što hoće! Ja mislim da bi najinteligentnije bilo spužvom prek i ad akta! A ti, Leone, što ti misliš o svemu tome? Ti večeras demonstrativno još nisi dao glasa od sebe?

LEONE *mirno, savršeno nehajno, kao da je sav zaokupljen punjenjem svoje lule i kao da ne govori teške riječi, bezazleno i dobroćudno:* Ja mislim da svi ti vaši razlozi i proturazlozi zajedno ne će oživiti one mrtve žene! Ona je skočila i za nju je svršeno!

BARUNICA CASTELLI *razdraženo:* Dakle, ti bi već jedamput mogao da prestaneš s tim tvojim überspannt[131] pogledima! Das alles ist wieder überspannt![132]

LEONE *mirno i vrlo iskreno:* Überspannt ili ne, ta je žena mrtva. I njeno dijete je mrtvo! I stara Rupertova je mrtva! Svi su mrtvi!

BARUNICA CASTELLI: Ne misliš valjda da kažeš da sam ja nešto kriva tim ženama?

LEONE *prijeđe preko njenog pitanja, kao da ga je prečuo:* Da, te su žene mrtve! A ako želite znati što ja o tome mislim, onda izvolite i poslušati. Ako ne, meni je svejedno! Dakle, dragi moj i poštovani oče, ja o toj stvari mislim da je sve to irréparable![133] Ono što je tu Puba deklamirao, ono je ius.[134] Ili, još bolje: tako odlikaši predstavljaju ius, a Puba je uvijek bio odlikaš! To Puba zna sve napamet: i razloge i proturazloge. Međutim, ima stvari koje ni najbolji odlikaš ne može naučiti; ima stvari koje nisu zapisane ni u kaznenom zakonu ni u cestoredarstvenom redu. Štoviše, takve stvari ne daju se riješiti ni na konjanički način mit schweren Kavalleriesäbeln,[135] kao što smo čuli od onog viteza u vafenroku! Ja mislim, u jednu riječ, da sve te vaše riječi ne stoje ni u kakvoj vezi sa samim događajem!

FABRICZY: S kakvim događajem? Zar se tu još nešto dogodilo?

LEONE: Tu se dogodilo to da je jedna žena sa svojim djetetom skočila iz trećeg kata i da su oboje mrtvi. To se je dogodilo. To je sve što se je dogodilo! A ona je pet minuta prije toga pozvonila na glembajevskim vratima i tu su je bacili na ulicu!

PUBA *uvredljivo:* Ti si artist! Poznata je stvar da se Künstleri[136] svemu paranoidno čude! Paranoidi vide u svemu nekakve "događaje".

LEONE: Ti dakle pod artizmom razumijevaš paranoidno nešto što se svemu čudi! A za tvoj advokatski mozak sve što nije kazneni zakon i cestoredarstveni propis, sve je to artizam. Prekrasno! Ovdje su jednu ženu izbacili na ulicu, i to konstatirati, to je paranoidno! Ja sam bio prisutan kod tog događaja!

FABRICZY: Dobro, pak ako si mislio da je to nepravedno da tu ženu bacaju na ulicu, zašto nisi onda to spriječio?

LEONE: Ja sam u ovoj kući na proputovanju, i ne leži u mojoj kompetenciji da mijenjam kućni red. Istina je da je ta žena bila na ovim vratima i da je plakala tu više od pola sata. Ali takav je kućni red: nitko tko nema vizitkarte ne može biti pripušten gospođi.

BARUNICA CASTELLI: Nije istina! Ohne Anmeldung darf die Dienerschaft Niemanden zu mir hereinlassen![137]

LEONE: Jawohl, das Weib wurde nicht hineingelassen![138] To isto štampano je ondje u onom članku. To je citat iz artikla "Sie wurde nicht hineingelassen!"[139] Ona je htjela da joj barunica kupi jednu Singer-mašinu. Ona je izučena švelja, i ona kao takva bila je uvjerena da ima pravo na tu Singer-mašinu!

GLEMBAY: Pa dobro, a zašto se ti nisi onda upleo u stvar kad si konstatirao da se tu radi o jednoj bagateli?

LEONE: Ona je decidirano izjavila: ako ne dobije tu singericu, da će se ubiti! Ona je doduše rekla da će se utopiti, a po kućnom redu, bez vizitkarte...

DR. ALTMANN: Ja tebe ne razumijem! Ti govoriš tako perverzno kao da si kokainist! Kako se može o ovakvim stvarima govoriti tako, bogami, paranoidno? Ako si ti doista prisustvovao toj sceni, warum hast du nicht eingegriffen?[140] Gospodin Geheimrat ima pravo!

LEONE: Ja sam rekao toj ženi neka se više ne ponizuje i neka više ne dolazi! Jer mi je rekla da je u posljednja dva dana bila ovdje sedam puta! Ona me je uvjeravala da bi se sve dobro riješilo kad bi imala svoju vlastitu singericu, a ovako da će se utopiti! A ja sam joj odgovorio neka više ne dolazi, jer, koliko je meni poznato, nju ne će pustiti pred barunicu bez vizitkarte!

Barunica Castelli-Glembay od tog tona i načina Leoneovog toliko se je uzrujala te se, vidljivo razdražena, ne može više svladati. Ona ustane energično i bez riječi ode do zvona za poslugu. Sluga ulazi i ona mu nešto objašnjava.

GLEMBAY: Dakle, ti si prisustvovao toj aferi? I ti nikome nisi rekao o tome ni slova?

LEONE: Nikome!

GLEMBAY: Neshvatljivo!

LEONE: Ja mislim da je u ovaj mah potpuno svejedno zašto ja nisam o tome nikome ništa govorio! Prije svega, ja o onoj pregaženoj starici nisam imao ni pojma. O tome opet meni nije nitko rekao ni riječi! A ti si me pitao što ja mislim o toj vašoj juridičkoj konferenciji. Molim lijepo: ja ti izlažem svoje misli! Što sam ja znao o svemu tome?

Vidim tu jednu ženu u visokom stepenu trudnoće s djetetom na sisi, u suzama, a ne puštaju je pred barunicu jer nema vizitkarte! Govori ta žena o nekim ubojstvima, o nekakvom procesu, o Singer-mašini kao o svojoj najvećoj sreći! Otišao sam u dućan i kupio sam jednu Singer-mašinu i dao joj poslati na njenu adresu, *čita s jednog papirića:* F. Canjeg, Cvjetna 163 a.

PUBA: Pa to je genijalno! Pa to je divno! I oni tebi mogu da potvrde da je ta mašina plaćena još prije nego što se je ona ubila?

LEONE: Kako to misliš? Ne razumijem!

PUBA: Pa to je, naime, jedan neobično dragocjeni fakat da li je ta mašina plaćena prije samoubojstva te žene? Verstehst du das nicht? [141] Na tome se može iskonstruirati nov juridički obrat stvari: po toj plaćenoj mašini dobiva čitava ta smrt posve novo pravno osvjetljenje! Njeno predsmrtno pismo je time potpuno demantirano!

LEONE: Pardon, valjda ne misliš da sam ja tu mašinu kupio za tvoje advokatske trikove? Ta mašina, to je moja "paranoidna" mašina i nema s tim juridičkim tvojim vicevima nikakve veze! Ja sam s tom singericom zakasnio na liniji svoje vlastite "paranoidne" odgovornosti!

Sluga se još prije vratio s jednim divnim bijelim ruskim hrtom, i barunica Castelli-Glembay demonstrativno se igra sa psom za Leoneovih riječi.

BARUNICA CASTELLI: Dosta o tome, gospodo! Glembay ima odluku u ruci! Za ovakve überspannt nijanse ja nemam razumijevanja! Es ist besser einem treuen Hund in die Augen zu schauen, als so einen Blödsinn zu dreschen! Ich lass' mich nicht plagen! Gospodo! Es blitzt in der Ferne![142] Vani je tako divan zrak! Da se spasimo iz ovoga dima! Izvolite, gospodo! Komm, Igor, komm, du schöner, intelligenter Kopf! Komm, du lieber, lieber Igor! [143] *Izlazeći na terasu, miluje psa i spušta se polagano stubama u vrt. Za njom Oberleutnant von Balocsanszky, dr. Altmann i Puba Fabriczy. Stanka.*

Dr. Silberbrandt bez riječi slušao je Leonea čitavo vrijeme s najvećim interesom. Stari Ignjat Glembay šeće nemirno salonom, ode do terase, vrati se, puši svoju havanu, gucne po koji whisky, gleda u tminu i vraća se

natrag. Pozvoni sluzi. Ulazi kamerdiner.

GLEMBAY: Bringen sie, Franz, noch schwarzen Kaffee, ja? Und Eis, bitte![144]

Šeće dalje nervozno, odbija dimove, zastane na tren i sluša razgovor, a onda se opet udubi u svoje misli. Fabriczy puši havanu i pijucka konjak. U daljini grmljavina koja polagano dolazi bliže.

Leone je sjeo na divan pod portrete, uzeo iz džepa nekakve papire, pisma, lista po njima i posve je koncentriran na tu lektiru.

SILBERBRANDT *pristupi Leoneu vrlo smjerno i lakajski:* Gospodine doktore, izvinite, ja mislim da ste vi malo prije bili suviše oštri i, gotovo bi se moglo reći, nepravedni spram barunice!

LEONE *sav u čitanju onih pisama, namjerice kao rastreseno, ustvari rezervirano:* Što? Kako molim?

SILBERBRANDT: Ja mislim da ste vi, gospodine doktore, bili suviše jednostrani u svojoj formulaciji nesretnog slučaja.

LEONE: Kakvog slučaja? Ne razumijem što hoćete time da kažete?

SILBERBRANDT: Mislim da niste ni s kakvim pravom smjeli govoriti o smrti one nesretne žene onako neutralno kao da se vas ta stvar ne tiče!

LEONE: Pa ako želite da znate, ta stvar se mene doista ništa ne tiče!

SILBERBRANDT: Gospodine doktore, izvinite, to ne mislim da kažem kao indiskreciju, to se dogodilo potpuno slučajno, bez moje volje, sasvim slučajno.

LEONE: Što se to slučajno dogodilo? Meni sve to postaje sve zagonetnije!

SILBERBRANDT: Ja sam sinoć prisustvovao vašem razgovoru s onom nesretnom ženom! Ja sam bio na galeriji kad ste vi govorili s njom u holu, vraćao sam se iz biblioteke i tako sam potpuno slučajno, bez svoje volje, sasvim slučajno...

LEONE: No - i? I onda? Što? Hoćete li da se ispričate što ste prisluškivali?

SILBERBRANDT: Moja je savjest čista, gospodine doktore, molim najljepše! Ja sam posve slučajno bio na galeriji i čuo sam svaku riječ koju ste vi onoj ženi rekli! Čuo sam kako je ona plakala da ovako dalje više ne može s jednim djetetom na prsima a s drugim na putu, a vi ste njoj na to rekli "neka skoči kroz prozor"! "Kao Boga vas molim", tako je ona plakala pred vama, "kao Boga vas molim." To sam čuo, gospodine doktore!

LEONE: Točno. Ona me je molila "kao Boga" da joj pomognem da dođe do barunice bez vizitkarte, a ja sam njoj na to odgovorio da je bolje da skoči direktno kroz prozor! Točno! Ali kada ste već u toj stvari igrali ulogu detektiva, trebali ste onda bolje prisluškivati, dragi moj velečasni gospodine! Ja sam tu ženu molio neka bude pametna i, prije svega, neka se zaludu ne ponizuje! Rekao sam joj da je barunica predsjednica Dobrotvornog Ureda, pa neka napiše na taj Dobrotvorni Ured svoju molbu, neka navede sve svoje razloge, pak će tako dobiti svoju šivaću mašinu. Ona je meni na to odgovorila da je već četiri takve molbe predala, a ja sam sebi ispisao brojeve njenih molbi, i, ako vas zanima, ja vam mogu citirati te brojeve! Evo, molim lijepo: 13707, 14222, 14477, 14893.

SILBERBRANDT: Riječ je o formi kojom ste vi tu ženu odbili! Upravo taj brutalni vaš način, po mome najsavjesnijem uvjerenju, ne daje vama nikakva prava da osuđujete svoje bližnje zbog mnogo manjih formalnih propusta!

LEONE *nervoznije:* Molim vas, Silberbrandt, ne zanovijetajte! U onaj momenat kad je ona meni sinoć predala ove svoje brojke za šivaću mašinu, ja još nisam znao za slučaj one stare pregažene žene: njene svekrve! Za taj slučaj ja sam tek jutros doznao. Molim vas da uvažite da ja nisam nikakav advokat i da ja danas ne mislim da slučajevi Rupert i Canjeg nisu u vezi. Sinoć ja o svemu tome nisam imao ni pojma! I kad je ona meni govorila o svojim molbenicama koje leže kod Dobrotvornog Ureda već više od pola godine, i da bi jedna jedina riječ mogla da je spasi, ja sam mislio da govorim s jednom sirotom koja traži barunicu kao dobrotvorku! Na to sam ja njoj rekao: draga moja, dobrotvora kojima se pristupa s vizitkartama, takvih se dobrotvora klonite u vlastitom interesu! I ako vi od ovih dobrotvora očekujete svoj spas, onda vam je bolje da odmah skočite

kroz prozor! To sam ja toj ženi rekao i to ne poričem! I ne razumijem koju svrhu ima ova vaša interpelacija?

Stari Fabriczy i Glembay slušaju s velikim interesom.

SILBERBRANDT: Dozvolite mi samo jednu primjedbu, gospodine doktore: riječ je bila o onoj notici u onom ateističkom vinkelblatu[145] da su tu ženu sinoć izbacili iz milijunaške kuće kad je posljednji put došla da moli za pomoć! A gospođa barunica o svemu tome nije imala ni pojma! I koliko ja poznajem barunicu, ja mislim da je ona čovjek vrlo plemenita i meka srca!

LEONE: Molim vas...

SILBERBRANDT: Da, gospodine doktore, ja sam u to uvjeren! I ono što ste vi prije ironizirali kao kućni red, da se pred barunicu ne puštaju nenajavljeni ljudi, to je svakodnevna pojava, pa nije ni formalan propust. Ja vas uvjeravam: da je gospođa barunica mogla samo naslutiti o čemu se radi, danas ova žena ne bi bila mrtva, i svi mi bili bismo od ovog sablasnog događaja pošteđeni! Ja sam kao tajnik Preuzvišene imao prilike da je gledam na poslu u Dobrotvornome Uredu pune dvije godine i to dakle (mogu vam mirne duše reći) nije nikakva časovita impresija nego sud izrečen nakon dugogodišnjeg iskustva: Preuzvišena je dobar čovjek, vrlo tankoćutan za stradanje bližnjega, i ja sam upoznao u životu vrlo malo ljudi kod kojih bi ona platonska ideja dobrote: μεγιστον μαθημα, ono vrhovno, najviše saznanje dobrote bilo tako razvijeno kao u Preuzvišene!

LEONE: Vi ćete to, velečasni, kao njen ispovjednik, svakako bolje znati od nas laika!

SILBERBRANDT: Da, bez obzira na vašu ironiju, tako je to, gospodine doktore, kako ja kažem! A u ovom konkretnom slučaju Canjeg, treba shvatiti i razumjeti stanovište Preuzvišene! Ta Canjegova je lice koje s onom staricom Rupertovom nije bilo ni u kakvoj juridičkoj, pa ni formalnoj vezi; de facto, kao što je vrlo točno formulirao gospodin doktor Puba, priležnica jednog čovjeka koji je - nota bene[146] - kao vanbračno dijete živio od svoje majke odvojen više od trideset godina. I ta žena, ta Canjegova, u fikciji da je ona

pravni nasljednik jedne njoj nepoznate i strane osobe (slučajno udarene na ulici od kapi), tražila je preko suda i preko štampe jednu fantastičnu svotu! S jedne strane apelirati na sud, pozivati se na hladno slovo zakona, a s druge strane, pošto smo na sudu izgubili, apelirati na samilost, ne, to nikako nije kršćanski postupak! Preuzvišena gospođa barunica ležala je od živčanog šoka u sanatoriju, ona je naočigled sviju nas posijedjela takoreći u dvadesetičetiri sata, a ti su isti ljudi oko te Canjegove raspirivali po javnosti tako skandalozne glasine o njoj i o njenom predživotu, da se onda ta osoba jednoga dana lično pojavi tu na baruničinim vratima u ulozi preponizne prosjakinje kao da nikada nije ništa bilo. S jedne strane biti palikuća, moj gospodine, a s druge strane pozivati se na milosrđe, kakvo je to licemjerje? Je li to kršćanski način?

LEONE: Dakle, i vi ste protiv svakog pardona? Onda sam ja bio prema tome u pravu kad sam toj Canjegovoj rekao da je bolje da skoči kroz prozor nego da se od Preuzvišene nada ikakvoj pomoći a pogotovo bez vizitkarte!

SILBERBRANDT: To je dijalektika, gospodine doktore!

LEONE: A to da je barunica začasna predsjednica Dobrotvornog Ureda, to nije dijalektika? S jedne strane gazimo ljude, a s druge strane činimo im dobro: to je svakako neke vrste moralna ravnoteža!

FABRICZY: Ja sam, Leone, oduvijek bio vrlo oduševljen za paradoksne veltanšaunge, darüber ist kein Zweifel,[147] ali ja držim da je faktično überspannt tu nesreću na uglu ulice pripisivati barunici! To je nesretan slučaj, i mogu da ti kažem, das ist meine sehr ernste Überzeugung[148] da taj baruničin četvoropreg nije prvi ni posljednji pod kojim su ostale ležeći stare babe! Jawohl, so ist es leider![149]

SILBERBRANDT: A ja opet mislim, illustrissime, da gaziti ljude u jednom danom slučaju tjelesno, fizički, nije ni približno tako grešno kao gaziti čovjeka moralno, duševno, idejno!

LEONE: Ja znam doslovno sve unaprijed što ćete reći! Jede Kanzel ist eine Art Advokatenkanzlei![150]

SILBERBRANDT: Svi ljudi žive s velikim životnim zamahom u sebi,

sve do jedne psihološke crte, a kada prijeđu tu posljednju đavolsku crnu crtu, onda su sazreli za bezbožnu smrt! Svaki pojedinac nosi u sebi fundamentum one augustinske božanske dobrote, to je osnovni vitalni princip svega zbivanja. Deus est in omnibus rebus,[151] kao što je zapisao sveti Toma. Non timor, sed admiratio et gratitudo deos fecit,[152] doduše je ciceronska poganska riječ, ali može se primijeniti i danas. Ljudi su puni te božanske admiracije i te vrhunaravne zahvalnosti i svi ljudi vjeruju u neki viši, nadzemaljski smisao svog subjektivnog života i ona Fichteova "sittliche Weltordnung"[153] više-manje po svim je dušama zapečaćena. Ljudi nose u sebi moralnu vjeru u onaj Ens Realissimum, Ens per se ipsum,[154] u Boga, u božanski autoritet i u društvenu hijerarhiju. Ustvari: jedan strogo disciplinirani sistem u materijalnom smislu. S tim i takvim slikama u sebi ljudi se mogu držati na površini u životnim krizama. To je ona biblijska uljenica u nama. Lux in tenebris.[155] Ali kad jedan subjekt misli da je spoznao da nad njime nema ničega: ni moralnog autoriteta, ni ideje Boga, ni dobrote, pa ni društvene hijerarhije, onda takvog čovjeka proguta osjećaj paklenog vakuuma. A vi ste, dragi moj gospodine doktore, bacili onu ženu u takav moralni vakuum! Vi ste u njoj ubili ideju dobrote, ideju Boga i svake nade!

LEONE: I vi mislite da je ona skočila kroz prozor zato jer sam ja u njoj ubio ideju dobrote!

SILBERBRANDT: Samo zato nije! Ali svakako: dok je mogla da još piše molbenice, kuca na tuđim vratima, da moli milost kod svog bližnjeg, u njoj je moralo biti još vjere i u moralne autoritete i u društvenu hijerarhiju! Ona je još vjerovala u ideju dobrote, jer da nije, ne bi bila uopće ni došla ovamo! A vi ste joj rezolutno izjavili da svega toga tu nema: ni dobrote, ni samilosti, ni Boga! Što je toj ženi poslije toga preostalo? Što? I vidite, po moralnoj klasifikaciji, taj je vaš čin teži od toga da netko slučajno pregazi četveropregom jednu sklerotičnu staricu ili da negdje postoji jedan kućni red da se posjetnici najavljuju vizitkartama!

LEONE: To da je ona skočila kroz prozor, to je matematika! Ona je morala skočiti kroz prozor! To je čista matematika! Danas poslije podne ja sam bio u njenom stanu i uvjeravam vas, Silberbrandt: da vi stanujete u onoj sobi i vi biste skočili kroz prozor sa svim svojim

moralnim autoritetima i citatima zajedno!

FABRICZY: A ti kao da perverzno uživaš što je ona skočila kroz prozor?

LEONE: To je matematika! To je jasno kao dva puta dva! To je unutarnja logika same stvari! To ima svoje dublje razloge!

FABRICZY: Deine Logik wird mir täglich enigmatischer![156]

LEONE: To je čista glembajevska logika! Mislim da sam otkrio kauzalitet toga događaja i držim da mi je čitava ta tajna prilično jasna. Između ostalih mnogih razloga jedan je i taj što je Glembajevima u interesu da što više ljudi pomre. To je glembajevski biznis![157]

FABRICZY: Das wird immer dunkler und enigmatischer![158]

Stari Glembay je u svojoj nervoznoj šetnji zastao i napeto sluša.

LEONE: Glavnica uložena u pogrebne pothvate nosi oko šezdeset posto. Koliko je meni poznato, Banka Glembay Ltd. (između svojih ostalih fair poslova) financira gotovo sve pogrebne trafike u gradu i u provinciji!

GLEMBAY: Ti ćeš prije ili kasnije svršiti u ludnici!

S indignacijom ode na terasu i spusti se stubama u tminu. Iz vrta dalek smijeh. Grmljavina dolazi bliže.

SILBERBRANDT: Taj vaš nihilizam nije mi jasan! Nije riječ o bankirskim poslovima nego o tome da ste vi konkretno optužili, a niste u stanju da tvrdnju dokažete! Titrate se lakoumno svim svetinjama, gospodine doktore...

LEONE: Riječ nije uopće ni o čemu! Riječ je o tome da ste vi mene nagovorili i da me već pola sata gnjavite! Kakve svetinje? A vi mislite da su te vaše dobrotvorne parade pod protektoratom barunice Castelli takva jedna svetinja u koju ljudi treba da vjeruju kao u metafizički autoritet i društvenu hijerarhiju? Umrijeti pod kopitom baruničina četvoroprega s vjerom u metafizički autoritet i društvenu hijerarhiju! Ali pristupiti takvome stvorenju i kazati mu: čovječe, sjeti se da si ravan onome pred kime se ponizuješ, i ne po-

nizuj se! Hodaj uspravno, ne plači pred tuđim vratima, jer iza tih vrata za tebe nema nikoga, pljuni i pljusni, ali se ne ponizuj - to po vama znači nekoga moralno zgaziti! Uostalom! Od mene je neinteligentno što s vama uopće govorim: valjda ne mislite od mene stvoriti nekakvog konvertita? *Prekine razgovor, odmahne rukom, prošeće se salonom, gleda slike na zidovima, a onda se sav skupi nervozno oko svoje lule.*

SILBERBRANDT *jezuitski lažljivo, lakajski bijedno i monotono ispovjednički:* Vi ste neupućeni, gospodine doktore, jer da ste upućeni u karitativni rad Preuzvišene milostive barunice, ne biste sve te divne kršćanske rezultate mogli nazvati paradom! Dozvolite mi: cifre govore. Samo tekuće godine pod predsjedništvom barunice izdano je... *spremno i rutinirano vadi iz reverende svoj molitvenik i čita iz jedne ceduljice:* molim lijepo, gospodine doktore, izdano je: sto pedeset i sedam pari cipela, tri stotine dječjih kompleta, osam stotina pedeset i troje djece predano je na zimsku prehranu, izdano dvadeset i osam hiljada potpore i poduzeto trista i osamnaest besplatnih pravnih intervencija! Ja prepuštam vašoj savjesti, gospodine doktore, da ovakve lijepe i kršćanske rezultate nazovete paradom. A ako baš želite znati, ovogodišnja anketa o materijalnom i moralnom stanju naših klijenata, raspisana na vlastitu inicijativu Preuzvišene gospođe barunice...

LEONE *stane pred Silberbrandtom izazovno i ironično:* Slušajte, Silberbrandt, nikakve vaše cifre ne će mene uvjeriti o tome da je barunica dobrotvorka! Ja o svemu tome imam svoje lično mišljenje! Vi ste poznavali dnevničara kod Dobrotvornog Ureda Skomraka?

SILBERBRANDT: Vi mislite onog paranoidnog mladića koji se objesio nema ni mjesec dana?

LEONE: Da, upravo onog "paranoidnog" mladića koji se objesio prije mjesec dana! On je ostavio svoju korespondenciju i iz te se korespondencije jasno vidi da je vaša milostiva predsjednica barunica Castelli-Glembay stajala u intimnim vezama s tim dvadesetogodišnjim Skomrakom!

SILBERBRANDT: Gospodine doktore! Kako smijete vi ovako govoriti o svojoj pomajci? O jednoj dami, gospodine doktore, za

Boga miloga!

LEONE: Vrlo jednostavno! Ja imam baruničino pismo tu u džepu - iz koga slijedi...

SILBERBRANDT: Izvinite, gospodine doktore, ali mene to savršeno ništa ne interesira!

LEONE: Čudim se! Znači da vaše prijateljstvo s barunicom onda nije više tako intimno...

SILBERBRANDT *nervno vrlo napeto:* Kako mislite?

LEONE: Kad netko spava s jednom ženom čitave noći, njega bi ipak trebalo interesirati s kim se to dopisuje ta dotična žena.

SILBERBRANDT *blijed i uzrujan, dršćući:* Ne razumijem od svega toga ni riječi, gospodine doktore!

LEONE: Ne? Zaista? Vrlo mi je žao! Molim vas samo, kad već primate baruničine noćne vizite, da kod toga budete barem za nijansu diskretniji! Barem tako dugo dok su strani gosti u kući! Uostalom! Laku noć, gospodo! *Ode hitro s jednom prezirnom gestom. Silberbrandt gleda za njim fasciniran, bez jedne jedine riječi.*

FABRICZY *nakon stanke:* Ein ungemütlicher Sonderling, das sage ich![159]

Na terasi stoji Glembay. Blijed kao krpa, bez kapi krvi. On je stajao nezapažen tu od početka. Silberbrandt ga je vidio, ali nije više mogao da to objasni Leoneu. Polagano, slomljeno ide Glembay do stola i tamo klone. Natoči whisky, ispije. Još jedamput whisky. Iskapi. U daljini grmljavina.

GLEMBAY: Hörst du, Fabriczy? Es donnert! Hörst du?[160] To su bila moja križa jutros. Es donnert! Ja sam osjećao da se nešto sprema! *Ide do otvorene terase i sluša grmljavinu.*

ZAVJESA

Bilješke

[1] ***Küss' die Hand*** (njem.) - Ljubim ruku

[2] ***auf Wiederseh'n, grüss dich Gott!*** (njem.) - doviđenja, zbogom!

* Vidi Nadopunu prvog čina.

[3] ***Es gibt zwei Stämme ...*** (njem.) - "Postoje dva stabla ljudske spoznaje, koja možda proizlaze iz jednog zajedničkog, ali nama nepoznatog korijena: čulnost i razum. Prvim od njih stvari primamo, a drugim zamišljamo!" Čulnost i razum,

[4] ***achtundvierziger*** (njem.) - iz g. 1848

[5] "***auf den Flügeln der Ideen"!*** (njem.) - "na krilima idéjâ"!

[6] ***"Der Unterschied einer deutlichen Vorstellung von einer undeutlichen ist bloss logisch, betrifft nicht den Inhalt!***" (njem.) - "Razlika između jedne jasne i jedne nejasne predodžbe samo je u logici, a ne u sadržaju!"

[7] ***Jede Logik ist nur eine Scheinlogik, ein Blendwerk*** (njem.) - Svaka je logika samo prividna logika, opsjena!

[8] ***qualitas occulta*** (lat.) - tajna kvaliteta

[9] ***Das ist die reinste Vormärzromantik!*** (njem.) - To je najčistija četrdesetosmaška romantika!

[10] ***Wie die Zeit vergeht, mein lieber Gott!*** (njem.) - Kako vrijeme prolazi, Bože moj dragi!

[11] ***"Rotes-Kreuz-balu"*** (njem.) - "Plesu Crvenog križa"

[12] ***Jawohl, das ist ein typischer ...*** (njem.) - Da, to je tipični Ferenczy! Od istog ovog Ferenczyja potječe i čuveni portret engleskog kraljevskog para, koji je bio izložen u prošlogodišnjem Jesenjem salonu.

[13] ***die oberen zehn Tausend." Angeblich soll er enorm reich sein! Unlängs hat er eine Indienreise gemacht*** (njem.) - "gornjih deset tisuća". Navodno je silno bogat! Nedavno je otputovao u Indiju,

[14] ***Ein Prachtwerk! Ein blendendes Feuerwerk!*** (njem.) - Krasno djelo! Blistavi vatromet!

[15] ***zu diesem chef-d'oeuvre?*** (njem.-franc.) - o ovom remek-djelu?

[16] ***"Pulchrum autem dicatur id, cuius ipsa apprehensio placet"*** (lat.) - "A lijepim neka se nazove ono što se pri samom zamjećivanju sviđa"

[17] ***Jeder Zeit ihre Kunst, mein' ich!*** (njem.) - Svako doba ima svoju umjetnost, mislim ja!

[18] ***"L'oeuvre d'art est déterminée par un ensemble qui est l'état général de***

l'esprit et des moeurs environnantes!" So mein' ich! Aber, allerdings, ich versteh' nicht viel davon! (franc.-njem.) - "Umjetnina je određena cjelokupnošću sveopćeg stanja duhovnih i moralnih vrijednosti koje ju okružuju!" Tako mislim ja! Ali, uostalom, ja se mnogo ne razumijem u to!

[19] ***ich kann mir nicht helfen! Allerdings, ich bin nur ein Laie!*** (njem.) - ne mogu sebi pomoći! Uostalom, ja sam samo laik!

[20] ***No ja, natürlich, du mit deinen ...*** (njem.) - No da, naravno, ti s ovim svojim prenapetim nazorima! No da, sasvim naravno: engleski dvor i Jesenji salon naravno ne znaju da jedan Ferenczy László ne vrijedi ni pišljiva boba!

[21] ***"Omnis ars naturae imitatio est!"*** (lat.) - "Svaka umjetnost je oponašanje prirode!"

[22] ***No, also, immer schöner und schöner*** (njem.) - Dakle, sve ljepše i ljepše:

[23] ***"Über die christlichen Dogmen": "Erhebung des Menschen ...*** (njem.) - "O kršćanskim dogmama": "Uzdizanje čovjeka kao beskrajnog duha iz njegove vlastite konačne ovisnosti o prirodi k slobodi povrh nje u beskonačnoj ovisnosti."

[24] ***Lächerlich!*** (njem.) - Smiješno!

[25] ***non plus ultra*** (lat.) - izvanredne (nedostižive)

[26] ***dieser fantastischen Person! Das unglückliche Kind aus dieser Avanture mit diesem italienischen Maler*** (njem.) - te fantastične osobe! Nesretno dijete iz pustolovine s tim talijanskim slikarom

[27] ***Mit einem Wort: vollkommen verkommen ...*** (njem.) - Jednom riječju: nesretnik, pošto je potpuno propao, bacio se u vodu isto tako kao i njegova pokojna majka! Navodni sin iz te mezalijanse kažu da živi još negdje u Beču!

[28] ***Diese Büste, diese Augen! Und dieser Jüngling ...*** (njem.) - Ove grudi, ove oči! A ovaj mladić ovdje, to je mlađi brat iste Ludvige! Nesretni Felix Glembay. On se bio priključio konjaničkom eskadronu grofa Wrbne, koji je kasne jeseni četrdeset i osme pod grofom Nugentom bio na desnom krilu ekspedicije bana Jelačića.

[29] ***Als Generalvizedirektor der Südbahn und als Vizepräsident des Wiener Herrenklubs*** (njem.) - Kao generalni vicedirektor Južne željeznice i kao potpredsjednik bečkog Gospodarskog kluba

[30] ***der Alte wies höflichst ab ...*** (njem.) - stari je najudvornije otklonio: ne, zahvaljujem najpokornije! Stogodišnja majstorska povelja mog pokojnog oca mnogo mi je milija od vaših dvomjesečnih diploma! Hvala lijepa!

[31] ***als Falschspieler von Laibach bis Esseg!*** (njem.) - kao varalica na kartama od Ljubljane do Osijeka!

[32] ***Geh', ich bitt' dich, mit diesen deinen überspannten Witzen!*** (njem.) - Ostavi, molim te, ove svoje prenapete dosjetke!

[33] ***Das ist kein Witz, mein Wort!*** (njem.) - To nije dosjetka, na moju riječ!

[34] ***Schwiegervatera?*** (njem.) - svekra?

[35] ***Das Werk stammt aus der Makart-Schule vom akademischen Maler Professor Janetschegg. Streng in der Form, mild in der Farbe!*** (njem.) - Djelo potječe iz Makartove škole, od akademskog slikara profesora Janečeka. Strogo u formi, blago u boji!

[36] ***Ist das als Bild vielleicht auch einen Dreck wert, Leone, was?*** (njem.) - Da li možda i ovo ne vrijedi kao slika ni pišljive pare, Leone, šta?

[37] ***Deine ironische Einstellung ...*** (njem.) - Tvoj ironični stav prema svemu djeluje kadšto doista neumjesno:... važio je taj čovjek za najbogatijeg od Maribora do Čakovca! Već u doba Kongresa kupio je palaču u Gospodskoj ulici!

[38] ***Lächerlich!*** (njem.) - Smiješno!

[39] ***Wenn das gemeine Volk so spricht ...*** (njem.) - Ako tako govori prosti puk, onda je to još razumljivo! Ali to je ono što prosti puk ne može razumjeti!

[40] ***das ist noch verständlich!*** (njem.) - to je još razumljivo!

[41] ***merkwürdig!*** (Njem.) - neobično!

[42] ***der Österreichischen Handelsgeschichte*** (njem.) - austrijske trgovačke povijesti

[43] ***So ist es!*** (njem.) - Tako je!

[44] ***nicht alles nur beschmutzen und niederziehen! Natura non facit saltus! In vierundzwanzig Stunden kann man nichts aufbauen!*** (njem.-lat.) - a ne sve samo prljati i omalovažavati. Priroda ne čini skokova! U dvadesetičetiri sata ne može se ništa izgraditi!

[45] ***amice*** (lat) - prijatelju

[46] ***carissime*** (lat.) - najdraži

[47] ***Was habe ich gesagt? Hab' ich überhaupt etwas gesagt?*** (njem.) - Što sam ja rekao? Jesam li ja uopće nešto rekao?

[48] ***Das hab' ich gesagt! Kein Wort mehr!*** (njem.) - To sam rekao! Ni riječi više!

[49] ***Jawohl, das ist die Bárbóczy-Legende: die Glembays sind Mörder und Falschspieler*** (njem.) - No da, to je ona bárbóczyjevska legenda: Glembajevi su ubojice i varalice

[50] ***Das hast du selber gesagt!*** (njem.) - To si rekao ti sam!

[51] ***(der die Wiener Hochbauer heiratete), der ist im Irrenhaus gestorben!*** (njem.) - (koji se oženio Bečankom Hochbauerovom), taj je umro u ludnici!

[52] ***Ihre Tochter Laura, Baronin Lenbach, ist eine ausgesprochene***

Selbstmordkandidatin! (njem.) - Njezina kći Laura, barunica Lenbach, izrazit je kandidat samoubojstva!

[53] ***Kannst du das vielleicht leugnen!*** (njem.) - Može li možda to poricati!

[54] ***Das war der reinste Zufall!*** (njem.) - To je bio najčistiji slučaj!

[55] ***ist das alles nicht verflucht und degeneriert?*** (njem.) - nije li sve to prokleto i degenerirano?

[56] ***Und das alles nennst du eine Bárbóczy-Legende?*** (njem.) - I ti nazivaš sve to bárbóczyjevskom legendom?

[57] ***Ja, und was willst du damit sagen?*** (njem.) - Pa što hoćeš time da kažeš?

[58] ***Zu blöd das Ganze!*** (njem.) - Preglupo je sve to!

[59] ***Ein ungemütlicher Sonderling!*** (njem.) - Neugodno nastrano biće!

[60] ***überspannt, so zügellos nervös, dass er beinahe ansteckend wirkt!*** (njem.) - prenapeto, tako neobuzdano nervozno, da time djeluje upravo zarazno!

[61] ***durch Ihre, wie sie selbst sagte, "innerlich verklärte Harmonie"!*** (njem.) - vašom, kako je sama rekla, "u sebi oduhovljenom harmonijom"!

[62] ***(damals als ich noch bei der kaiserlich-österreichischen Gesandschaft in Rom war!)*** (njem.) - (onda, dok sam ja još bio kod carskog austrijskog poslanstva u Rimu!)

[63] ***(wie ich höre, soll das eine Préférencepartie sein)*** (njem.) - (kako čujem, radi se o jednoj partiji preferansa):

[64] ***Eine Kleinigkeit! Irgendwelche Agrarkomplikation oder so ähnliches*** (njem.) - Malenkost! Nekakva agrarna komplikacija ili tako nešto slično.

[65] ***Zu dumm, dass man sich immer herumplagt und herumstrapaziert*** (njem.) - Preglupo, da se čovjek uvijek samo muči i gnjavi

[66] ***überlegen*** (njem.) - iznad svega

[67] ***so von oben aus deiner olympischen Perspektive!*** (njem.) - tako odozgo iz tvoje olimpijske perspektive!

[68] ***Seid nicht leichtsinnig, um Gottes Willen!*** (njem.) - Ta ne budite lakoumni, zaboga!

[69] ***Was geht das alles mich an?*** (njem.) - Šta se sve to mene tiče?

[70] ***Ich fliege hier herum wie ein Fussball von einem zum andern!*** (njem.) - Letim tu naokolo kao kakva nogometna lopta od jednog do drugoga!

[71] ***sie schikt mich zu dir, du komplimentierst mich hinaus, ich spaziere hier wie ein Trottel herum;*** (njem.) - ona me šalje k tebi, ti me učtivo bacaš van, bludim ovuda naokolo kao kakva bluna;

[72] ***und ich mach' dich aufmerksam: sich hinüberschwindeln wollen ist riskant!*** (njem.) - a ja te upozoravam: nastojati prevladati običnom podvalom, to je riskantno!

[73] ***Hier, vor Fremden konnte ich nicht sprechen, aber mein Standpunkt ist: entweder man gibt mir als juridischem Vertreter freie Hände, oder man lässt mich weg!*** (njem.) - Tu, pred stranim ljudima, nisam mogao govoriti, ali moje je stanovište ovo: ili neka mi se dadu kao pravnom zastupniku slobodne ruke, ili me pustite na miru!

[74] ***Nein! Nicht! Ja, so eine öffentliche ...*** (njem.) - Ne! Ne! Dakako, ovakva javna polemika s bankom Glembay, to bi za bagru bio mastan zalogaj! Radije ne! Samo nikakve novine! Ja sam odlučno protiv toga!

[75] ***Das ist ein typisches glembaysches Vorurteil! Pourquoi pas!*** (njem.-franc) - To je tipična glembajevska predrasuda! Zašto ne?

[76] ***würdevoll und respektabel*** (njem.) - dostojanstvena i dostojna poštovanja

[77] ***au courant*** (franc.) - upućen

[78] ***die Zeitungen, mein Gott, sind wirklich kein dem entsprechendes Mittel; wie soll ich sagen, die Zeitungen sind, so zu sagen, kein geeignetes Feld für solche delikate Komplikationen!*** (njem.) - novine, bože moj, nisu naravno nikakvo odgovarajuće sredstvo; kako da kažem, novine, takoreći, nisu nikakvo pogodno tlo za ovakve delikatne zapletaje!

[79] ***hajklih*** (njem.) - tugaljivoj

[80] ***so herumphilosophieren, das verstehe ich wirklich nicht!*** (njem.) - ovako gubiti vrijeme filozofirajući, to ja uistinu ne razumijem!

[81] ***in dieser Sache bin ich vollkommen ohne Hintergedanken*** (njem.) - u ovoj stvari ja nemam savršeno nikakvih primisli

[82] ***aber, meine Herrschaften, bitte mir endlich zu erklären: ist in der Sache das Gericht massgebend oder nicht?*** (njem.) - ali, moja gospodo, molim da mi konačno objasnite: da li je u toj stvari sud mjerodavan ili nije?

[83] ***štimung*** (njem.) - raspoloženje

[84] ***Den Zeitungen gegenüber, Charlotte, den Zeitungen gegenüber-müsste man doch...*** (njem.) - Ali s obzirom na novine, Charlotta, s obzirom na novine - moralo bi se ipak...

[85] ***dass man öffentlich bespuckt wird, das würde auch stärkere Nerven ruiniren, meine Herrschaften! Ich halt' das nicht mehr aus!*** (njem.) - da će čovjek javno biti popljuvan, to bi ruiniralo i jače živce, moja gospodo! Ja to ne mogu više izdržati!

[86] ***oder ich reise weg*** (njem.) - ili ću otputovati

[87] ***Du sprichst jetzt gereitzt...*** (njem.) - Ti sada govoriš razdraženo...

[88] ***Ich lass mich nicht ruiniren! Was kann ich dafür*** (njem.) - Ja se ne dam uništiti! Što ja mogu zato

[89] ***In dieser Sache habe ich mein Möglichstes getan!*** (njem.) - Ja sam u toj stvari učinila sve što mi je bilo moguće!

[90] ***Schein!*** (njem.) - prividnost!

[91] ***darin liegt nichts Besonderes!*** (njem.) - u tome nema ništa naročito!

[92] ***was geht das mich an?*** (njem.) - što se to mene tiče?

[93] ***Vorgestern, als sie hier war, hab' ich ihr schön gesagt: tief geehrtes Fräulein, bitte, hier haben Sie fünfzig Kronen und lassen Sie mich, bitte, in Ruh'!*** (njem.) - Prekjučer, kad je bila ovdje, ja sam joj lijepo rekla: duboko poštovana gospođice, molim, tu imate pedeset kruna i ostavite me, molim, na miru!

[94] ***O, dieses nebulöse Herumreden*** (njem.) - Oh, ovo mutno nadmudrivanje

[95] ***Ich mein', die Zeitungen sind Eintagsfliegen! Der Dreck wird gelesen und dann auch rasch vergessen!*** (njem.) - Moje je mišljenje da su novine jednodnevne mušice! Smeće se pročita, a onda isto tako brzo zaboravi!

[96] ***wir werden die ganze Sache damit nur breittreten und auffrischen!*** (njem.) - mi ćemo time čitavu stvar razvući i osvježiti!

[97] ***Die sogenannte öffentliche Meinung ist natürlich einen Dreck wert!*** (njem.) - Naravno da takozvano javno mnijenje nije vrijedno ni boba!

[98] ***ajnfah*** (njem.) - jednostavno

[99] ***Sich hinüberschwindeln wollen durch allerlei Familienvorurteile ist riskant und hat jetzt keinen realen Sinn!*** (njem.) - Htjeti se kroz to prokrijumčariti pomoću kojekakvih obiteljskih predrasuda, to je riskantno i nema sada nikakva stvarnog smisla!

[100] ***nur einen Moment, bitte schön:*** (njem.) - samo časak, molim lijepo:

[101] ***Das hab' ich gerade sagen wollen*** (njem.) - To sam upravo htio da kažem

[102] ***Diese "gluposti" liest man in der ganzen Stadt und überall spricht man nur davon!*** (njem.) - Ove se "gluposti" čitaju po cijelom gradu, i posvuda se govori samo o tome!

[103] ***et alteram partem*** (lat.) - i drugu stranu

[104] ***mit einer Sache, die meiner Ansicht nach vollkommen steril ist. Aber meinetwegen, bitte schön! Und du, Charlotte, was meinst du?*** (njem.) - na jednu stvar koja je po mome mišljenju potpuno jalova. Ali što se mene tiče, molim lijepo! A ti, Charlotta, što misliš ti?

[105] ***O, Gott*** (njem.) - O, bože

[106] ***Mir ist das alles so furchtbar fad und lästig! Einen Schwarzen möcht' ich bitten!*** (njem.) - Ja sam tako razdražena da sam napeta do krajnje granice! Meni je sve to tako strašno dosadno i nesnosno! Molila bih jednu crnu!

[107] ***Bitte, Franz, Whisky und einen Schwarzen! Aber schnell! No, also, wenn ihr wünscht, meinetwegen! Bitte schön! Puba! Ist gefällig!*** (njem.) - Franz, whisky i jednu crnu molim! Ali brzo! No, dakle, ako baš hoćete, što se mene

tiče, neka bude! Molim lijepo, Puba, izvoli!

[108] ***Aber jetzt wäre schon genug, bitte schön...*** (njem.) - No sad bi već bilo dosta, molim lijepo...

[109] ***Es ist direkt pervers ...*** (njem.) - Upravo je perverzno sjediti ovdje ovako bespomoćno i puštati da te dan na dan prljaju! Ja sam posijedjela - moji živci, moje raspoloženje, sve, sve, pa to je strašno...

[110] ***so, mir nichts, dir nichts!*** (njem.) - tako, nikom ništa!

[111] ***"isolation"*** (engl.) - "odvojenost" ("ograđenost")

[112] ***als gegeben*** (njem.) - kao s danim

[113] ***Natürlich, wenn man sich die Sache mit blutigen, roten, mit sogenannten klassenbewussten Augen ansieht*** (njem.) - Naravno, ako se stvar gleda krvavim, crvenim, takozvanim klasnosvijesnim očima

[114] ***Das sind alles nur Worte! Worte, Worte!*** (njem.) - Sve su to samo riječi! Riječi, riječi!

[115] ***Direkt geschmacklos! Man könnte fast sagen: senil!*** (njem.) - Upravo neukusna! Moglo bi se gotovo reći: senilna!

[116] ***Ich hab's ernst gedacht! Pardon, ich wollte nicht geistreicheln - wirklich nicht, Charlotte!*** (njem.) - Ja sam to mislio ozbiljno! Pardon, ja se nisam htio razmetati duhovitošću - uistinu ne, Charlotte!

[117] ***Aber, Mutti, schau, ich möcht' doch so gern...*** (njem.) - Ali, mama, vidiš, ja bih ipak tako rado...

[118] ***und zweimal unterstreichen*** (njem.) - i dvaput podvući

[119] ***Meinetwegen*** (njem.) - Što se mene tiče,

[120] ***so zu sagen in einer Jubilarstimmung*** (njem.) - takoreći u jubilarnom raspoloženju

[121] ***haarklein*** (njem.) - do sitnica

[122] ***in camera caritatis*** (lat.) - povjerljivo

[123] ***švefel*** (njem.) - buncanje

[124] ***Dixi!*** (lat.) - Rekao sam!

[125] ***und allerdings versteh' ich nicht viel davon!*** (njem.) - a zapravo ja o tome nemam pojma!

[126] ***auf solche niedrige Art und Weise?*** (njem.) - na tako podao način?

[127] ***das muss man unterstreichen, dass das Gericht das selbst eingesehen hat!*** (njem.) - mora se potcrtati to da je sud sam to uvidio!

[128] ***Ich sehe aber nicht ein ...*** (njem.) - Ne shvaćam, međutim, čemu trošiti toliko riječi na tu stvar? Mislim, svakako, da bi tome klipanu - tome novinaru - trebalo odvaliti preko gubice! Teške konjaničke sablje osobito su

pogodno sredstvo za to.

[129] ***Warum lachst du, Leo?*** (njem.) - Zašto se smiješ, Leo?

[130] ***Ich? Hab, ich gelacht? Nein, gar nichts! Gar nichts!*** (njem.) - Ja? Zar sam se nasmijao? Ne, nisam uopće! Nikako nisam!

[131] ***überspannt*** (njem.) - prenapetim

[132] ***Das alles ist wieder überspannt!*** (njem.) - Sve je to i opet prenapeto!

[133] ***irréparable*** (franc.) - nepopravljivo

[134] ***ius*** (lat.) - právo

[135] ***mit schweren Kavalleriesäbeln*** (njem.) - teškim konjaničkim sabljama

[136] ***Künstleri*** (njem.) - umjetnici

[137] ***Ohne Anmeldung darf die Dienerschaft Niemanden zu mir hereinlassen!*** (njem.) - Posluga ne smije pustiti k meni nikoga tko nije najavljen!

[138] ***Jawohl, das Weib wurde nicht hineingelassen!*** (njem.) - Pa da, žena nije bila puštena u stan!

[139] ***"Sie wurde nicht hineingelassen!"*** (njem.) - "Ona nije bila puštena u stan!"

[140] ***warum hast du nicht eingegriffen?*** (njem.) - zašto se onda nisi upleo u stvar?

[141] ***Verstehst du das nicht?*** (njem.) - Zar ti to ne razumiješ?

[142] ***Es ist besser einem treuen Hund in die Augen zu schauen, als so einen Blödsinn zu dreschen! Ich lass' mich nicht plagen! ... Es blitzt in der Ferne!*** (njem.) - Bolje je gledati vjernom psu u oči negoli mljeti takve gluposti! Ja se ne dam mučiti! ... U daljini sijeva!

[143] ***Komm, Igor, komm, du schöner, intelligenter Kopf! Komm, du lieber, lieber Igor!*** (njem.) - Hodi, Igor, hodi, ti lijepa, inteligentna glavo! Hodi, dragi, dragi Igore!

[144] ***Bringen sie, Franz, noch schwarzen Kaffee, ja? Und Eis, bitte!*** (njem.) - Franz, donesite još crne kave! I leda, molim!

[145] ***vinkelblatu*** (njem.) - zakutnom listu

[146] ***nota bene*** (lat.) - pamti dobro

[147] ***veltanšaunge, darüber ist kein Zweifel*** (njem.) - nazore na svijet, o tome nema dvojbe

[148] ***das ist meine sehr ernste Überzeugung*** (njem.) - to je moje veoma ozbiljno uvjerenje

[149] ***Jawohl, so ist es leider!*** (njem.) - Da, da, tako je to nažalost!

[150] ***Jede Kanzel ist eine Art Advokatenkanzlei!*** (njem.) - (igra riječima)

Svaka je propovjedaonica (Kancel) neka vrsta odvjetničke kancelarije!

[151] ***Deus est in omnibus rebus*** (lat.) - Bog je u svima stvarima

[152] ***Non timor, sed admiratio et gratitudo deos fecit*** (lat.) - Nije strah stvorio bogove, nego divljenje i zahvalnost,

[153] ***"sittliche Weltordnung"*** (njem.) - "čudoredni poredak svijeta"

[154] ***Ens Realissimum, Ens per se ipsum*** (lat.) - Duh najstvarniji, Duh sam po sebi

[155] ***Lux in tenebris*** (lat.) - Svjetlost u mraku

[156] ***Deine Logik wird mir täglich enigmatischer!*** (njem.) - Tvoja mi je logika svakog dana sve zagonetnija!

[157] ***biznis*** (engl.) - posao

[158] ***Das wird immer dunkler und enigmatischer!*** (njem.) - To postaje sve nejasnije i zagonetnije!

[159] ***Ein ungemütlicher Sonderling, das sage ich!*** (njem.) - Neugodno nastrano biće, kažem ja!

[160] ***Hörst du, Fabriczy? Es donnert! Hörst du?*** (njem.) - Čuješ li, Fabriczy? Grmi! Čuješ li?

ČIN DRUGI

Zbiva se dvadeset do trideset minuta poslije prvoga. Scena prikazuje bidermajersku gostinsku sobu u kući Glembaja, u stilu čistu, jednostavnu i skromnu. Dva politirana šaukelštula, dva fotelja od cvjetnoga kretona, holandeske marine u zlatnim okvirima. Na prilično velikom politiranom stolu srebrni svijećnjak sa sedam svijeća. To je jedina rasvjeta. Zavjese na oknu desno i na vratima tamnocrvene, bordo. Lijevo vrata u pokrajnu sobu. Pred vratima ormar. Leone sprema svoju prtljagu: tu stoje ogromna dva kovčega i nekoliko manjih, kožnatih. Slikarski rekvizit, platno u svicima, palete i blindrame. Po foteljima svici papira i nacrta. Vani vjetar i grmljavina u porastu. U šaukelštulu doktor Silberbrandt, u vidljivoj neprilici. Od svoje maske, stava i svećeničke superiornosti on je izgubio sve oznake, pokazujući svako pomanjkanje ponosa. Moljaka i jalovo zanovijeta.

SILBERBRANDT: Ja ipak mislim, dragi gospodine doktore, da to nije bilo najkorektnije onako govoriti pred jednim stranim licem. Illustrissimus Fabriczy jest doduše kuzen gospodina tajnog savjetnika, ali je ipak u familiji strano lice! Dobro, dobro, gospodine doktore: ja bih mogao s obzirom na vašu nervnu indispoziciju shvatiti još to da ste sebi tu, svakako brutalnu šalu dopustili spram moje malenkosti u četiri oka! Das könnte ich zwar auch dann nicht verstehen, aber jedenfalls verzeihen![1] Ali tako, gospodine doktore, tako brutalno, tako krivo-pred jednim stranim licem...

LEONE: Ja sam vas već tri puta molio, Silberbrandt, da ne gnjavite! Koga me vraga gnjavite? Vidite da imam posla! Ne mogu riječi svoje loviti natrag kao vrapce. Gemeint - gesagt, gesagt - getan![2] I onda, upamtite jedamput za svagda: Il n'y a point des roses sans épines![3] A sada vas ponovno molim da me izvolite pustiti na miru. Dosadno mi je o svemu tome govoriti i, vjerujte, učinili biste mi najveću uslugu da me ostavite sama!

SILBERBRANDT *očajno i izgubljeno šuti. Nakon stanke, plačljivo i dječački nedostojanstveno:* Gospodine doktore, pa vi morate shvatiti

moju poziciju! Ta ja sam u familiji Glembay karitativni tajnik i ispovjednik Preuzvišene gospođe barunice, ja sam informator njenog sina! I vjerujte mi, ja ne bih od toga pravio nikakvo pitanje da tu nema ovog fatalnog stjecaja okolnosti: ta uloga kućnog informatora sa naročito delikatnom misijom s obzirom na maloga Olivera, gospodine doktore, molim vas, vi to morate uvidjeti! Gospodine doktore, pa još da je to čuo illustrissimus Fabriczy! Ali vaš gospodin otac, Preuzvišeni gospodin tajni savjetnik, on je čuo svaku vašu pojedinu riječ! Vi ga niste mogli vidjeti, on je bio za vratima terase, gospodine doktore! To su bile tako teške riječi s vaše strane, dragi gospodine doktore, a sve su te vaše kombinacije bez ikakve stvarne podloge. I ja se nadam da ćete vi biti džentlmen...

LEONE *u poslu. On baca u kovčege rublje i odijela, knjige i razne priručne predmete, vrlo neuredno i nervozno. Steže remenjem pledove i kao da rastreseno nešto traži:* Što vam ja mogu, Silberbrandt? Ta moja izjava nije štampana u novinama, a da i jest, to bi bilo sigurno u kakvom "bezbožnom vinkelblatu"! Uostalom: štampane su u novinama malo teže izjave, pak ste ih vrlo džentlmenski uspjeli da razanalizirate do lažnih elemenata! Nema takve negativne istine koja se ne bi mogla džentlmenski opravdati! Ona Canjegova bacila se kroz prozor sa svojim vlastitim djetetom, a vi ste džentlmenski uspjeli dokazati da sam ja u njoj ubio Boga, a ona da je bila bludnica i kriminalno lice! A to što je vama jedan "paranoidni" tip rekao da ste vi ljubavnik jedne Glembajice, tko će u to vjerovati? Uzmite, velečasni moj gospodine doktore, to tako kao da ja to nisam rekao, ili kao da sam sve to izmislio samo da vas kompromitiram! Dobro je! Nisam rekao! Krivo sam se izrazio! Vi niste baruničin ljubavnik! Slava Gospodinu Bogu! Laku noć!

SILBERBRANDT: Prije svega, gospodine doktore, ja vas nikada, nigdje i nikojom prilikom nisam smatrao paranoidnim i abnormalnim; naprotiv, gospodine doktore, koliko se sjećam, ja sam uvijek bio iskreni poklonik vašeg talenta (što, među nama rečeno, u ovoj kući baš nije bila zahvalna uloga), gospodine doktore! Kad ste vi, gospodine doktore, prije dvije godine bili u Münchenu izložili svoju kompoziciju: "Haron prevozi svoje žrtve preko Lete", ja sam ekscerpirao sve povoljne glasove njemačke kritike i tako sam ih

štampao u "Glasniku svete Cecilije". I vama sam bio poslao jedan egzemplar poštom, te, ako se ne varam, vi ste onda bili u Aix-les-Bainsu, i ja ne znam, možda vam taj broj nije nikada ni dopao u ruke, gospodine doktore. Ali, vidite, gospodine doktore, vaš gospodin otac, gospodin Geheimrat, on je čuo svaku vašu riječ...

LEONE: I vi mislite da bih ja zato jer ste vi jedamput u "Glasniku svete Cecilije" štampali nekakve kritike, da bih ja trebao da pred svojim ocem demantiram svoje riječi?

SILBERBRANDT: Da, dobro, ali što će misliti vaš gospodin otac, Preuzvišeni gospodin tajni savjetnik?

LEONE: Moj preuzvišeni gospodin otac imao je dvadeset godina vremena da o svemu tome misli po miloj volji, ali čini se da nije ništa naročito inteligentno smislio!

SILBERBRANDT: Gospodine doktore, molim vas, izvinite me, ja nemam doista namjere da vam dosađujem i da vas molestiram, ali u vašoj ruci leži moja čitava karijera! Samo od jedne jedine vaše riječi ovisi moja pozicija, vi možete sve to objasniti kao nervozu, kao nepromišljenu verbalnu nervozu...

Leone pakira i ignorira Silberbrandta bez riječi. Stanka. Zeleni refleks dalekih munja, grmljavina i vjetar. Stanka.

SILBERBRANDT: Gospodine doktore, nemojte biti tako tvrdoglavi. Molim vas, dragi gospodine doktore...

LEONE *nervozno i glasno:* Vi ste, bogami, slaboumni, Silberbrandt! Sve to nije tako važno, kako se to vama čini! Vidite, ja imam posla! Bilo bi od vas vrlo uljudno i diskretno da me pustite na miru. Ja još imam da napišem dva-tri pisma i ja vas molim nemojte me nervirati i idite spavati! Kakav je to način nekoga smetati tako neumorno? Izvinite, to je potpuno pomanjkanje takta!

Kucanje. Ponovno glasnije kucanje. Leone je zastao u poslu. Stanka. Ponovno kucanje. Vihor i gromovi.

LEONE: Naprijed!

Ulazi stari Glembay, u svilenom hausroku tamnonarančaste boje. Njegova blijeda, staračka izmučena pojava potpun je kontrast onoj figuri od prije

pola sata u salonu. Ona napudrana i izbrijana maska pretvorila se u lice bolesnika s tamnim upalim podočnjacima, kome su kretnje nesigurne, a donja čeljust tako se abnormalno ovjesila, kao da mu laloke vise same od sebe i melju zrak. To je lice mlohavo i beskrvno, tim čovjekom vlada depresija. On izgleda kao čovjek koji je ustao da se pridigne na svoju posljednju borbu. Zato je on u prvome dijelu dijaloga tih, gotovo patetično svečan, i tek postepeno tetive tih vilica opet se napinju, ti zubi opet animalno škripe i ta se šaka sama od sebe diže da raskrvari pred sobom ovu nakazu od njegova rođenog sina.

GLEMBAY *tiho, susretljivo, pomirljivo i diskretno:* Pardon, smetam li?

LEONE *virtuozno svladavajući svoju nepriliku:* O, molim, ni najmanje! Izvoli samo, upravo smo o tebi razgovarali!

Silberbrandtu je kod kucanja zapela riječ, a kad se je na vratima pojavio Glembay, on je protrnuo i ukočio se do nepomičnosti, dignuvši se sa stolca kao u hipnozi. Dubok, pokoran i jezuitski poklon Glembaju bez jedne jedine riječi. Glembay jedva primjetljivo, hladno i vrlo mrko kimne toj svećeničkoj figuri što stoji ovdje nijemo, kao voštana lutka u reverendi. Glembay, vrlo tiho i kao oprezno zatvorivši vrata, pristupio je Leoneu. Vidi se da se čudi svjetlosti voštanica i otvorenim koferima. Glembay gleda sav taj nered i nijemo se čudi pogledom.

LEONE: Upravo smo s gospodinom naslovnim monsignorom razgovarali o tebi! Rekao je monsignor da mu se čini da ti previše piješ! A i ja sam se večeras čudio tvome whiskyju!

GLEMBAY: Da!

Stanka. Leone je stajao uspravljen nad koferom, a onda se nagnuo u kofer i glava mu je nestala u koferu.

LEONE *iz kofera:* Pa izvoli, uzmi mjesto, izvoli, sjedni!

Glembay stoji nepomično i šuti.

LEONE *uspravivši se:* Zar ne ćeš sjesti? Molim lijepo, izvoli! *Pošao je do jednog fotelja, podigao s njega palete, blindrame i slikarski rekvizit:* Izvoli, molim!

Silberbrandt ostao je stojeći na svome mjestu, nepomično i pretjerano uljudno. Glembay se vlada kao da te osobe ovdje uopće nema. Sjeo je na

ponuđeno mu mjesto i šuti. Stanka.

GLEMBAY: A kakva je to rasvjeta?

LEONE: Ne znam. Čini mi se da je negdje u fliglu pregorjela žica! Kurcšlus!

GLEMBAY: A zašto to nije reparirano?

LEONE: Ne znam!

GLEMBAY: A ovo ovdje?

LEONE: To su koferi! Ja pakiram!

GLEMBAY: Ti pakiraš?

LEONE: Da!

GLEMBAY: Ti putuješ?

LEONE: Da!

Stanka. Taj je dijalog strog, ali vrlo uljudan, kao da razgovaraju dva potpuno gluha čovjeka po paritetu svog vlastitog organskog nedostatka. Grmljavina mnogo glasnija i raste. Od vremena na vrijeme zeleni refleks munja. Razmak između refleksa i detonacije od pet do sedam sekunda. Vjetar i kiša o stakla.

GLEMBAY: Je li slobodno da zapalim? Ne smeta te dim?

LEONE: Molim lijepo! Ja i sam neprekidno pušim svoj Dunhill! *Pripali ocu cigaru. Stanka.* Koja ti je to večeras?

GLEMBAY: Večeras? Večeras sedma!

Stanka.

LEONE: A što kaže Paul Altmann za tvoje srce?

GLEMBAY: Ništa! Što da kaže? Ništa! *Stanka.* Medicina ionako ne zna ništa!

Stanka. Grmljavina. Leone radi dalje oko svojih stvari. Otvorio je ormar i sprema frak i klak.

GLEMBAY *gleda blindrame i platna, vrlo prazno. Vidi se da mu je prisutnost dra Silberbrandta nesnosna.* Je li među ovim slikarijama ona

što je nagrađena zlatnom medaljom u Parizu?

LEONE: Nema je! Ostala je u Aix-les-Bainsu!

Stanka. Grmljavina. U jakoj grmljavini uhvatio je dr. Silberbrandt prvu zgodnu priliku da se makne.

SILBERBRANDT: Dakle, gospodine doktore, ja se svakako nadam da ćemo se još sastati kod čaja. Ja mislim da je vrijeme da legnem. Umoran sam, a sutra čitam ranu jutarnju misu. Već je prilično kasno. Preporučujem se, gospodine tajni savjetniče! Laku noć, gospodine doktore, klanjam se, sluga sam pokoran!

LEONE: Zbogom! Laku noć!

Kako je dr. Silberbrandt na odlasku otvorio vrata, duhnuo je kroz sobu jak talas vjetra i bordo-zavjese na prozoru i na vratima zalepršale su kao zastave. Zavjese viju se dalje kao da čitava soba plovi u oluji. Vjetar, prolom oblaka, gromova.

GLEMBAY: Bilo bi dobro da se zatvori!

LEONE: Ja volim grmljavinu! Ali ako tebe smeta, molim lijepo! *Hoće da zatvori prozor.*

GLEMBAY: Zbog mene nije potrebno. Hvala!

Stanka. Munje. Vjetar. Stanka.

Glembay, odbijajući guste i vrlo nervozne dimove, ustao je i pošao do jedne role smotanih platnenih slika kojih ima oko dvanaest. Razmotao je tu rolu i promatra slike bez riječi. Vidi se da je to za njega potpuno bezvrijedan materijal: uljenim bojama zamazano platno. Bez ikakvog potrebnog kontakta, ne s indignacijom, ali svakako s indiferentnom gestom, on baca ta platna, ne smotavši ih, ponovno tamo gdje su i bila. Stanka. Zatim se zaputi do stola i tamo gleda s interesom jedan skupocjeni nécessaire sa srebrnim priborom.

GLEMBAY: Gdje si kupio taj nécessaire?

LEONE: U Kalkuti!

GLEMBAY: Skupo?

LEONE: Ne sjećam se. Ako se ne varam, petsto i pedeset dolara!

GLEMBAY: I ja sam imao jedan sličan ovome. Donio mi ga je na poklon iz Indije jedan moj kompanjon, jedan general-direktor marseljske Messageries Maritimes. Onda si ti imao tri godine! To je antilopa! To je vrlo fino preparirana antilopa! *Otvara jednu kristalnu bocu i miriše.* A kakva je to voda?

LEONE: To je neka tibetanska trava! Ta trava raste na sjevernoj strani Mount Everesta! Oko Fara Dzonga!

Stanka. Gromovi tutnje i vjetar. Leone je prestao da sprema. Kao umoran i enerviran sjedne u šaukelštul i stane se njihati. U njemu vidljivo potitravaju svi nervi. Igra se nešto oko svoje lule i šuti. Stari prekapa po stolu među kravatama i krejonima. Nervozno i bez riječi. Onda prođe sobom.

GLEMBAY *nakon stanke razmišljanja:* Dakle ti putuješ?

LEONE: Da!

GLEMBAY: A ti si zapravo doputovao da prisustvuješ jubileju banke Glembay, Leone? Takav se jubilej ne slavi svake druge godine. To znači: ti ne ćeš prisustvovati sutrašnjoj svečanoj sjednici Komore?

LEONE: Da, ja sam doputovao da budem na tom jubileju. I ja sam konačno vidio tebe, mi smo se vidjeli! Ja sam jutros prisustvovao sjednici banke, a sutra sve je to više-manje gala-predstava! Ja mislim da je najbolje da otputujem. Ja sam jedanaest godina odsutan i, vidiš, ja se više ne osjećam ovdje, kako da kažem: kod kuće! Der Mensch ist ein Gewohnheitstier![4] A to ćeš dopustiti i sam: na ovakvoj jednoj intimnoj slavi, u svojoj roditeljskoj kući osjećati se strancem, neke vrste prolaznikom, to baš nije najprijatniji osjećaj!

GLEMBAY: To zavisi od toga kako tko osjeća! Ja mislim da su ti tvoji osjećaji svakako potpuno neosnovani. Sve je to überspannt.

LEONE *ustane nervozno kao da je uboden. On je nervozno reagirao na tu riječ.* U čitavom svom rječniku ti nisi našao druge riječi nego upravo: überspannt? To ste mi govorili od moje pete godine! Uostalom! *On se svladao. Trijezno i mirno sa nešto maliciozno ironičnim prizvukom:* Molim te, izvini, ali dopusti mi da te zapitam: kome sretnom slučaju

imam da zahvalim ovaj tvoj kasni posjet?

GLEMBAY *ustao je pogođen. U njemu kuha. On raste iz depresije u violenciju. Gleda dugo svoga sina i klima glavom:* Da, upravo tako arogantan bio si spram mene već u svojoj devetoj godini. To je ta tvoja venecijanska krv! *Škripi zubima, puši i prođe sobom gore-dolje. Zaustavi se tvrdo i odlučno:* Dakle, molim te, da ne gubimo vrijeme! Ja sam bio na terasi kad si ti razgovarao s doktorom Silberbrandtom i ja sam čuo svaku tvoju riječ.

Stanka. Otac i sin dugo se gledaju okom u oko. Leone nakon stanke podigne obje ruke u ramenima, a zatim ih bespomoćno spusti.

GLEMBAY: No! I?

LEONE: Ništa! Onda si čuo svaku moju riječ!

GLEMBAY: No! I? *Stanka.* I?

LEONE: Što i? To mi je Silberbrandt tek malo prije objasnio da si ti to čuo! Oprosti mi! Ja sam bio duboko uvjeren da si negdje u vrtu! Ja nisam imao nikakve zle namjere!

GLEMBAY: Nije sada riječ o tome da li si ti imao pri tome kakvu namjeru, nego je li to istina?

Stanka.

LEONE: Ja mislim da je suvišno da nas dvojica o tome ovdje izgovorimo ma i jednu riječ! Ja nisam ono rekao tebi nego Silberbrandtu!

GLEMBAY: Tako? A šta bi ti uradio s čovjekom koji bi pred dva svjedoka izjavio da tvoja vlastita žena spava čitavu noć sa svojim ljubavnikom?

LEONE: Ne znam!

GLEMBAY: A tako? Ti ne znaš?

LEONE: Naravno da ne znam! Ja prije svega nemam žene, a drugo, ja nemam šezdeset i devet godina! Ja dakle ne znam što bih uradio na tvome mjestu!

GLEMBAY: Pa dobro, molim te, uzmimo da je tako! Dobro! Ti ne

znaš! Dobro! Molim te! Dobro! *Prođe sobom i onda stane.* Možeš li ti razgovarati sa mnom samo dvije minute kao prijatelj?

LEONE: Ne! *Na jedno pitanje, koje je u jednoj nijansi toplo zazvučalo, to je bilo suviše kratko i suviše oštro. Osjetivši da je ta riječ bila prejaka, nastoji, poslije neugodne šutnje, da je razvodni komentarom:* Naime, ja, ja naime mislim, ljudi ili su prijatelji ili nisu! A na dvije minute ne može se biti prijateljem. I možda se nas dvojica niti ne poznajemo: u ovih jedanaest godina mi nismo gotovo nijedamput razgovarali, mislim, naime, od onog jutra kada su mamu našli mrtvu! I vidiš, ja ne bih htio biti neiskren: od mamine smrti ja nisam nijedamput osjetio potrebe da govorim s tobom prijateljski! Da! Lagao bih da ti kažem da mogu s tobom da govorim prijateljski, pa bilo to samo dvije minute! Vidiš: ja sam zapakirao, ja putujem! Ja smatram da je moj dolazak u ovaj glembajevski dom bio neke vrste posljednja sentimentalna zabluda. Ti si me pozvao pismeno, jubilej, obiteljski obziri i sve ono što već spada k ovakvoj slavi, ali to sve jače je od mojih nerava! Ja sam, kako ti veliš: überspannt! Mene smatraju "paranoidom"! Jednom "paranoidu" ne treba ništa uzeti za zlo! Ali molim te da svakako uvažiš da sve ono što sam rekao Silberbrandtu nije bilo rečeno na tvoju adresu! Na moju časnu riječ, ja nisam imao ni pojma da ti slušaš na terasi!

GLEMBAY: Pa dobro, ako već ne ćeš prijateljski, dann aber rein menschlich: du musst mir sagen, was an der Sache ist.[5] Ti to meni moraš reći! Jesi li me razumio?

LEONE: Ja ništa ne moram, ja nikada nisam ništa morao! Ali ako baš forsiraš, molim lijepo! Na stvari nije ništa naročito! Na stvari je to da je naslovni vikar, ili što li je, monsignor, gospodin doktor Silberbrandt, ispovjednik tvoje supruge i informator tvoga sina, baruničin ljubavnik. To je na stvari, ako baš želiš da znaš! Nota bene: taj gospodin je tvoj kandidat za naslovnog kanonika i tvoj protežê u svakome pogledu.

GLEMBAY *kao da još ne shvaća i kao da mu je pozlilo:* Pa dobro! A jesi li ti svjestan svih posljedica ove svoje izjave?

LEONE: Ja s time nemam nikakve veze! To pitaj svoju suprugu! Što se to mene tiče?

GLEMBAY: Pa dobro! A možda sve to nije istina? Možda je sve to izmišljeno! A što onda? Tko nosi onda odgovornost za to?

LEONE: Ako nije istina, onda je sve izmišljeno, onda nema ni odgovornosti!

GLEMBAY *potreseno i starački slabo pođe spram svoga sina:* Molim te, u životu ja tebe još nikada nisam ništa molio, a sada te molim: Leo, nemoj me mučiti! Reci mi što je na stvari?

LEONE: Ja nemam u ruci nikakvih juridičkih dokaza, čovječe! Ja nisam studirao pravo! Ja nisam doktor prava kao Puba Fabriczy! Protiv barunice uopće ne postoje nikakvi juridički dokazi! Barunica je pregazila staru Ruperticu, ali juridički je riješena krivnje. Razudbeni nalaz dao je dokumente da je srce stare Rupertice imalo promjer od dvije stotine dvadeset milimetara! I ona Canjegova je skočila kroz prozor, ali dokaza za to nema! To sam ja kao "paranoidan tip" ubio u njoj "Boga", zato je skočila kroz prozor! Kako ja mogu da znam što je na stvari kad je ta stvar potpuno delikatne intimne naravi! Osim barunice i Silberbrandta to nitko ne može da zna! I ako jedno od tih lica prisegne da je to laž, gdje je onda istina?

GLEMBAY *još uvijek u mutnim mislima, kao da ne može da shvati:* Pa dobro, a kako si ti onda smio da tako apodiktički ustvrdiš jednu stvar u koju nikako nisi siguran?

LEONE: Ja ne znam. Ja s jedne strane vidim jasno da je sve ovo glupo što ja sada govorim, a s druge strane opet ja ne znam da li ti možeš da to pojmiš: ja ne bih htio da me ti doista shvatiš kao da sam neurastenik, neubrojiv ili klevetnik! Ja sam spavao pet noći pod tvojim krovom, od toga je barunica dvije noći bila u Silberbrandtovoj sobi! Možda je on barunicu ispovijedao. Ali da je ona u njegovoj sobi bila, to sam imao lično čast da utvrdim vlastitim iskustvom. Mi smo susjedi: soba do sobe.

GLEMBAY: Parlez plus bas, parce que les murs ont des oreilles![6] *Gleda u vrata što vode u pokrajnu sobu i što su zagrađena ormarom. Pođe do njih i vrati se.*

LEONE: Molim te ponovno: ja to što sam rekao nisam rekao za tebe,

ti si to slučajno čuo! Ja sam doduše überspannt, ali ja ne želim tu forme radi ispasti kao klevetnik u tvojim očima, a pogotovo ne zbog jedne meni savršeno indiferentne žene!

GLEMBAY: A ti ne možeš pojmiti da se tu ne radi o nekoj "indiferentnoj ženi"?

LEONE: Za mene je ta žena potpuno indiferentna, da ne kažem nešto mnogo negativnije!

GLEMBAY *gleda ga dugo bez riječi. Šutnja. Grmljavina, ali slabija. Vjetar. Gorko:* Da, to si ti! Pravi Danielli!

LEONE: Meni je lično drago da nisam Glembay!

GLEMBAY *zamišljeno i rezignirano:* Da, da, uvijek je tako bilo! Kad god sam ja pristupio nekome od vas, u bilo čemu, s bilo kakvom molbom ili namjerom, uvijek, da, uvijek se dogodilo jedno te jedno: uvijek se preda mnom javila ova vaša Danielli-grimasa, s jednim višim prezirom za sve što niste vi! Gospoda! Gospoda Danielli, venecijanski grandi! A ja, tko sam ja? Nekakav međimurski parveni. Kako ja smijem doći na tu ideju da meni ne bude jedna žena indiferentna, kad je za tebe, za gospodina Daniellija, ta ista žena - nešto mnogo negativnije! Da, naravno, što se tebe tiče moja žena? Tko je uopće došao na misao da pozove na odgovornost tebe, Daniellija, kada si ti blagoizvolio da nad nekim slomiš štap!

LEONE: Ja sam uvjeren da je sav taj naš razgovor potpuno suvišan! Ja putujem! Ja sam eto na odlasku, ja se eventualno ne ću više nikada vratiti, pa ja mislim da je najmudrije da se rastanemo u miru. Jer gledaj: naša gledišta su potpuno oprečna u svemu pa i u ovoj stvari. Ja znam: ti bi htio spasiti formalnu, "juridičku" stranu pitanja. Po tebi, to bi se moglo, da ja izjavim da nisam imao dovoljno "juridičkih" razloga da tako mislim o barunici i onom popu. A po meni, ja mislim da bi bilo najoportunije da se ti pričiniš kao da ništa nisi čuo! Onda bi bile sve eventualne "juridičke" konzekvencije suvišne pak i ovaj naš razgovor! Molim te, dakle, oprosti mi! Ja sam sve ono rekao u živčanom neraspoloženju spram one jezuitske kreature. Meni je sav onaj hipokritski pravni način išao na nerve. Onaj nemogući Puba, oni mrtvaci (tri mrtvaca pod stolom). Onaj

Oberleutnant sa svojim teškim kavalerijskim sabljama, ja sam "überspannt", ja sam dakle rekao više nego što sam smio da kažem - a ti to nisi trebao da čuješ...

GLEMBAY: Dakle, onda ono ipak nije istina?

Leone šuti i gleda oca.

GLEMBAY: Ono dakle nije istina?

Leone šuti uporno. Stanka.

GLEMBAY: Vidiš li, i u tome si Danielli! Ne govoriti istinu, to ste vi Daniellijevi uvijek u stanju. Ali to priznati? Ne! Nikada! Pljunuti nekome u lice venecijanski, poniziti ga i zaprljati, to da, da, to je vama u krvi. Ali kada je riječ o konzekvencijama, onda šutnja. Upravo takva bila ti je i mati!

LEONE: A što bi ti imao od toga, sve da ja tebi i dadem "juridičku" izjavu da ono nije istina? Bi li se u materijalnom stanju fakata što izmijenilo samo za jedan milimetar? Ja mislim da je poslije svega između nas svaka riječ o tome suvišna! Želiš li još što od mene? Ja bih naime još imao da napišem dva-tri pisma!

Grmljavina polagano nestaje. Munje se odražavaju u fosfornome osvjetljenju sobe, a detonacije zaostaju polagano. Vjetar i šum kiše. Leone raste u nemiru i vidljivo se jedva savladava.

GLEMBAY: Ti bi dakle želio da ja odem? To znači: du komplimentierst mich hinaus![7]

LEONE: Ich komplimentiere dich nicht hinaus, ich bitte dich nur![8] Ja mislim da bi najbolje bilo da se rastanemo u miru. Ja nisam pravnik, ja ne mislim juridički, ja nisam ni burzovni senzal! Što bismo dakle nas dvojica mogli da izmešetarimo?

GLEMBAY: Biti arogantan spram svoga oca, to je naročito otmjeno! To je grandezza! Da! To je daniellijevski grčki način: gledati u oči i misliti svoje! Da! Ali ti si lansirao jednu nevjerojatno mutnu verziju, ti si zaprljao moju familijarnu čistoću! Ti si tu noćas ovo moje obiteljsko stanje ponizio do neke vrste promiskuiteta, kao da se kod Glembaja živi na bohemski način! Ali trebalo bi da uvažiš da mi Glembajevi nismo bohemi! Mi smo solidni konzervativni građani i

za svaku svoju riječ nosimo punu formalnu i džentlmensku odgovornost! Što je tebi dalo prava da se na ovaj - ne ću da kažem kakav - način izraziš pred Silberbrandtom i pred Fabriczyjem o mojoj supruzi? *Ove dvije posljednje rečenice izgovorene su staccato i punim prsima; dalje violencija raste.*

LEONE *još uvijek tiho:* Molim te, samo da ponovim neke stvari! Ja sam doputovao na tvoj lični poziv, i molim te da uvažiš da se ja smatram u tvojoj kući gostom! Konačno, ja sam mislio da nemam prava da kod ove jubilarne dekorativne predstave ne prisustvujem kao statist kad si ti već preuzeo ulogu režisera! I još nešto moram da priznam: nakon ovih jedanaest godina, mala me je nostalgija pekla za svim ovim tu. Putujući ovamo, ja sam se nevino veselio da ću vidjeti mamin grob, Beatrice, one naše stare slike i tebe. Da! I tebe! Ali u ovoj glembajevskoj atmosferi krvi, ubojstava, samoubojstava, u ovoj nezdravoj atmosferi laži i intriga i histerije, odmah mi se javila stara moja migrena. Počela me je boljeti glava od svega toga. Dozvoli mi samo da primijetim još i to: ti to ne razumiješ da nekoga može da boli glava u ovoj glembajevštini! Mi smo dvije rase, kao što si sâm rekao: Glembajevi i Daniellijevi! Mi smo - po tebi - grčki lažljivci i Venecijanci! Ti mene nisi nikada volio, jer konačno unutar svog veltanšaunga ti za to nisi imao nikakva razloga! I baš zato jer smo nas dvojica dvije rase, ja od početka, koliko se sjećam, ne samo da sam ti bio indiferentan, nego upravo protivno: ti me nikada nisi trpio! Da, Ivan, on, da! Das war ein aufgehender Stern an der Wiener und Amsterdamer Börse![9] Ivan je za tebe bio punokrvni Glembay. I ja znam da bi ti bio mnogo više volio da sam ja umro mjesto njega! Za Ivana ste govorili da će biti austrijski Rockefeller! A mene ste slali u sanatorije! Da! Što me gledaš tako gadno? (Sjećam se, dok sam ti još kao dečko sjedio na koljenu, kako je taj tvoj isti pogled ispod stakla bio oštar i hladan.) I vidiš, molim te: ja nisam postao burzovni mešetar i senzal firme Glembay Ltd. Ja mažem neka potpuno bezvrijedna platna: slike tebi potpuno strane i zagonetne. Ja sam bohem, a ti si bankir! Ja živim u promiskuitetu, a ti u strogo konzervativnom građanskom modelu od braka! Ja lažem, ja sam neuropat, sulud i ungemütlich, "ein überspannter Sonderling",[10] kao što kaže stari Fabriczy, i čemu, molim te, da se

nas dvojica sada tu natežemo? To što je jedno tako minderwertig[11] lice, kao što sam ja, izjavilo ili ne, što može to tebi biti tako važno? Zašto? Ja dakle držim da bi bilo najoportunije da se prijeđe preko toga s prezirom i - laku noć! Ja ionako putujem, a ti to nisi trebao da čuješ, pa kvit! Ja ne uviđam čemu bi bilo potrebno da ja iz formalnojuridičkih razloga izjavim da sam lagao? Ja nisam lagao, ali pravnih dokaza ja u ruci nemam!

GLEMBAY: Pa dobro, ali što je tebi dalo prava da bez ičeg konkretnog u ruci istupiš onako infamno?

LEONE: Neke stvari mogu biti u glavi ako nisu u ruci! Ti bi dakle pod svaku cijenu htio da me utvrdiš kao klevetnika i lažljivca?

GLEMBAY: Ili imaš konkretne dokaze, ili nisi smio da onako govoriš pred dva strana lica! Što je tebi dalo prava da se onako bestidno izraziš pred dva strana lica? Zar ti ne misliš da si ti meni pljunuo u obraz? Zar ti ne misliš da si time zaprljao moju čast?

LEONE: Ako je već nečija čast u pitanju, to je onda isključivo čast tvoje supruge!

GLEMBAY: U pitanju ne može da bude ničija čast tako dugo dok za to nema dokaza!

LEONE: Ako tebi nije dosta kad ti se kaže da tvoja žena spava čitavu noć u sobi jednog informatora, meni je to konačno égal! U pravu ne postoje samo dokazi nego i indicije; ja nisam pravnik, ali toliko znam od prava! Ni za Alisinu smrt nije bilo pravnih dokaza, ali su svi momenti govorili da se nije utopila zbog dokaza nego zbog indicija!

GLEMBAY: Kakve indicije?

LEONE: Alis se utopila u Kupi na Gorjanskom kod tete Zygmuntowiczove! U čamcu našli su njen skicenbuh, njen florentiner, njen suncobran, znači: Alis je skočila u vodu obučena, a nije se kupala kao što ste to poslije kolportirali po svojoj plaćenoj štampi! Alis je bila first-class[12] plivačica! Zašto se je utopila? Iz pukog slučaja? Čamac se nije prevrnuo. Alis se je utopila zbog indicija!

GLEMBAY: Ne razumijem ni riječi!

LEONE: Molim te! Jedanaest godina je minulo kako smo pokopali Alis! Ja sam bio onda posljednji put doma. Jedanaest godina tebi nije palo na pamet da sebi postaviš pitanje: a zašto je ta moja dvadesetogodišnja kći skočila u vodu?

GLEMBAY: To je bilo sve u njenoj fantastičnoj daniellijevskoj krvi. I vaša mati pokušala je svoje prvo samoubojstvo u svojoj sedamnaestoj godini! Dogodilo se to sigurno bez svakog stvarnog razloga!

LEONE: Fantastična daniellijevska krv! Dogodilo se to, dragi moj, zato jer je Alis konstatirala za mladog Zygmuntowicza da spava kod tvoje gospođe barunice! Alis je nevino bila zaljubljena u mladog Zygmuntowicza! Utopila se nevino i naivno bez ikakvog juridičkog dokaza: prosto po indicijama!

GLEMBAY *kao da tjera od sebe prikaze:* Das alles sind Hirngespinste! [13]

LEONE: Stara Zygmuntowiczova našla je među Alisinim papirima jedan nacrt za njeno oproštajno pismo: taj papirić, ispisan olovkom bez datuma, ja imam negdje u Aix-les-Bainsu. U tom pismu nema ničeg - juridički konkretnog. Noć prije toga ona je slučajno vidjela mladog Zygmuntowicza gdje ide u baruničinu sobu.

Stanka. Daleka grmljavina. Posljednje munje. Vjetar. Oluja polagano nestaje.

GLEMBAY: A zašto ti to nisi meni onda rekao?

LEONE: Ne bi imalo smisla, kao što nema ni danas! Ta žena vrši na tebe tako čudotvoran upliv da je tu svaka riječ suvišna! Izvini me, ja se ne osjećam pozvanim da ti dajem savjete, ali ja mislim da je ta žena tvoj fatum!

GLEMBAY *svečano, s patosom sjećanja na zlatnu prošlost:* Najsretniji dan moga života bio je kada sam upoznao tu ženu!

LEONE *mutno, kao da govori sam sebi:* Ja sam je upoznao onog istog zimskog jutra kada se otrovala mama! Mama je ležala mrtva, a ova je žena došla s velikom kitom parma-ljubičica i sa svojim

maltezijanskim pinčem Fifijem. Kakav rafinman! S jednim maltezijanskim "pudlom" na ruci doći da vidiš svoju mrtvu suparnicu! À propos[14] mamine smrti! Što misliš ti? Da li se mama otrovala zbog dokaza ili zbog indicija?

GLEMBAY: Kako to misliš?

LEONE: Je li mama imala kakav pravni dokaz u ruci da ti živiš s tom ženom, ili je to zaključila isključivo po indicijama?

GLEMBAY *ustane teško i staračkі te pođe do prozora, tamo bubnja po staklu i gleda u tminu dvije-tri sekunde, a zatim se vrati umorno:* Ti si strašan!

LEONE: Da, ja sam strašan, a gospođa barunica je za tebe simbol čiste sublimne Sreće! Sjećam se kao danas: kako je stajala nad mrtvom mamom sa svojim Fifijem. Molila je Paternoster.[15] Nije došla ni do "et ne nos inducas in tentationem",[16] kad se rastreseno prekrstila, okrenula i prešla u onaj naš stari salon! Tamo je stala nad onim Kirman-perzerom, sagnula se i probala mu kvalitetu! Ti se sjećaš onog Kirmana? Ja sam se uvijek kao dijete igrao na njemu Hiljadu i jedne noći! (Onaj njegov pahuljičavi akvamarinski preljev ja sam zvao snijeg!) Tu moju Hiljadu i jednu noć, taj stari naš Kirman dala je još istoga dana prenijeti u svoju vilu Nad Lipom. U masi onoj skupih Tebrisa i Korasana (kojima si je ti obasipao), ona nije imala nikakve brige nego da još istoga dana prenese taj perzer k sebi. Auch eine edle Weltanschauung![17]

GLEMBAY: Das alles sind Hirngespinste! Ti ćeš prije ili kasnije svršiti u ludnici!

LEONE: To već godinama slušam da sam überspannt i da ću svršiti u ludnici! S time da ću ja u ludnicu, nema mamina smrt nikakve veze! Moja se mati otrovala u eri skandala s tom pustolovkom, a sedam godina kasnije, za Alisinog sprovoda, našao sam od maminog krzna skrojen pasji poplun. Pseto te dame pokrivalo se krznom moje majke!

GLEMBAY: Ostavi me, molim te, s tim svojim glupostima! Svi ste vi Daniellijevi psihopati, te na svojim suludim i bizarnim opažanjima gradite nekakve optužbe u zraku! Sve su to magle i paučine! Molim

te! O svim tim tvojim dokazima i indicijama nema ni govora! Tvoja je mati prvi put digla ruku na sebe kad joj je bilo sedamnaest godina! Onda nije mene još ni poznavala! Tri je godine preležala po švicarskim Nervenanstaltima,[18] a to su gospoda Daniellijevi preda mnom - naravno - lukavo, grčki, venecijanski zatajili! To je bila žena koja se abnormalno bojala mirisa ruža i tamne sobe. Ja se uopće ne sjećam egzistira li na svijetu nešto čega se ona nije bojala! Ona je cviljela od užasa ako su negdje zaboravili zatvoriti vrata! Htjela je jedamput da skoči s jurećeg šnelcuga[19] još kad je tebe nosila, a gdje je onda bila još barunica Castelli? Idi, molim te! Sve ovo što ti buncaš bolesni su moždani! Das alles sind Hirngespinste nur! Ustvari, to je arogantno i okrutno spram tvog rođenog oca. Ti si kapriciozan neuropat, kakva ti je bila i mati! I molim te! Čekaj da i ja tebi kažem istinu: ja sam s tvojom majkom proživio dvadeset tako teških godina - da sam nad njenom mrtvačkom posteljom odahnuo kao od kakve more! Eto, sad imaš ti svoje dokaze i indicije. *Violentno hoće da ode. Leone uzbuđeno za njim. Zaustavi ga upravo na vratima.*

LEONE: Molim te, ponovi to! Kako si to rekao?

GLEMBAY *istrgne se sinu razdraženo:* Pusti me! Proklet bio onaj dan kada su Daniellijevi stali na moj put! U ovim daniellijevskim maglama mučio sam se dvadeset godina! Šta hoćete još? Zar vam još uvijek nije dosta?

LEONE: Molim te, samo moment, da se objasnimo! Možda je ovo posljednji put! Jesi li ti uvjeren da se mama nije otrovala zbog barunice?

GLEMBAY: Gradski fizik ustanovio je službeno da je uzela prejaku dozu veronala. Bez veronala ona već od Alisinog poroda nije mogla da zaspi. Tako je ustanovio gradski fizik i tako je sastavljen i policajni zapisnik.

LEONE: Dobro! Ali secret de Polichinelle[20] bio je u gradu da je barunica tvoja metresa! Ti si njoj kupio vilu Nad Lipom. Sjećam se da sam se na ulici uvijek plašio baruničine ekipaže, ne vozi li opet tebe u svojim kolima!

GLEMBAY *zamišljeno introspektivno:* Ja sam prekinuo s tvojom

majkom one godine kada smo tebe dali u Cambridge. A nismo se formalno rastali zbog vas! (Djece!) Ivan je tad upravo svršavao u Berlinu! Alis je bila još uz guvernantu.

LEONE: No, dobro, dobro! Ali još dvije godine prije ove vile Nad Lipom ti si već barunici bio kupio kraj Karmelitske crkve u Beču trokatnicu!

GLEMBAY: Odakle ti to znaš?

LEONE: Pa to su znali svi kod nas: i sluge i guvernante. Čitav personal!

GLEMBAY *staračkinesigurno i umorno:* To su znali svi? A ja sam mislio da to nitko ne zna! Pa dobro! Ako su znali svi, čitav personal, to nisu mogli da znaju da je ta žena vrijedila više nego sedamdesetisedam hiljada drugih žena! Ja sam njoj kupio trokatnicu u Beču, da, kupio sam, pak što onda ako sam joj kupio trokatnicu i ako je čitav personal za to znao? Da, za ono srce, za onaj élan vital,[21] za onu kulturu, za onu mladost, dragi moj, jedna trokatnica? A što je to jedna trokatnica za sve ono?

LEONE *dugo promatra svoga oca. Tiho i žalosno:* Između nas je uvijek tako bilo od početka! Sve tvoje, od prvoga dana otkako se sjećam, bilo mi je strano: tvoji sapuni, tvoja engleska kolonjska voda, tvoj duhan, tvoji mirisi! Kad si me milovao po kosi, ja sam se uvijek bojao tvog nokta da me ne odere! Sve tjelesno tvoje stajalo je između nas kao zid! Ti si mene još kao dijete sablažnjavao svojim monoklom i ja nikako nisam mogao da shvatim čemu ti nosiš u oku onaj svoj stakleni kotačić? Baš zbog ovog monokla ja nikada nisam mogao da ti vjerujem ništa! Sve je to predstava. Ti predstavljaš bankira Glembaja koji traži formalnu juridičku mogućnost da spere jednu klevetu sa svoje metrese! Kakav élan vital? Kakvo srce? Ta žena pere se dnevno s dvadesetisedam pomada i krema, ona se maže đurđicama i medom i čitave dane ne radi drugo nego se kupa u limunu i mlijeku! Njena pedesetitri kofera i tri hrta, to je ta njena kultura! Kada bi čovjek zbrojio sve funte što godišnje padaju za njene bistenhaltere i korzete i kozmetiku, mogao bi da nahrani sve siromahe njenog karitativnog Dobrotvornog Ureda. Was sage ich? Das ganze Land könnte sich sattfressen mit dem Geld![22] Ta

dobrotvorka gazi ljude svojim konjima, a ti tu sanjaš o njenom srcu! Kako je sve to jadno. Čovječe! Ta žena gazi preko egzistencija tako šarmantnozločinački, da tu normalnome čovjeku staje pamet! A ovakav stari gospodin sjedi ovdje s monoklom u oku i pjeva pjesmu o njenom srcu! Jedna infernalna slika! I šta govore ljudi da nema danas šta da se slika? Slikara nema, ali od motivâ sve vrvi kao u paklu! Naslikati bi te trebalo! Ovaj tvoj iracionalni, viši smiješak oko tvoje usne kad govoriš o njoj, to bi trebalo fiksirati! "Tko je ona?" "Ima li tko uopće pojma tko je ona?" "I to još ovakav überspannt neurastenik kao tvoj izgubljeni sin?"

GLEMBAY *ustao je bez riječi i sjeo opet u jedan fotelj, na Leoneove kartone, slike i skice. On pjeva sam u sebi neke asocijacije u svojoj unutarnjoj meditaciji o njoj:* Ta je žena naučila mene živjeti! Poslije one mase žena, ona je bila prva koja me je naučila što je to: živjeti i biti sretan! Trebalo ju je vidjeti u njenoj šantung-svili sa zlatnim štikerajem! Vidiš: ona je mogla da spoji najekstravagantnije boje, na njoj je sve to uvijek bilo šik i invenciozno. Njene cipele od zmijske kože, njen kineski suncobran, njene orhideje, sve je to bilo svjetlost i zlatna boja! I šta želiš od mene? Da istrgnem iz sebe sve ono što je za mene bilo maksimum, i to zašto? Zašto? Ti si se tu postavio preda me kao kakav inkvizitor i hoćeš moju glavu na temelju nekakvih fikcija! Sve je to što ti tu govoriš, luft![23] Ja sam sedam godina nosio tvoju majku na ovim svojim rukama, a nisam joj se približio ni za jedan jedini milimetar! Ta je žena ostala za mene izolirana sa svojih sedam izolacija i nikada ja nisam znao tko je i što misli. Već je bila pokopana, mislim, tri ili četiri godine, kad sam u jednom Geheimfachu[24] našao čitavu seriju pisama nekakvog marchesea Cesarea Cristofora Balbija! Jawohl! Das alles war in der Alice-Zeit! Ihre Dolomitenreise, ihr rätselhafter alljährlicher Lago-di-Como-Aufenthalt, ja, das war deine Frau Mutter![25]

LEONE: Pardon!

GLEMBAY *ne da se prekinuti:* Lass mich, bitte, aussprechen![26] Ja sam kupio Šarloti trokatnicu, je li, das hast du mir vorgeworfen![27] A misliš li ti da tvoja mati nije bila skupa? Kann man überhaupt in der Welt etwas haben, das man nicht bezahlt hat![28] Šarlota je čitavo moje kućanstvo podigla za tri kategorije! Šarlota je konačno mene

stavila u centar mog vlastitog doma! Sve moje Kirmane, Korasane i Tebrise ona je zbog mene kupovala, jer su perzeri moja pasija! Onaj lotrinški goblen, holandeski špajscimer, sve je to ona izrežirala zbog mene. I zbog mog ličnog komfora! Tko je došao prvi na ideju da uveže moje knjige? Tko je u mojoj vlastitoj kući uopće meni posvećivao kakvu pažnju! I što znači ovaj tvoj ton spram jedne dame koja je moja supruga? Kakav je to način? To nije ništa drugo nego tvoja daniellijevska zavist da ja mogu biti sretan! To su oni vaši daniellijevski zubi u meni! Deine oberflächliche Kinderstube ist der beste Beweis, was eigentlich deine Frau Mutter war.[29]

LEONE: Pardon, izvini, ali ti sjediš na mojim papirima! Dopusti mi... *izvlači ispod njega nekoliko svitaka skica i nekoliko kartona prilično zgužvanih.*

GLEMBAY *ustao je i gleda te papire s indignacijom, mrzovoljno:* Kakve skice? *Uzeo je jedan-dva kartona u ruke, pregledao ih i odbacio s prezirom:* No, dakle, ne vrijedi ti to ništa! Šteta za vrijeme! Samo se tu igraš tim farbama, und die Zeit vergeht![30] Nikada nisi ni jednu stvar ozbiljno uzeo u svoje ruke! So steril herumtratschen, das kannst du, ja, das ja - das ist das Einzige, was du kannst![31] Ni jednog krajcara nisi privrijedio...

LEONE: To govoriš zato jer sam ti dozvolio da osam godina radiš s Daniellijevim kapitalom na četiri percenta?

GLEMBAY: Kako?

LEONE: Do Alisine smrti bio je čitav Daniellijev kapital u tvojim rukama. Jesam li ja tebe samo jedan jedini put zapitao za obračun? Ti si meni obračunavao sa četiri posto, a recimo da si radio minimalno s dvanaest (što je još uvijek malo), koliko je tebi ostalo od toga? Zašto me vrijeđaš? Ja nisam, istina, privrijedio, ali ja nikada nisam u životu vagao glembajevski: meni od tuđeg nije nikada prevagnulo! A što se mojih slika tiče, ja i sam znam da nemam talenta, ali ti si najmanje kompetentan da govoriš o mojim slikama! Ti se razumiješ u tuđe kamatnjake, to su tvoji glembajevski talenti, a drugo, molim te, pusti!

GLEMBAY *umorno ali potpuno superiorno:* Potpuno si smušen, dijete

moje! Ti si bolestan, bogami, i najbolje bi bilo da se smiriš negdje u jednom sanatoriju! Ti hodaš po krovovima sa svojim talentom, dragi moj! Gdje je taj tvoj talenat? Što je to sve, um Gottes Willen? Das alles ist ja einen Dreck wert! Wie schaust du aus? Irrst da herum wie ein Schimpanse mit diesem deinen Kossuthbart! Wie ein Gespenst! [32] Star si, nemaš krova nad glavom! Nisi ni familije osnovao i tu se skitaš po atelijerima kao kakav cirkusant s koferima! Kakvi kamati? Što se ti razumiješ u kamate? Daniellijev kapital? Gdje je taj Daniellijev kapital?

LEONE: Da, a mamin novac, zar to nije bio Daniellijev kapital? Società di Navigazione Danielli, International Cognac Danielli, D.-D.-S.-C.-akcije, Crédit Marocain, British Steel Corporation, a što je to sve bilo ako nije Danielli? Samo u Blue Star Lineu bilo je, ako se ne varam, sedam stotina hiljada franaka! Jesam li ja kada vodio kontrole o tome? Ich bin herumgereist und hab' mir das Alpenglühen angeschaut![33]

GLEMBAY *s višim smiješkom:* Da, da, Blue Star Line, Blue Star Line, International Cognac Danielli! Idi, molim te! Ti gledaš u oblake! Ti sjediš negdje na jednoj terasi first-class fashionable Alpenhotela, und geniessest das Alpenglühen! Als ob dein Alpenglühen überhaupt da wäre, hätten wir nicht geblutet? Das heisst, wir: wir alle, die arbeiten und riskieren! Du glaubst, die Welt ist eine Samtschachtel mit Enzian und Edelweiss! Geh, ich bitt' dich![34] I vidiš, kad te ovako gledam gdje tu brbljaš djetinjarije, srce mi se steže u grlu! Tako mi je tu kao da sam popio deci joda! Du bist mein Sohn? Mein einziger Sohn.[35] Tebi sam ja htio predati sve svoje u ruke kao Corneilleov don Diego:

Et ce fer que mon bras ne peut plus soutenir
Je le remets au tien pour venger et punir![36]

Und was ist daraus geworden?[37]

LEONE: To sam znao da će sada negdje doći taj tvoj Corneille! Tog tvog Corneillea su te u Marsilji naučili na trgovačkoj školi, i to je jedini stih što ga znaš! Dein Schönheitbegriff: eine Samtschachtel mit Alpenblumen! Deine Lieblingsfarbe: Gold![38] Sjećam se još kao dijete: svi tvoji Tauchnitz-romani na tvom nahtišu[39] bili su

nerazrezani! Molim te: u ovih jedanaest godina otkako se nismo vidjeli, jesi li imao u ruci koju knjigu?

GLEMBAY: Ti hodaš po krovu, dijete moje! I molim te da uzmeš na znanje: ja ti ne ću moći ostaviti bogzna što! Ja imam i sam svoje financijalne obaveze, a imam i jedno malodobno i neopskrbljeno dijete! Toliko tebi za ličnu informaciju! Mehr kann ich dir nicht sagen![40] Da si poslovno spreman, još bi se eventualno mogla naći kakva transakcija, ali tebi dati jedan posao u ruke, to bi značilo: baciti ga kroz prozor! Upravo preksinoć imao sam konferenciju za moderne petrolejske rafinerije u Fijumi, dobar holandeski kapital: dvadeset tri posto garantirano. Ali što bi ti s tim?

LEONE: Hvala! Ja ne trebam nikakve petrolejske rafinerije! Ja sam zadovoljan svojim daniellijevskim materijalnim stanjem! Meni Blue Star Line plaća moje funte, meni je to dosta.

GLEMBAY: A gdje su ti onih devet stotina i trideset hiljada što sam ih prije dvije godine izvadio iz Allgemeine Hamburger Kredit A. G.?

LEONE: Congo Belge sedam posto.

GLEMBAY: Unsolid und schwach. Die Negergeschäfte sind unsolid! [41]

LEONE: Aber nicht so wie die der Glembay Ltd.[42]

GLEMBAY: Glembajevi su sami privrijedili sve što imaju! I molim lijepo: ja nalazim da je od tebe freh i nedžentlmenski neprekidno ovo lansiranje insinuacija! Was ist unsolid in den Geschäften der Glembay Ltd.?[43] Što to ima da znači? Molim, izvoli se izjasniti konkretno. Molim, izvoli navesti jedan jedini nesolidni glembajevski posao? Meni to već sada prelazi svaku mjeru! Kakav je to drzovit način?

LEONE: Koliko ja znam, kad netko smeće skuplja, to baš nije naročito solidno! Barem ne za moj ukus! A, osim toga, Castelli je prilično zainteresirana kod peštanske fabrike eksploziva Baron Schwarz A. G.!

GLEMBAY: Kakvo smeće?

LEONE: Dobro: a Centrala Prnja i Kostiju, zar to nije financirano

tvojom bankom? Das berühmte Glembaysche Mistkartel?[44]

GLEMBAY: To je samo filijala tvornice papira. Die Müttergesellschaft[45] nema s time nikakve veze. Abfalprodukti[46] se upotrebljavaju i u Engleskoj! Jede Arbeit ist ehrlich![47] I to je po tebi nesolidno? Šta je na tome nesolidno?

LEONE: Dakle, ubijati ljude, po tebi, je solidno!

GLEMBAY: Explosivstoffe sind (so viel ich weiss), bei dem heutigen Stand der technischen Wissenschaften, absolut notwendig![48]

LEONE: Naravno: šrapnele, granate s dvadeset tri posto dobitka! Der menschlichen Gesellschaft sehr nützliche Produkte![49]

GLEMBAY: To je legalan posao kao i svaki drugi posao! I samo ljudi s ovako trulim mozgom, kao što je tvoj, vide u tome nešto nepošteno! Les affaires sont les affaires! M'avez-vous compris?[50]

LEONE: Po tebi se dakle ljudi smiju ubijati samo kad je to legalno? Zato ih onda na drugoj strani odmah pokapaš, je li? Glavno je da postoje cestoredarstveni propisi po kojima se ljudi smiju gaziti! I to je onda Bárbóczy-legenda: "Die Glembays sind Mörder."[51] Sinoć se u domu Glembay ubila jedna žena sa svojim djetetom, i to je naravno stara Bárbóczyjeva izmislila da Glembajevi ubijaju ljude! Financirati Pompe Funèbre, fabricirati granate i dinamit, pobirati smeće, prolongirati mjenice, obračunavati četiri posto mjesto osamnaest posto to je sve fer! To je sve vrlo solidno!

GLEMBAY: Tko pokapa ljude? Du bist vollkommen verrückt![52]

LEONE: Dakle, raditi s Pompe-Funèbre-trafikom, to je utopljenička metoda! I čini se da banka Glembay ne stoji baš tako briljantno, dok se bavi smećem i mrtvacima! Po gradu se govori koješta, dragi moj!

GLEMBAY *nervozno i ne više sigurno:* A što se govori po gradu?

LEONE: A što ja znam! Nisam se mnogo ni interesirao: svakako zna se da tvoje bečke mjenice stoje prolongirane već dvije godine!

GLEMBAY: Mjenični poslovi? Ti si kreten! Ja sam čovjek koji radi s mjenicama već pedeset godina, a nije se čulo nijedamput u ovih pedeset godina da je samo jedna jedina Glembay-mjenica zakasnila

jednu sekundu. Što to znači da moje mjenice stoje prolongirane dvije godine?

LEONE: Šta ja znam? Ja sam samo tako čuo? Ali, naravno, gdje sam ja dorastao veltanšaungu: les affaires sont les affaires?[53]

GLEMBAY: Sada ni riječi više, jesi li razumio? Ona žena sinoć ubila se ovdje jer si je ti perfidno natjerao u smrt! I dok je Šarlota posijedjela od one nesreće sa starom babom, ti se tu kesiš kao kakav čimpanza! Ti si monstrum od čovjeka!

LEONE: Castellica je posijedjela? Ona je prestala bojadisati kosu! To je njoj šik: poslije takve nesreće promijeniti periku! Molim ja tebe! Ta je žena držala svog pinča i tako se molila nad mojom mrtvom mamom!

GLEMBAY: Ti si luđak! Ti nemaš nikakve predodžbe o značenju svojih riječi! Znaš li ti uopće što ti laješ?

LEONE: Ja sebi izmoljavam taj tvoj ton!

GLEMBAY: Ja sam tvoj otac i ja imam pravo na to!

LEONE: Ne viči! Na koga vičeš? Viči ti na svoje bankire i senzale, dragi moj, a ne na mene! Ti si se naučio da ljudi stoje pred tobom pognute glave, ali mene ne ćeš nadvladati tim svojim brutalnim glasom! Nadvikivanje spada u krčmu! Ja mislim da je svega toga bilo dosta! Pusti me, molim te, da legnem! Umoran sam i putujem! Moj vlak ide oko pola devet! Sada je dva i po prošlo! Ja još nisam ni spakirao, a i pisma treba da napišem. Molim te dakle lijepo: finissons![54] Pa laku noć!

GLEMBAY: A tako? Ti misliš da je to sve svršeno: ti ćeš napisati svoja pisma, sjesti u pulman, et finissons! Sretan put! O, ne, ne, dragi moj, tako to ne ćemo likvidirati! Ti ćeš lijepo prije toga položiti svoje račune: nismo mi djeca da brbljamo laži, pa da se onda izvučemo nekakvim paranoidnim vicevima! O, ne, ne, dragi moj, tako to ne će svršiti, vi se ljuto varate, moj gospodine! Ti misliš da je u pristojnom društvu dozvoljeno da se izbace tako teške klevete, pak da se prijeđe preko toga, kao da nije ništa rečeno? Tako se misli možda u tvojim bohemskim krugovima, ali ovdje, kod nas, drugi je običaj! Izvoli se

izjasniti kako si smio da kažeš javno pred dva strana lica sve ono što si rekao?

LEONE *umorno, kao da mu je dosadno početi opet iznova:* O, Bože moj, kako je sve to lästig...[55]

GLEMBAY: Sve što si ti noćas brbljao u salonu bez ikakve materijalne podloge, sve je to moral insanity!

LEONE: A što bi bilo kad bih ja imao materijalnu podlogu? Moral insanity po tebi je dakle potrebno ustanoviti juridički?

GLEMBAY: Bez materijalne podloge sve je to tlapnja i luft! I ti nisi imao prava da onako zaprljaš moju obiteljsku čast! Das war vollkommen respektlos deinem eigenen Vater gegenüber![56]

LEONE *s osjećajem gađenja, više nervozno nego svijesno, baci starome na polituru stola ona dva pisma lila-boje što ih je bio čitao dolje u salonu:* Molim lijepo! Izvoli!

GLEMBAY *uzme nakon stanke pisma sa stota, čita i ne shvaća:* Šta je to?

LEONE: To su dva Šarlotina pisma Silberbrandtu!

GLEMBAY: Ali tu je potpisana Mignon!

LEONE: Smiješno! To je Šarlotin rukopis! I po samome tonu pisama i po potpisu nema juridičke sumnje da su to pisma intimne naravi!

GLEMBAY: A kako si ti došao do toga?

LEONE: Ta su pisma nađena kod onog dijurnista Skomraka koji je radio u baruničinom Dobrotvornom Uredu. On se objesio, i ta su pisma nađena u njegovoj ostavštini. Kako je on do njih došao, nije poznato! Čini se da ih je ukrao. On je zalazio u kuću barunici kao činovnik Dobrotvornog Ureda. To su ti novi dokumenti o kojima je noćas čitao Puba da će ih socijalisti štampati!

GLEMBAY: To je sve nejasno! A kako su ta pisma došla u tvoje ruke?

LEONE: Dao mi ih je urednik onog kako vi velite: "vinkelblata". (To je čovjek koga sam jedamput u Ženevi spasio iz jedne neprilike.) Dakle, imaš li sada pravno nešto u ruci?

GLEMBAY: Rukopis je Šarlotin, ali ona se nije nikada potpisivala Mignon! Dobro! A po čemu se može zaključiti da je to pisano Silberbrandtu? Ovaj Mr. može biti monsignor, ali isto tako i monsieur.

LEONE: Ako nije Silberbrandtu, onda je nekom drugom, to je sad ovdje potpuno irelevantno: monsignor ili monsieur! Onaj mali dečko dnevničar mislio je da su to pisma pisana - Monsignoru Silberbrandtu! Samo tako može se objasniti njegovo samoubojstvo! Tako je barem napisao u jednoj svojoj pjesmi! On je ostavio za sobom oko petnaest pjesama, posvećenih barunici Glembay, i ova dva pisma!

GLEMBAY: Sve su to tlapnje! Sve to mogu biti krive pretpostavke! Sve je to moral insanity! Pismo nije datirano i trebalo bi pitati Šarlotu kada je to pisala i kojom prilikom! A onda ovakvo opskurno jedno lice koje krade tuđa pisma, pa onda nekakvi novinari koji se koriste tuđim privatnim vlasništvom, i to još intimne naravi, sve je to šmucig i ekelhaft![57] Takvim si se dakle stvarima počeo baviti? Alle deine Kronzeugen sind entweder tot oder minderwertig! Du wühlst jetzt in diesem Schmutz herum wie ein Koprophage![58]

LEONE *ozbiljno, strogo i vrlo mrko:* Merci! To je dakle moral insanity? Samoubojstvo tvoje prve žene i tvoje dvadesetogodišnje kćerke je moral insanity? A to da ovu ženu smatraš vrhunaravnom i šarmantnom, to nije moral insanity? Toj ženi ni imena se ne zna i krsni list joj je falsifikat, a vi je zovete barunicom? Kakva je ona barunica? Ima li nekoga tko zna kakva je ona barunica? Tko je ta žena? Odakle je došla? Stari Fabriczy našao ju je u jednom bečkom Stundenhotelu! Pitaj njega gdje je prije toga s njom šampanjizirao, bevor er sie dir servierte, der alte Zuhälter![59] Stari Fabriczy liferovao je tu ženu kao robu za vas agramerske bonvivane und jetzt bin ich ein Koprophage?[60] O toj ženi postoje dokumenti kod bečkih, tebi toliko mjerodavnih građanskih vlasti...

GLEMBAY: Kein Wort mehr, bitte, ja?[61]

LEONE: Uostalom, imaš pravo! Nema smisla! Ti veliš za tu damu da je šarmantna, i to je sve što o njoj znaš! To da je ona šarmantna, to je tebi ultima ratio! Doista, ona te je tako šarmirala da se ni maknuti ne

možeš. Kao boa constrictor, tako te je šarmirala.

GLEMBAY: Es ist viehisch, was du da zusammensprichst, verstehst du? Und sagst du nur noch ein Wort, ich hau' dich nieder wie einen Hund![62]

LEONE: Ja sam ti već rekao da ne vičeš na mene! Ta žena upropaštava te moralno i materijalno već godinama na moju ličnu sramotu! Ja se već godinama stidim zbog tebe, godinama me nema u mojem roditeljskom domu: ti si ruglo i skandal čitavoga grada.

GLEMBAY: Šuti! Ako progovoriš još samo jednu riječ, ja ću te...

LEONE: Ne ću da šutim! Na to sam se već godinama spremao da ti to kažem! Ona je šarmantna! Zar ti misliš da onaj blesan Oberleutnant Ballocsanszky dolazi u ovu kuću zbog tvoga bridža ili zbog toga jer je i njega gospođa barunica šarmirala? Ti si se dao šarmirati od jedne bludnice i svi mi moramo gledati u zemlju od stida godinama...

GLEMBAY *poviče izvan sebe u najvišem registru, upravo već bezglasno:* Wa-a-as?[63]

LEONE: To je jedna obična, anonimna kurva, i ne spada...

GLEMBAY: Wa-as? Du so, deinem Vater?[64] Kuš...

Zaprepastio se, zamaglilo mu se od bijesa i on se furiozno oborio na Leonea; u tren oka, još prije no što se Leone snašao, on ga je svom snagom pljusnuo po obrazu. Ta pljuska rasplamtjela je u njemu neki divlji, elementarni prostački bijes, i on je pljusnuo Leonea još jedamput svom snagom, tako da je ovaj, uzmaknuvši dva koraka instinktivno, zapeo o jedan šaukelštul i izgubivši ravnotežu posrnuo.

GLEMBAY *u momentu kad Leone pada, kao izvan sebe hropće:* Hier hast du, was du suchst, hier, na,[65] *i u taj tren jednom rutiniranom kretnjom, bržom od Leoneova pada (koji je relativno polagan), on je udario Leonea teškim i iskusnim boksačkim udarcem ravno u zubalo s takvom snagom da se Leone strovalio preko šaukelštula na pod kao predmet.*

LEONE *ne nadajući se takvoj divljoj provali bijesa, skočio je na noge grabežljivo, glembajevski i instinktivno animalno krvavog zubala, nosa i ustâ, krvavih ruku i lica, pa se uspravio i pošao spram Glembaja sa mnogo*

mržnje, kao da će mu vratiti udarac. U taj tren, međutim, već je razum jači od nagona, i on krvareći iz nosa i ustâ briše se rupcem, a zatim potresen i tiho: Hvala vam, gospodine, i na tom. *Promatra svoje krvave ruke, pipa usta i zube, krvari po košulji i iz nosa:* Lijepo, prekrasno! U stilu! Glembajevski argumentum ad hominem![66] *Pođe do vaštiša i tamo ispire nos, zube i lice. Namače ručnik u nekakvo dezinfekciono sredstvo i zaustavlja krv. Glembay kao epileptik poluslijepo zuri preda se u depresiji. Zatim teškim, staračkim, kao pijanim koracima ode do naslonjača i tamo klone. Bije mu srce, i on se bolesnički hvata rukom za srce. Diše duboko i teško kao u astmi. Hvata zrak punim grudima kao da će se zagušiti.*

Stanka.

Leone još uvijek kod vaštiša ispire nos i na šaku zaustavlja krv, ali bez rezultata. Krv teče curkom dalje, a izvana se čuje vjetar i šum kiše.

LEONE *rezignirano ali tvrdo:* Ja sam s tobom posljednji put razgovarao poslije Alisina sprovoda. Tome ima jedanaest godina. Ja jutros putujem: mi se više ne ćemo vidjeti. Ovo je posljednja stranica našega knjigovodstva. To je glembajevska likvidacija! Dakle, molim te, da znaš: kad sam se ono godinu dana poslije mamine smrti vratio iz Cambridgea, tu sam našao sve isto kao i danas: votre cousin germain monsieur de Fabriczy, et comme chevalier de l'honneur de la baronne un certain de Radkay, lieutenant-collonel de la Cavalerie Impériale.[67] Bio je tu još neki Gerichtsadjunkt,[68] mislim da se zvao Hollesсhegg, ako se ne varam. Pandan današnjem Oberleutnantu von Ballocsanszkom! Sva ta gospoda bila su šarmirana milostivom gospođom barunicom. Njena Mondscheinsonata, njene Maréchal-Niel-ruže na svili, njena konverzacija i lotrinški gobleni! Između sve te gospode, gospođi barunici je uspjelo da toga ljeta šarmira i mene! I to svojom Mondscheinsonatom. Unsere Sonate war wircklich eine[69] Mondscheinsonate quasi una fantasia, gore u vili nad Lipom! I tek u Cambridgeu, u onim maglama, nekoliko mjeseci kasnije, retrospektivno, meni se objasnilo, kako to stoji sa šarmom te dame. Onda mi se tek objasnilo, što se to kod nas Glembajevih zove moral insanity! Da! Vidiš, to je moral insanity: biti metresa jednog starca, imati usto tri ljubavnika, bojati se jednog dvadesetogodišnjeg studenta iz Cambridgea! Ta je žena mene smotala među svoje noge, da se riješi svake kontrole!

GLEMBAY *ustane ponovno, violentno pristupi Leoneu i otrgne ga od vaštiša:* I ti si meni mogao gledati u oči?

LEONE: Ja sam onda polagao svoj doktorat. Meni je bila dvadeset i jedna godina. A poslije sam otputovao i nisam više dolazio ovamo. Otputovao sam! Mene je bilo stid pred mojom pokojnom mamom! I ako ima netko tko može da me pozove na odgovornost, to je jedino mama! Ti - nikako!

Glembay hvata se za srce kao da ga probada. Uzdiše kao da se guši i ide do otvorenog prozora i tamo udiše noćni zrak. Njemu je vidljivo pozlilo. Kao pijan dotetura do zida i zvoni sluzi. Tišina. Čuje se zvono negdje daleko u hodniku. Tišina. Sluge nema. Glembaju je zlo. Njemu se muti u glavi. Pošao je do stola i tamo natočio drhtavom rukom vode iz vrča i ispio nekoliko kapi. Sluge još uvijek nema. Pošao je nervozno do zida i tamo zvoni. Čuje se kako zvonce neugodno ječi u tišini. Vratio se teškim korakom do prozora, udahnuo je ponovno zraka, a zatim oteturao do naslonjača. Sjeo je, ali je odmah ustao i glavinjajući počeo je da šeće po sobi zapalivši cigaru. Leone još uvijek ispire nos kod vaštiša i zaustavlja krv. Ulazi kamerdiner vrlo zbunjen i još pospan.

GLEMBAY: Sagen sie, bitte, der gnädigen Frau Baronin, sie soll sofort herkommen! Wecken Sie die Gnädige, aber schnell![70]

Izdavši ovu zapovijed sluzi, on je nastavio da se vrti između pokućstva u ovoj maloj sobi. Ne prija mu cigara i on je baci. Sjedne u naslonjač: podbočivši se rukama o oba koljena, on se uzrujano njiše gornjim tijelom i teško diše i klima glavom kao da se čudi i da ne vjeruje. Boli ga srce. Steže ga. Duboki udisaji.

KAMERDINER *ulazi uzrujano:* Bitte schön, Exzellenz, ich finde die Exzellenz nirgends![71] Ekscelencija nisu u svojoj sobi! Ja ne znam gdje su!

GLEMBAY: Was? Die gnädige Frau ist nicht in ihrem Zimmer? Und wo ist die Anita? Rufen Sie die Anita! Die Anita soll herkommen, sofort! Haben Sie mich verstanden? Die Anita her! Rasch![72]

Strka u hodniku. Čuju se glasovi i lupanje vratima. Dovikivanje i koraci. Glembay je naporom svoje posljednje snage ustao, pošao spram otvorenih vrata i tamo stoji, sluša i čeka. Dolazi ponovno kamerdiner, a za njim i

Anita, i u taj čas pojavila se i barunica Castelli, obučena u sinoćnju šampanj-galu kao što je i bila. Leone se s interesom okrenuo od vaštiša i čeka što će se dogoditi!

BARUNICA CASTELLI: Što je? Što se dogodilo? Kakva je to strka? Što me trebate? Što je, Glembay? Što se dogodilo? Was ist dir denn? Du bist so furchtbar blass![73]

GLEMBAY: Und wo bist du?[74]

BARUNICA CASTELLI: Ja? U vrtu. Boli me glava, migrena, draussen ist eine wunderbare Luft, so leicht zu atmen[75] - a moja migrena...

GLEMBAY: M-m-m-i-gre-n-na? *U tome mumljanju zaglavinja i padne.*

BARUNICA CASTELLI: Um Gottes Christi Willen! Was ist dir denn, Glembay? Eis, schnell Eis, bringen sie Eis![76]

ZAVJESA

Bilješke

[1] ***Das könnte ich zwar auch dann nicht verstehen, aber jedenfalls verzeihen!*** (njem.) - Ja to ne bih doduše mogao ni u tom slučaju razumjeti, ali bih svakako mogao oprostiti!

[2] ***Gemeint - gesagt, gesagt - getan!*** (njem.) - Ispekao sam pak sam rekao!

[3] ***Il n'y a point des roses sans épines!*** (franc.) - Nema ružâ bez trnja!

[4] ***Der Mensch ist ein Gewohnheitstier!*** (njem.) - Čovjek je životinja koja robuje svojim navikama!

[5] ***dann aber rein menschlich: du musst mir sagen, was an der Sache ist*** (njem.) - onda barem čisto ljudski: moraš mi reći što je na stvari

[6] ***Parlez plus bas, parce que les murs ont des oreilles!*** (franc.) - Govorite tiše, jer zidovi imaju uši!

[7] ***du komplimentierst mich hinaus!*** (njem.) - pokazuješ mi na uljudan način vrata!

[8] ***Ich komplimentiere dich nicht hinaus, ich bitte dich nur!*** (njem.) - Ja ti ne pokazujem na uljudan način vrata, ja te samo molim!

[9] ***Das war ein aufgehender Stern an der Wiener und Amsterdamer Börse!*** (njem.) - On je bio zvijezda koja se pojavila na bečkoj i amsterdamskoj burzi!

[10] ***ungemütlich, "ein überspannter Sonderling"*** (njem.) - neprijatan, "neuravnoteženi osobenjak",

[11] ***minderwertig*** (njem.) - manjevrijedno

[12] ***first-class*** (engl.) - prvorazredna

[13] ***Das alles sind Hirngespinste!*** (njem.) - Sve su to tlapnje!

[14] ***À propos*** (franc.) - Što se tiče

[15] ***Paternoster*** (lat.) - Očenaš

[16] ***"et ne nos inducas in tentationem"*** (lat.) - "i ne dovedi nas u napast"

[17] ***Auch eine edle Weltanschauung!*** (njem.) - I to je plemenit pogled na svijet!

[18] ***Nervenanstaltima*** (njem.) - lječilištima za živce

[19] ***šnelcuga*** (njem.) - brzog vlaka

[20] ***secret de Polichinelle*** (franc.) - javna tajna

[21] ***élan vital*** (franc.) - životni polet

[22] ***Was sage ich? Das ganze Land könnte sich sattfressen mit dem Geld!*** (njem.) - Šta kažem? Čitava bi se zemlja mogla do grla nažderati tim

novcem!

[23] ***luft*** (njem.) - zrak

[24] ***Geheimfachu*** (njem.) - tajnom pretincu

[25] ***Das alles war in der Alice-Zeit! Ihre Dolomitenreise, ihr rätselhafter alljährlicher Lago-di-Como-Aufenthalt, ja, das war deine Frau Mutter!*** (njem.) - Dakako! To je sve bilo u vrijeme dok je nosila Alisu! Njezino putovanje u Dolomite, njen zagonetni svakogodišnji boravak na Lagu di Como, da, to je bila tvoja gospođa majka

[26] ***Lass mich, bitte, aussprechen!*** (njem.) - Pusti me, molim, da dovršim!

[27] ***das hast du mir vorgeworfen!*** (njem.) - to si mi predbacio!

[28] ***Kann man überhaupt in der Welt etwas haben, das man nicht bezahlt hat!*** (njem.) - Može li čovjek uopće posjedovati na svijetu nešto što nije platio!

[29] ***Deine oberflächliche Kinderstube ist der beste Beweis, was eigentlich deine Frau Mutter war*** (njem.) - Tvoj površni odgoj najbolji je dokaz što je zapravo bila tvoja gospođa majka.

[30] ***und die Zeit vergeht!*** (njem.) - a vrijeme prolazi!

[31] ***So steril herumtratschen, das kannst du, ja, das ja - das ist das Einzige, was du kannst!*** (njem.) - Ogovarati i klevetati ovako jalovo, to ti znaš, da, to da - to je jedino što znaš!

[32] ***um Gottes Willen? Das alles ist ja einen Dreck wert! Wie schaust du aus? Irrst da herum wie ein Schimpanse mit diesem deinen Kossuthbart! Wie ein Gespenst!*** (njem.) - za volju božju? Sve to nije vrijedno ni filira! Kako to izgledaš? Lutaš svijetom kao kakav čimpanza s ovom svojom košutovskom bradom! Kao sablast kakva!

[33] ***Ich bin herumgereist und hab' mir das Alpenglühen angeschaut!*** (njem.) - Ja sam putovao naokolo i promatrao požar ledenjaka o izlasku sunca!

[34] ***first-class fashionable Alpenhotela, und ...*** (engl.-njem.) - prvorazrednog pomodnog alpinskog hotela i uživaš u požaru alpinskog jutarnjeg sunca! Kao da bi to tvoje alpinističko snatrenje uopće postojalo da mi nismo krvarili? To znači, mi: Svi mi koji radimo i riskiramo! Ti misliš da je svijet kutija od baršuna s encijanom i runolistom! Idi, molim te!

[35] ***Du bist mein Sohn? Mein einziger Sohn*** (njem.) - Ti si moj sin? Moj jedini sin?

[36] ***Et ce fer que mon bras ne peut plus soutenir / Je le remets au tien pour venger et punir!*** (franc.) - Ovaj mač, što ga moja ruka više ne može nositi, stavljen je u tvoju, da se osvetiš i da kazniš!

[37] ***Und was ist daraus geworden?*** (njem.) - A što je postalo od toga?

[38] ***Dein Schönheitbegriff: eine Samtschachtel mit Alpenblumen! Deine Lieblingsfarbe: Gold!*** (njem.) - Tvoj pojam o ljepoti: kutija od baršuna s

alpskim cvijećem! Tvoja najmilija boja: zlato!

[39] ***nahtišu*** (njem.) - noćnom stoliću

[40] ***Mehr kann ich dir nicht sagen!*** (njem.) - Više ti ne mogu reći!

[41] ***Unsolid und schwach. Die Negergeschäfte sind unsolid!*** (njem.) - Nesolidno i slabo. Poslovi sa Crncima nisu solidni!

[42] ***Aber nicht so wie die der Glembay Ltd.*** (njem.) - Ali ne tako kao poslovi Glembay D. D.

[43] ***Was ist unsolid in den Geschäften der Glembay Ltd.?*** (njem.) - Što je nesolidno u poslovima Glembay D. D.?

[44] ***Das berühmte Glembaysche Mistkartel?*** (njem.) - Čuveni glembajevski kartel smeća?

[45] ***Die Müttergesellschaft*** (njem.) - Centrala

[46] ***Abfalprodukti*** (njem.) - Otpaci

[47] ***Jede Arbeit ist ehrlich!*** (njem.) - Svaki je rad pošten!

[48] ***Explosivstoffe sind (so viel ich weiss), bei dem heutigen Stand der technischen Wissenschaften, absolut notwendig!*** (njem.) - Eksplozivne tvari (koliko ja znam) pri današnjem su stanju tehničkih nauka apsolutno potrebne!

[49] ***Der menschlichen Gesellschaft sehr nützliche Produkte!*** (njem.) - Proizvodi veoma korisni ljudskom društvu!

[50] ***Les affaires sont les affaires! M'avez-vous compris?*** (franc.) - Poslovi su poslovi! Jeste li me razumjeli?

[51] ***"Die Glembays sind Mörder."*** (njem.) - "Glembajevi su ubojice."

[52] ***Du bist vollkommen verrückt!*** (njem.) - Ti si potpuno lud!

[53] ***les affaires sont les affaires?*** (franc.) - poslovi su poslovi?

[54] ***finissons!*** (franc.) - završimo!

[55] ***lästig*** (njem.) - zamorno

[56] ***Das war vollkommen respektlos deinem eigenen Vater gegenüber!*** (njem.) - To je bilo potpuno pomanjkanje respekta prema tvom rođenom ocu!

[57] ***šmucig i ekelhaft!*** (njem.) - prljavo i odvratno!

[58] ***Alle deine Kronzeugen sind entweder tot oder minderwertig! Du wühlst jetzt in diesem Schmutz herum wie ein Koprophage!*** (njem.) - Svi su tvoji krunski svjedoci ili mrtvi ili bez značenja! Ti sada ruješ po tom blatu kao kakav koprofag!

[59] ***bevor er sie dir servierte, der alte Zuhälter!*** (njem.) - prije no što ti ju je podmetnuo, taj stari svodnik!

[60] ***und jetzt bin ich ein Koprophage?*** (njem.) - a ja sam sada koprofag?

[61] ***Kein Wort mehr, bitte, ja?*** (njem.) - Molim, više ni riječi, zar ne?

[62] ***Es ist viehisch, was du ...*** (njem.) - Zvjerski je što ti tu govoriš, razumiješ li? A ako izgovoriš samo još jednu riječ, ja ću te umlatiti kao psa!

[63] ***Wa-a-as?*** (njem.) - Šta-a-a?

[64] ***Wa-as? Du so, deinem Vater?*** (njem.) - Šta-a? Ti tako, svom ocu?

[65] ***Hier hast du, was du suchst, hier, na*** (njem.) - Sad imaš što si tražio, na, evo

[66] ***argumentum ad hominem*** (lat.) - dokaz za čovjeka

[67] ***votre cousin germain monsieur de Fabriczy, et comme chevalier de l'honneur de la baronne un certain de Radkay, lieutenant-collonel de la Cavalerie Impériale*** (franc.) - vaš bratić gospodin de Fabriczy, a kao počasna pratnja gospođe barunice, neki carski konjanički potpukovnik de Radkay

[68] ***Gerichtsadjunkt*** (njem.) - sudbeni pristav

[69] ***Unsere Sonate war wircklich eine*** (njem.) - Naša je sonata bila uistinu

[70] ***Sagen sie, bitte, der gnädigen Frau Baronin, sie soll sofort herkommen! Wecken Sie die Gnädige, aber schnell!*** (njem.) - Recite, molim, milostivoj gospođi barunici da smjesta dođe ovamo! Probudite milostivu gospođu, ali brzo!

[71] ***Bitte schön, Exzellenz, ich finde die Exzellenz nirgends!*** (njem.) - Molim lijepo, ekscelencijo, ne mogu ekscelencije nigdje naći!

[72] ***Was? Die gnädige Frau ...*** (njem.) - Šta? Zar milostiva gospođa nije u svojoj sobi? A gdje je Anita? Zovite Anitu! Anita neka dođe ovamo, smjesta! Da li ste me razumjeli? Anita ovamo! Brzo!

[73] ***Was ist dir denn? Du bist so furchtbar blass!*** (njem.) - Šta je tebi? Ti si tako strahovito blijed.

[74] ***Und wo bist du?*** (njem.) - A gdje si ti?

[75] ***draussen ist eine wunderbare Luft, so leicht zu atmen*** (njem.) - vani je divan zrak, tako se lako diše

[76] ***Um Gottes Christi Willen! Was ist dir denn, Glembay? Eis, schnell Eis, bringen sie Eis!*** (njem.) - Za Krista Boga! Šta je tebi, Glembay? Leda, brzo leda, donesite leda!

ČIN TREĆI

Spavaća soba bankira Glembaja. Modra soba s modrim pliš-pokućstvom osamdesetih godina, s Louis-Philippe-politiranim komodama. U kutu visoka bijela švedska peć. Lijevo tamna vrata, desno otvoren prozor, u pozadini alkoven. U alkovenu u širokoj francuskoj Louis-Philippe-postelji leži bankir Glembay u crnome. Lijevo i desno od njega na noćnim stolićima po jedan svijećnjak od srebra s devet voštanica. Ulaz u alkoven je drapiran pliš-zavjesom što u bogatim naborima visi na starinskim politiranim drvenim karnišama. Do nogu bankira Glembaja, na klecalu, presvučenom modrim samtom, kleči dominikanka sestra Angelika u dubokoj molitvi. Na stolu gori jedna kugellampa od mliječnog stakla. Leone sjedi na bidermajerskom altfaterštulu do postelje u alkovenu i crta ugljenom posmrtnu masku svog oca. Kod okruglog stola u naslonjačima sjede stari illustrissimus Fabriczy, doktor Silberbrandt i doktor Altmann. Svitanje. U polovici scene jutarnji cvrkut ptica, što poslije spram finala polagano raste. Na telefonu, na jednom taburetu lijevo, doktor Puba Fabriczy telefonira.

PUBA: Da, ovdje sam ja! Molim vas, Franjo! Pazite dobro! Idite i vrlo oprezno probudite gospodina generalnog guvernera! Recite mu da sam se ja javio, i recite mu, ali pametno, Franjo, da je umro gospodin generaldirektor Glembay! Da! Jutros, nešto poslije tri! Kap! Da! Javite dakle gospodinu generalguverneru i umolite ga da me odmah pozove telefonski! Što? Da! Ja sam tu: privatni broj banke Glembay! Dakle, pazite, Franjo: odmah da me pozove. Neodgodivo važno! Zdravo! *On traži u knjizi nove telefonske brojeve.*

Illustrissimus Fabriczy stoji na ulazu u alkoven i iz distance gleda u pokojnika.

FABRICZY: Der Sensenmann, der Sensenmann, der arbeitet präzis! Jawohl, der arbeitet vierundzwanzig Stunden täglich.[1] A sada će doći ovi siromasi što smrde po luku i po znoju i odnijet će gospodina pravog tajnog savjetnika Njegova Veličanstva, kao što se nose sve teške stvari: klavir i kredence! Još oni masivni koraci, one

neugodne teške škornje na parketu, onda na stubama, i - bilo pa nije.

DR. ALTMANN: Kao što glupo živimo, isto tako glupo i umiremo! Već me dugo muči ideja kako su zapravo naši pogrebi barbarski primitivni i neukusni! Ta me misao već dugo muči! Niste li primijetili jednu strašnu stvar: kako naši mrtvaci sami, potpuno sami putuju gradom od stana do mrtvačnice? U kućama čuje se još i plač, tu ljudi još lamentiraju, viču, žaloste se iskreno; na groblju, to je već više-manje predstava, ali zapravo pravi sprovod, posljednja šetnja mrtvaca po gradskim ulicama, to je ta samotna šetnja između postelje i mrtvačnice. Potpuno ostavljeni i sami putuju ljudi iz svoga stana u nepovrat!

FABRICZY *vrativši se od alkovena:* Ja, das haben Sie sehr gut bemerkt, Herr Doktor! Bei den Leichenbegängnissen geht's immer lustig zu! Das ist immer eine Art Vorstellung:[2] tamo se drže govori, pale se baklje, ljudi nose kišobrane. Merkwürdig, bei Leichenbegängnissen sieht man immer Regenschirme![3] I još nešto, haben Sie nicht bemerkt?[4] Ljudi su na sprovodu uvijek vicig! Alle Menschen erzählen Witze, sind geistreich![5] A vi imate pravo: pravi sprovod je ovaj put kroz grad do mrtvačnice: hier auf diesem Wege ist der Mensch vollkommen allein![6]

SILBERBRANDT: Tot kann der Mensch nicht allein sein,[7] iliustrissime! To je savršeno ateistički Einstellung,[8] illustrissime! Mrtvaci ne mogu biti više sami poslije svoje subjektivne smrti! U smrti se čovjek spaja s posljednjim razlogom sviju stvari: kao što se sve vode vraćaju moru, tako i naša duša poslije smrti utječe natrag u Boga. Causa efficiens, formalis et finalis![9]

DR. ALTMANN: Da ste u životu ikada secirali samo jednu jedinu žabu, vi ne biste tako očajno gnjavili, dragi Silberbrandt! Ovim svojim kapelanskim načinom vi mi kadikad idete doista na nerve. Smrt nije ništa drugo nego jedna sasvim logična izmjena materije: od organskih supstancija nastaju anorganske. Kad se čovjek stane pretvarati u ugljičnu kiselinu, amonijak i H_2O, onda je svršio! I on doduše teče, kao što vi velite, u more, ali samo kao H_2O!

SILBERBRANDT: Logična izmjena materije! Kao da je materija nešto materijalno: kao da najsuvremeniji empiriokriticizam (baš samih

mahista i socijaldemokrata, ako hoćete) nije oborio tu dogmu Materije kao takve. Kao da danas više nego ikad ne vrijedi: "Ipsa etiam materies, si quis intentus aspexerit, ex incorporeis qualitatibus copulatur"![10]

Telefon.

PUBA: Da, ja sam! Doktor Fabriczy! Najpokorniji sluga, gospodin generalguverner! Izvinite me, ali vis maior![11] Da, gospodin generalguverner! Posve neočekivano: wie ein Blitzschlag! Jawohl![12] Ne, ne! On je bio izvrsne volje, pušio je, da, i popio dvije čaše šampanjca, ali sinoć iznimno! Da! Katastrofa je nastupila vrlo brzo, gospodin generalguverner! Da, da. Halo! Da! Već poslije nekoliko minuta bio je tu doktor Altmann! Da. Kamfor-injekcije. Ali bez uspjeha. Agonija je bila vrlo kratka sa vrlo brzim respiracijama! Katastrofa! Jest! Ne, ne! On je bio u sobi, gore pod krovom u fremdencimeru kod Leonea! Razgovarali su i u razgovoru najedamput, bez ikakva razloga! Halo, halo! Molim lijepo! Gospodin generalguverner, molim lijepo, izvinite, ali kao pravni zastupnik imam na vas jedno poslovno pitanje: jedanaestoga, halo, jedanaestoga izlazi kod Disconto Italiane ona mjenica na sedamdeset i dvije tisuće dolara. Halo! Vi to ne znate? Da! Halo! Jest, da, i vi ste tamo zainteresirani! Generaldirektor Friedmann nema o tome ni pojma! On je izgubio glavu! Ne! Pokojni nije ostavio nikakve direktive! Ništa! Apsolutno ništa! Kaos! Friedmann o tome ne zna ništa! U Hamburgu Friedmann veli da je sve pokriveno! Halo! Da! I još ima nekoliko manjih, da, ali ni jedna viša od sto hiljada. Jedna od hiljadu dvjesta funti kod Wiener Bankvereina! Halo! Bilo bi dobro, da! Prije tri dana, gospodin generalguverner, uzeo sam testament od javnog bilježnika na njegovu vlastitu inicijativu. Ne znam! Čini se zbog nekih izmjena! Ne znam ništa! Ključevi Wertheimkase i šrajbtiša su kod mene. Jest. Predala mi ih je barunica čim sam stigao. Da! Ja mislim, to bi bilo najbolje. Ja sam pozvao Friedmanna i Radkaya, očekujem ih svake minute! To je vrlo važno, izvolite! Doviđenja, gospodin generalguverner! Preporučujem se!

FABRICZY, *ponovno je ustao još za telefonskog razgovora i po njegovim hitrim i oštrim kretnjama vidi se da je vrlo nervozan. Pošao je do otvorena*

prozora, tamo bubnja rastreseno po staklu, ušao je zatim u alkoven i vratio se opet natrag na svoje mjesto: Ima negdje jedna linija na kojoj se čovjek mora svući do gola, kao regrut! Der Mensch kleidet sich einfach aus![13] Sve ide dolje s čovjeka: i frak i klak i perika i naslovi und allerhöchste Anerkennung, das auch![14] Voilà: šef firme Glembay Ltd., šef Glembay et Comp., Société Anonyme, predsjednik Industrijske Banke, financijalni magnat, patricij, und alles das legt man ab! Man wird ausgezogen! Eigentlich: schrecklich! "Il trionfo della morte" ist eigentlich ein abscheuliches Bild![15] Glembay je mlađi od mene četiri mjeseca! Eto, čitavo smo veče razgovarali, smijali se, viceve delali, prije dva sata bio je još na nogama, razgovarao kao mi, i micao se, hodao, o, Gospodine ti moj, gdje je sada taj isti čovjek? Gospodine ti moj! Čovjek padne i razbije se kao da je od porculana! Nije sve baš tako jednostavno. Mogao bi naš Silberbrandt imati pravo: hinter der Sache steckt doch etwas.[16] Što tu u svemu tome mogu takve paučine kao tvoja materijalistička medicina, dragi moj Altmann!

DR. ALTMANN: A što bi ta medicina - po vama - uopće trebala da može, illustrissime? Spriječiti smrt? A zašto teologija ne može da spriječi smrt?

SILBERBRANDT: Teologija naučava samo to da je subjektivni život tek jedna prolazna faza u mnogo ogromnijim metafizičkim kompleksima. Kompleksima mnogo neshvatljivijim nego što se to nama s našeg uskog antropocentričkog gledišta čini. Život naš je kao stranica knjige koja je u božjim rukama.

DR. ALTMANN: A medicina naučava pak samo to da je subjektivni život tek jedna prolazna faza u organskom razvoju nekih izvjesnih kompleksa čije se funkcije mogu točno odrediti. Medicinski slučaj Glembay je vrlo jednostavan i određen! Medicinski slučaj Glembay nastao je od poremećenosti funkcije srca, i kad je ta funkcija uslijed izvjesnih razloga prestala, medicinski slučaj Glembay je paralelno s time prestao. Faza ugljika i amonijaka je samo kemijska posljedica tog medicinskog slučaja. Vrlo jasna i logična posljedica.

SILBERBRANDT: Tu se, pardon, s logikom nikako ne može proći. Te je isto tako kao kad biste amazonsku prašumu htjeli rasvijetliti

jednom švedskom šibicom!

DR. ALTMANN: Ove svoje provincijalne viceve pričajte vi, dragi moj, svojim sluškinjama na propovijedi u nedjelju po podne! Neprekidno mi se pletete s tim svojim švedskim šibicama među riječi! Što me smetate neprekidno? Ja sam postavio dijagnozu za medicinski slučaj Glembay još prije četiri godine: visokostepena arterioskleroza, ugroženo srce. Dakle: dijeta, mirovanje, gorski zrak. A pacijent je jeo bifteke i ramsteke, pušio havane, pio whisky, uzrujavao se poslovno, putovao, kartao (a čini se da su mu još i erotičke potrebe bile prilično akutne), i mjesto da ode u Dolomite, proveo je dva mjeseca u Casinu de Paris igrajući makao. Naravno: aorta mu je pukla kao vapnena cjevčica!

Sasvim normalna i logična pojava!

Od staroga Glembaja ustao je Leone i došao sa svojim skicenbuhom u ruci do grupe oko stola. Stanka. Leone je blijed, mrk i umoran.

LEONE: *zamišljen, kao za sebe:* U smrti rastapaju se stvari kao cukor u kavi. Smrt je zapravo vrlo duboka: u nju se ulazi kao u zdenac kada je ljeto. Vani ostaje vedrina, miris trave, a u smrti je vlažno i tamno kao na dnu zdenca. Ledeni dah groba vonja iz mrtvačkih usta. A onda poslije svega ostaje groteska: crni salonrok na bijelom platnu. I tko bi mogao da dematerijalizira taj crni salonrok na bijelom platnu, da to dematerijalizira i prenese na papir?

PUBA *uzme Leoneu skicenbuh iz ruke:* Pardon, molim te, izvini, momenat samo!

DR. ALTMANN *ustaje s velikim interesom:* A, je li svršio? Pokaži, molim te, Puba!

LEONE *bez volje, apatično:* Sasvim slabo! Umoran sam. Boli me glava: nisam za posao.

PUBA: Ja nalazim da je to osobito! Vanredno!

FABRICZY *ustao je i gleda s ostalima:* Ja, also, das ist wirklich kolossal! Ja, also, so was kolossal impressives hab' ich schon sehr, sehr lange nicht gesehen! Das ist eine ganz originelle Art und Weise. [17]

Dr. Altmann bez riječi klima glavom u znak odobravanja.

LEONE: Boli me glava i već dugo nisam radio. Pojeo sam suviše broma, i ugljen mi je među prstima težak kao traverza. Nemoguće je dati ono vrhunaravno nešto što svi mrtvaci imaju oko usne. Svi mrtvaci, i psihopati i filistri, svi imaju nešto vrhunaravno oko usne. Još čelo, to je dobro: tvrdo glembajevsko, markantno. I kosa je dobra! Ali ova čeljust, ova koštana donja čeljust, to je mnogo slabije od gornje partije. Nije arhitektonski povezano: nema svoje unutarnje proporcije. Schwach, ganz schwach![18] *Pošao je ponovno do mrtvaca u alkoven i tamo ga gleda stručno slikarski sa nekoliko točaka.*

FABRICZY: Alles, was nach Schwind kam, versteh' ich eingentlich in der Malerei nicht.[19] Schwind i Füger, to su bili slikari! Svi ovi moderni faksni su mi neshvatljivi. Ali ako je to moderno, ja, dann steckt sicher etwas hinter der Sache![20] To je, bogami, kolosalno!

DR. ALTMANN: Das ist gut wie ein solider Munch.[21]

LEONE *vratio se do grupe i uzeo skicenbuh u ruke:* Pardon, gospodo! *Vratio se sa skicenbuhom do pokojnika i gleda ga iz ulaza u alkoven. Uspoređuje skicu s modelom i onda jednom gestom nenamještenom, prilično energičnom, izdere taj list iz skicenbuha, razdere sliku i baci papire u kut.*

PUBA: Ti si, bogami, često upravo neshvatljivo bizaran. Kakve su to gluposti? *Sagne se i skuplja odbačene papire, nosi ih na stol i tamo ih opet slaže u cjelinu.*

LEONE: Ah, molim te, pustimo to! *Ode umorno do prozora i tamo dugo gleda u vrt. Stanka.*

Fabriczy sa sinom slaže razderanu skicu. Doktor Altmann je ustao i stavlja svoje liječničke predmete u tašku.

LEONE *kod stola:* Interesantna stvar! Ja ne smijem sanjati o ribama. Čim sanjam o ribama, nije dobro. Sanjao sam prošlu noć o gnjilim krepanim ribama što su plivale na površini nekakve sive, blatne vode. I čitava jedna teška prošlost isplivala je na površinu kao mrtva riba! Gladan sam! Jeo bih jedan krvavi biftek i pio bih piva! Žedan sam!

DR. ALTMANN: To je vrlo dobar simptom! Organizam ne radi drugo nego se prilagođuje štofvekslu![22] Dok postoji normalan štofveksl, sve je u redu, a glad je svakako vrlo povoljna pojava u ovakvim prilikama: ovakvi neurastenici kao ti treba da u takvim prilikama mnogo i obilato jedu, to govorim iz prakse!

LEONE: Ti i Silberbrandt i Puba savršeno ste slični. Za Silberbrandta je čitav problem u sedam sakramenata, za Pubu u cestoredarstvenom redu, a za tebe u štofvekslu! Anamneza, status praesens.[23] Kazneni zakon i sveti Toma: sve pretpotopne profesije! Vi, doktori, da ste logični, hodali biste u reverendi kao i popovi! Evropski advokati u svojim talarima shvatili su stvar s prave strane. Svećeničke sutane i vaš materijalistički štofveksl? Te vaše materijalističke ideologije nikako vam ne pristaju! Kakvi ste vi materijalisti? Uvijek stupate tiho, otvarate vrata misteriozno kao čarobnjaci. Vi plašite pacijente! Pacijenti leže pred vama na stolovima kao antikne žrtve i vi ih koljete božanstvu svoje dijagnoze, anamneze, štofveksla! Molim ja tebe: nikada nisam ni jednom advokatu ni doktoru vjerovao ni slova!

DR. ALTMANN: To smo čuli, hvala lijepo, već u različitim varijantama od Molièrea naovamo. U građanskom današnjem nesavršenom društvu mi smo, dragi moj, isto tako nesavršena profesija, kao što su i sve ostale građanske profesije nesavršene!

LEONE: Da, točno, ali ostali građanski profesionali nisu maskirani! Vlakovođe su vlakovođe, grobari su grobari! Ali vi ste privilegirani švarckinstleri! Vaša je meštrija prekrivena crnim rupcem, vi ste ambasadori neke više sile s pravom eksteritorijaliteta u današnjem građanskom društvu! Gledao sam te jutros gore u sobi kad si davao injekciju! Kazeta sa špricama stajala ti je na stolu, ruka ti je bila potpuno bijela i u tren ti si se sav promijenio u licu: ti u onaj momenat nisi više bio moj prijatelj Altmann, ti si u onaj momenat prinosio žrtvu Svetoj Dijagnozi! Da sam ja, običan smrtnik, dao starome onu smrtonosnu injekciju, već bi me bili uhapsili! A ti smiješ ubijati ljude, ti to smiješ, jer ti si švarckinstler!

DR. ALTMANN: Ti više puta govoriš tako mutno da čovjek formalno mora posumnjati u to da li si ti normalan! Kakva

smrtonosna injekcija? Otkada su kamfor-injekcije smrtonosne? I, molim te, upamti: liječnici, ukoliko uopće vrše svoju meštriju, vrše je isto tako kao i tvoji grobari i vlakovođe. Naša je meštrija jasna i public,[24] mnogo više nego ovi tvoji artizmi kozerski! Ako ti misliš da ovo što ti govoriš nije prekriveno crnom krpom, ti se onda očito varaš, dragi moj!

Telefon zvoni. Puba prekida slaganje rastrgane skice, Leone je izašao.

PUBA: Halo, ovdje doktor Fabriczy! Klanjam se, gospodine generaldirektore! Da! Da! Jest! Ja govorim iz kuće pokojnika na privatnome broju! Da! Ja sam obavijestio gospodina generalnoga guvernera i on mi je rekao da će telefonski sazvati konferenciju svih interesenata, u jedanaest sati! U dvorani banke, gospodin generaldirektor! Ja ne znam. Po računu Friedmanna pasiva ne će biti veća od tri do tri i po milijuna. Ali! Što vi mislite! Eto, vidite: tako je, gospodin generaldirektor, tako je, nikada se ne zna. Ja sam svakako u deset u banci! Odmah? Da, ja mogu doći i odmah! Molim lijepo! Da! Friedmann cijeni posjed na Wörtherseeu na dvjesta hiljada! Das weiss ich wirklich nicht! Allerdings! Der Sohn, Herr Doktor Leone Glembay weilt hier in Agram schon seit einer Woche! Er ist zur Jubiläumsfeier gekommen! Bitte schön! Also, auf Wiedersehen, Herr Generaldirektor![25] - Upravo sada javio mi je generaldirektor Rubido da se pasiva računa na više od pet milijuna. Gospodo, ja idem. Ja moram hitno otići.

SILBERBRANDT: Gospodo, ja mislim da me momentano ne trebate! Ja bih trebao da se priredim za svetu misu kod sestara! Nisam mislio da ću se već jutros pomoliti za dušu gospodina savjetnika! Bio je dobar i plemenit čovjek, Bog mu daj duši lako! Ja se preporučujem svim vašim milostima, gospodo!

PUBA: Do viđenja, papà! Küss die Hand! Mene možeš telefonom nazvati kod Rubida! Sada će stići za koju minutu dekorateri od Pompe Funèbrea. Treba paziti kod sastavljanja parte na naslove. Mene zovite kod Rubida, uostalom, ja ću se vratiti! Ako stigne Radkay, neka me čeka! Ich komme sofort! Küss die Hand![26] Servus, Altmann! Ljubim ruke, barunice!

SILBERBRANDT: Doviđenja, gospodo! Hvaljen Isus, časna sestro!

Odu.

FABRICZY *tonom potpuno senilnog trača:* Dakle, molim lijepo: hast du gehört? Fünf Millionen Passiven![27] Molim lijepo: ja sam odmah slutio da sav taj jubilej firme Glembay nije čista stvar. Ich hab's mir gleich gedacht: dahinter steckt etwas![28] Prije svega: sedamdesetogodišnjica se u poslovnom životu uopće ne slavi. Und dann: dieses pathetische Trommeln in der Presse um die allerhöchste Anerkennung![29] I onda ovaj španjolski orden! Eigentlich geschmacklos![30] Kad je čovjek počasni konzul Virginije i Kube, ne prima španjolski orden! Und dann der Fanfarenstoss bei dem Empfang in der Handelskammer! Ich hab's mir gleich gedacht: [31] iza toga - moj gospodine - skriva se nekakav jopec! I eto; pet milijuna pasive! Also, ich gratuliere dem Friedmann und dem Gouverneur! Danke schön![32] A ti, što ti kažeš na to, dragi amice?

DR. ALTMANN: Još se ništa ne zna. Ako je pasiva tako visoka, i aktiva ne će biti nikako manja.

FABRICZY: Može li se to znati? Glembajevi žive, dragi moj, rotšildovski već dva-tri decenija. Daniellica je imala svoju vilu u Meranu i na Krfu! A barunica Castelli - o tom bolje i ne govoriti! To znamo iz svakodnevnog iskustva, hvala budi Bogu!

DR. ALTMANN: Ali Daniellijeva je bila navodno enormno bogata!

FABRICZY: Bogata, što to znači: bogata? Eine Nordlandreise, eine Ägyptenreise, eine Tropenreise, ein Palais in der Herrengasse, eins der Castelli geschenkt neben der Karmeliterkirche! Nichts ist bodenlos![33] Molim te: ja znam pouzdano, nisam o tome naravno htio da govorim, aber jetzt warum nicht?[34] Ja znam pouzdano da je građevni poduzetnik Wagner žirirao Ignjatu prije dvije nedjelje kod "Trgovačko-prometne" sedamdeset hiljada! I to posredno preko jedne diskretne osobe: das hat mir der Puba erzählt als Geschäft geheimnis![35] Molim te! Od jednog Wagnera uzeti sedamdeset hiljada! Doktore, a što je to bilo? Što se je to dogodilo? On je bio gore u fremdencimeru?

DR. ALTMANN: Ja ne znam, illustrissime! Kad sam ja stigao, prošlo je od samog prvog udarca oko dvadeset minuta, onda se slika,

naravno, već bila izmijenila. Vrlo vjerojatno da se u razgovoru s Leoneom uzrujao. Nema ničega u tom abnormalnog: Leone i Glembay - wie Negativ und Positiv seit Jahren schon! Eine latente Reibfläche![36]

FABRICZY: Da, ali der Janko hat mir's erzählt, Leone soll ganz in Blut gebadet gewesen sein![37] Ti i ne znaš što se dogodilo sinoć u salonu? Ja, also, das muss ich dir erzählen...[38]

Ulazi Leone nervozan i šeće se sobom gore-dolje.

FABRICZY *prekinuvši svoju nit:* Ja! So ist es, mein lieber Altmann![39] A što misliš, doktore, da damo sebi skuhati jedan čaj? Eto, to je život: događaju se tragedije, a organizam traži svoje! Čovjek pokraj svog mrtvog intimusa misli na svoj vlastiti želudac, merkwürdig![40] Moja sedamdeseta, dragi doktore, navinuta je kao kakva švicarska Präzisionsuhr! - Jede einzelne Minute eingeteilt.[41] A noćas, to su u mom programu nastupile takve strašne katastrofe i perturbacije, da ja ne znam doista kako ću se ja tome svemu prilagoditi? Und dein Standpunkt ist ein Stoffwechselstandpunkt. Demnach:[42] jedan topli čaj ne bi nam došao zlo! Jedenfalls, schaden kann es nicht![43] Leone, ako nas trebaš, mi smo dolje u špajscimeru! Doviđenja!

Odu.

Leone hoda sobom kao uznemirena zvijer. Stanka. Čuju se izvana telefoni gdje zvone. Glasovi. Daleka lupa vratima. Angelika se je prekrstila, ustala i tiho, bez riječi došla do stola. Tamo promatra onu rastrganu skicu staroga Glembaja, na polituri pod svjetiljkom.

LEONE: Čuješ li, kako telefoniraju? Panika! Lađa tone! S. O. S. Sauve-qui-peut![44] Sedam milijuna pasive dosada. Und dann hiess es, das wäre die Bárbóczy-Legende: "Die Glembays sind Mörder und Falschspieler!"[45] Sedam milijuna pasive. Čini se da će se već za pola sata početi hvatati za džepove gospoda kompanjoni u Beču i u Trstu. Samo dok stignu telegrami što su još na putu! A ti, Beatrice, što ti kažeš o svemu tome?

ANGELIKA: Svi smo mi nesretni, Leone. Meni je žao Šarlote! Sirota! Kakvi štrapaci nju sad čekaju! Wenn es wirklich der Zusammenbruch ist, wird die Arme noch sehr büssen müssen![46]

Ona ipak ima to svoje nesretno dijete!

Ulazi Šarlota, barunica Castelli-Glembay. U crnini. Blijeda i distingvirana, s ogromnim buketom bijelih ruža. Nervozna i tiha. Ide u alkoven, položi ruže do pokojnikovih nogu i ostane tako bez riječi stojeći u mislima. Zatim, prekrstivši se, nervozno, vrati se do stola.

BARUNICA CASTELLI *dostojanstveno, dotučeno:* Oprostite mi, draga Angelika, nemojte se uvrijediti, ali ja sam tako smetena i tako me boli glava, da ne znam gdje stojim. Već sam tri puta zaboravila što hoću. Učinite mi tu uslugu i pođite gore, tamo je Anita, ona traži jednu crnu salon-kravatu! Nigdje nema te crne salon-kravate und diese hier ist schrecklich![47] I lak-firtelšue neka donese Anita, recite joj to, draga Angelika, bit ću vam zahvalna, molim vas! Seien Sie, bitte, so liebenswürdig![48]

ANGELIKA: Vrlo rado, draga Šarlota! Sofort, bitte![49] *Ode.*

Barunica Castelli ode do mrtvaca, popravlja nešto oko svijećnjaka, reže stijenj nikljastim škarama i ostaje kod postelje promatrajući Glembaja. Leone je gleda neprekidno s velikim interesom. Barunica Castelli vrati se s tim nikljastim škarama u ruci do stola gdje sjedi Leone. Barunica Castelli mirna i dostojanstvena do konca. Njen je glas sentimentalno slomljen.

BARUNICA CASTELLI: Ja znam, vi mene mrzite! Ja sam osjetila sada svaku vašu misao. Dok sam ja stajala uz Glembaja, ja znam što ste vi mislili: prije sedamnaest godina, kad je tu, na tom istom mjestu, ležala vaša pokojna gospođa majka, ja sam došla, kao i jutros, i vi ste sjedili na istome mjestu gdje ste sada!

LEONE: Da! I vi ste donijeli buket Parma-ljubičica i imali ste svog maltezijanskog pinča na ruci. Danas nemate toga pinča, to je sva razlika! Onda ste postali legitimnom gospođom Glembay, a danas ste legitimna udovica Glembay. Ako vam tko želi sreću, mogao bi vam čestitati! Poglavlje Glembay sretno ste likvidirali! Das Triester Palais haben Sie sich gesichert, und das Testament ist glücklich verschwunden![50] Ako što ostane od onih sedam milijuna pasive, to će se razdijeliti pravnim nasljednicima.

BARUNICA CASTELLI: Koliko ja znam, vi ste u oporuci na prvome mjestu. I to izvolite uzeti na znanje: na moju ličnu intervenciju.

Pokojnik je spram mene bio suviše džentlmen a da bi mi odbio tu moju molbu!

LEONE: Hvala vam! Nisam nikada reflektirao na glembajevski novac, a pogotovo ne na glembajevske dugove!

BARUNICA CASTELLI: Kakve dugove? Ja to ne razumijem!

LEONE: I vi ne znate da se govori o sedam milijuna pasive?

BARUNICA CASTELLI: Mir ist das ganz egal! Geschäftlich war ich immer desinteressiert![51]

LEONE: Dakle, to vam vjerujem! U toj pasivi od sedam milijuna vi ste sebi spremili minimalno tri, koliko ja vas poznam!

BARUNICA CASTELLI: Molim vas zašto vi mene tako mrzite?

Stanka. Šutnja.

BARUNICA CASTELLI *nekako pomirljivo, lažljivouvjerljivo, koketno i naivno:* Što sam ja vama skrivila? Jesam li ja vama lično ikada učinila što nažao? Vi ste spram mene već godinama nepravedni, a ovo je istina: ako je u ovoj Glembajevoj kući ikada itko imao sve moje iskrene i potpuno dezinteresirane simpatije, to ste bili samo vi! I kad je ono stigao neki dan vaš telegram iz Aix-les-Bainsa, ja sam se tako iskreno razveselila. So rein und so naiv![52] A odonda do danas: vi me neprekidno vrijeđate! Zašto? Zašto?

Leone je gleda začuđeno i šuti.

BARUNICA CASTELLI *pristupi mu neposredno i intimno:* Warum schweigen Sie, Leo?[53] *Stanka.* Wozu das alles?[54] Ona scena u salonu noćas, i to pred kime? Pred starim onim razvratnim gadom Fabriczyjem! I pred vašim ocem! Vi ste trebali da znate da on čuje na terasi svaku riječ! Čitavo veče bili ste spram mene nepravedni! U onom groznom slučaju Rupert, mein lieber einziger Gott,[55] imala sam peh! Srušila sam onu bolesnu sirotu konjima, i to nehotice! A, vidite, vi, vi ste malo prije gore u svojoj sobi bili mnogo okrutniji spram svoga oca, i on je pao i nije se više digao od svoje skleroze! A meni ne bi palo ni na kraj pameti da vas optužim zbog umorstva!

LEONE: Hoćete li time da kažete da sam ja ubio oca?

BARUNICA CASTELLI: Molim vas, Leo, ja sam čula sve. Ja sam bila u Silberbrandtovoj sobi pokraj vaše! Ja sam znala da se sprema zlo, i ja sam - sama - poslala Silberbrandta k vama! Zato me vi niste našli u mojoj sobi, und ich konnte nicht wegen der Dienerschaft aus dem Zimmer! Ich habe alles gehört![56]

LEONE: Vi ste dakle čuli kako sam ja ubio oca?

BARUNICA CASTELLI: Nein, nicht, das habe ich nicht gesagt, Leo, Sie drehen alles um![57] Sve ono što se je dogodilo između Glembaja i vas, to na mene ne spada! Ich möchte Ihnen nur sagen, dass ich Ihnen gegenüber viel ruhiger bin als Sie mir gegenüber![58] Vi meni odričete svaku ljudsku kvalitetu, a, vidite, ja se na vas ipak ništa ne ljutim! Ja sam vam sve oprostila!

Leone je ušutio. Stanka. Barunica Castelli tucka nervozno škarama, što ih neprekidno drži u ruci, o stol. Leone je počeo opet ponovno nemirno da hoda po sobi od zida do zida, jaguarski se uklanjajući pojedinim predmetima.

BARUNICA CASTELLI: Erklären Sie mir, bitte, warum? Sagen Sie ein Wort![59]

LEONE: A što da vam kažem? Ispod nas se puši na svim stranama kao fosfor, mi tonemo, mi stojimo tu u jednom užasu, was soll ich Ihnen erklären?[60] Što da vam objasnim? Ako sami niste nikada bili na vulkanu, vi ne znate kako je to kad se onaj dim iz kratera fosforno puši - kad se diže čovjeku na bljuvanje, das wissen Sie nicht! Das verstehen Sie nicht![61]

BARUNICA CASTELLI: O, da! Ja sam bila na Vezuvu! Pili smo gore nekakav pokvareni šampanjac! I Stromboli sam vidjela. Noću. S jedne talijanske lađe! Bilo je divno.

LEONE *u nervoznom kretanju:* Da! Pa da, naravno! Pa naravno: bilo je divno! Das ist das richtige:[62] vi treba da stojite na Vezuvu i da pijete šampanjac! Naravno: a šta biste vi drugo na vulkanu nego pili šampanjac? I ako vas poslije netko zapita što ste radili na vulkanu, vi treba da mu odgovorite ovim svojim Seidenbonbon-glasom da je bilo divno! Naravno! To je ono was ich nicht verstehen kann:[63] bilo je divno!

BARUNICA CASTELLI: Ich verstehe kein einziges Wort![64] Što je to s vama? Što hoćete da kažete time? Molim vas, dieses Herumrennen macht mich nervös:[65] sjednite, molim vas, da se jedamput mirno porazgovorimo! Um Gottes Christi Willen, što vi to mene tako krivo gledate?

LEONE *stao je:* Ja vas gledam takvom kao što vi jeste! Vi svirate dvadeset godina Mondscheinsonatu, slikate Maréchal-Niel-ruže na svili, pijete šampanjac na vulkanu! Vi stojite nad svojim mrtvim mužem isto tako nevino kao što ste tu stajali nad njegovom mrtvom ženom, a upravo ste došli iz sobe svoga ispovjednika! A vaš Gedankengang je ovo: što vi to mene gledate kao da sam ja ubila vašu majku? Vi ste isto tako ubili svoga oca! Ali ja vam ništa ne predbacujem: pomirimo se! Das ist Ihr Gedankengang! Was soll ich Ihnen noch erklären?[66]

BARUNICA CASTELLI: Vi ste faktično überspannt! Ni jedne riječi ja nisam tako rekla. Im Gegenteil: ich hab' gesagt, dass Sie für den Tod des Vaters nicht verantwortlich gemacht werden können! Das hab' ich gesagt![67] Vi sve iskrivljujete wie ein Zerrspiegel! Das ist einfach krankhaft![68]

LEONE *strogo i odlučno:* Meni su bile dvadeset i dvije godine kad sam mislio da bi ovo što vi govorite moglo možda ipak biti istina! Odonda prošlo je šesnaest godina, draga moja! Kad bi čovjek skupio sve vaše kavalire koje ste vi šarmirali svojim Seidenbonbon-glasom, ja mislim da ne bi stali u ovu sobu! Alis, koja je u vas bila tako zaljubljena, kojoj ste vi bili idealom dame, ta Alis...

BARUNICA CASTELLI: Sve ono što ste govorili o mladom Zygmuntowiczu, ono je sve laž! Kunem vam se na sreću svoga djeteta!

LEONE: A onaj Alisin zapis olovkom?

BARUNICA CASTELLI: Kunem vam se na Oliverovu glavu, nicht ein Wort ist wahrt! Der junge Zygmuntowicz war in mich verliebt, das ja,[69] ali između nas nije nikada ništa bilo - ništa konkretno!

Stanka.

BARUNICA CASTELLI *vrlo tiho i uvjerljivo:* Zašto mi ne vjerujete? Vi meni godinama činite krivo. Vi ste svome ocu gore u sobi s takvim patosom naglasili dass ich eine Dirne wäre,[70] kao da sam ja ikada tajila taj svoj organski nedostatak! Svatko od nas nosi u sebi ponešto zbog čega bi ga ljudi kamenovali! Und ich? War ich nicht immer konsequent aufrichtig: wenigstens in dieser Hinsicht![71] Molim vas! Upravo vi, koji ste svojedobno toliko fantazirali o mojoj "erotičkoj inteligenciji" (damals war ich für Sie "erotisch intelligent"),[72] upravo vi ne biste smjeli biti tako vulgarni! I ako ni iz čega, a ono wenigstens iz osjećaja solidarnosti, to niste trebali da servirate svome ocu! (Vi ste znali za njegovo srce!) No bez obzira na njega, spram mene ste se ponijeli nekavalirski! To je, naravno, vrlo jednostavno, za jednu ženu izbaciti parolu "sie ist eine Dirne"! Und gerade Sie, der so mit seiner Logik herumbrilliert und herumaffektiert,[73] upravo vi biste trebali logičnije provesti tu svoju distinkciju - zwischen einer Dirne und einer erotisch intelligenten Dame![74] A, vidite, ja se na vas savršeno ništa ne ljutim: mene samo to boli! Boli me upravo zbog uspomene na sve ono između vas i mene! Ich kann mir nicht helfen, aber immer, wann ich daran denke, werde ich traurig![75] Prvi i posljednji put u životu ja sam onda bila izgubila sebe, ja sam stala da se dižem, zum ersten Mal hab' ich das Gemeine, das Sensuelle vollkommen vergessen, damals hab' ich mit Ihnen das Immaterielle erlebt,[76] pa upravo vi, vi! *Ona se snuždi, zguri i tako ostane nijema. Tiho, sa suzama u oku:* Vidite, u ovom medaljonu još i danas nosim vašu kosu!

LEONE *uznemirio se i tako se kreće po sobi:* Ja sam bio onda u dvadeset i drugoj godini! Ja sam onda pisao svoju doktorsku tezu!

BARUNICA CASTELLI: Da, u onom vašem groznom pismu iz Cambridgea, vi ste najedamput spomenuli svoju gospođu majku! Damals, als ich, auf ehrliche Konsequenzen bereit, Ihren Entschluss aus Cambridge erwartete, kam der Schlag![77] I nikada vi niste dali meni prilike da se s vama objasnim! Alle meine Briefe sind verloren gegangen, keine Antwort mehr![78] A ako se pravo uzme, što sam ja skrivila vašoj gospođi mami? Ja je uopće nisam poznavala, ja sam onda imala dvadeset i šest godina i na sve strane uspjeha, ohne dass ich daran beteiligt wäre![79] Svi su klečali preda mnom, a vaša

gospođa majka bila je jedna distingvirana dama, nervozna dama, ona je već nekoliko puta bila digla ruku na sebe, ja nikada nikome nisam učinila ništa nažao! Leo, Sie wissen nicht, wie das war![80] Mene je vaš otac četiri godine mučio, on je meni četiri godine dosađivao, on je htio da se ustrijeli pred mojim očima, on je plakao na koljenima, ali ja nisam htjela skandala, ja zbog vaše gospođe majke nisam htjela da se on rastane, und ich habe ehrlich und loyal ausgehalten bis zu der letzten Minute! Gerade in dieser Hinsicht war ich vollkommen rein![81] *Plače tiho u sebi. Sasvim pianissimo prigušenim od emocije glasom:* Eine Dirne! Es ist sehr leicht zu sagen: eine Dirne! Jawohl![82] Fabriczy pio je sa mnom po Stundenhotelima, da, a upravo taj gospodin Fabriczy, der vornehme alte Herr Obergespan und Aristokrat,[83] to je upravo takva jedna svinja kao i svi oni drugi oko mene! Das Körperliche in uns ist nicht schmutzig! [84] Naprotiv: sve je u nama ženama tjelesno, und ich leugne das nicht! Ich bin ehrlich![85] I, vidite, ja, ja sam od svoje petnaeste godine doživjela mnogo, ja sam gledala pred svojim nogama i biskupe i generale i kelnere, jawohl, Kammerdiener und Diurnisten auch, und ich hab's immer von neuem erlebt: beinahe alle die, die vor uns kriechen, beschmutzen uns später so furchtbar von oben, dass mir das vollkommen unverständlich ist! Und das sind Männer und Gentlemens?[86] Ja se od toga tjelesnog u sebi nikada nisam branila! Ja sam slaba od naravi, ja sam to uvijek priznavala: ja to ni sada ne tajim, ali, vidite, ja vam se kunem grobom svoje pokojne mame, gerade Ihnen gegenüber war ich nie Dirne! Gerade Ihnen gegenüber! Nie![87] A upravo ste me vi najstrašnije ponizili. Gerade! Sie![88]

Tihe suze. Leone se vrti po sobi između pokućstva amo-tamo. Od alkovena do prozora i natrag neprekidno.

BARUNICA CASTELLI *mirno i žalosno:* U čitavoj ovoj tamnoj glembajevskoj kući vi ste za mene bili jedina traka svjetlosti! Ja sam ušla u ovu kuću iz materijalnih razloga: ja to priznajem! Sie müssen das verstehen! Meine Kindheit hab' ich nicht verbracht wie Sie, auf einem Kirmanperser Tausend und eine Nacht spielend![89] S dvanaest godina ja sam ostala na ulici, Leone. Vi ne znate što to znači smucati se po parkovima na jesenjoj kiši, gladan i poderan i

bez krova! Vi ste počeli živjeti s rentom od dvadeset funti mjesečno, a ja s poderanim cipelama i s jednom starom lisicom oko vrata! Meine Glembay-Ehe war eine finanzielle Transaktion![90] Ja to priznajem! I vidite: ja sam imala iza sebe tada već jedan degenerirani brak sa šezdesetogodišnjim barunom Castellijem i mnogo toga, no vjerujte mi, ja govorim pred mrtvim licem ovoga starca: za sve ono što sam ja morala u ovim posteljama i u ovom braku, ja sam bila vrlo slabo plaćena! Und ich weiss es nicht: vielleicht existiert Etwas über uns,[91] ali ja sam, tako mi Bog pomogao, tu svoju glembajevsku transakciju vrlo skupo platila! Krvavo! Furchtbar blutig![92] Vi znate i sami tko je bio vaš otac! I sve ono što ste vi njemu gore u sobi noćas nabrojili, sve sam to ja gledala iza kulisa punih dvadeset godina. Skrupellos, hart und schrecklich war dieser Glembay,[93] i taj čovjek koji je mogao da zgazi nečiju egzistenciju wie einen Wurm,[94] taj čovjek je postao ocem mog djeteta! Oliver je čisti, izrezani on! Und alles furchtbar Dunkle in diesem Kind,[95] to je moj križ! Dobro: dečki se dogovorili i htjeli da orobe nekakvog kasira ciglane! Mein Gott, gut, ein Bubenstreich, der beinahe blutig endete.[96] U tome ima puberteta, a pubertet je pun kriminalnih nagona! Ali nije najgori kriminal u tome kad ovakav šesnaestogodišnji Glembay nabije lovačku pušku da orobi kasira: to je bez sumnje grozno! Das Schrecklichste von allem ist aber, dass ich das gewusst habe![97] Zločin je rastao u krvi toga dečka neprekidno i ustrajno šesnaest godina, zločin je počeo onoga dana kada je to dječje srce zakucalo u mojoj utrobi! Ovaj gospodin Glembay, der wirkliche geheime Rat,[98] ovdje leži razlog zločina i krivnje! A vi, Leone, najbolje znate i sami što znači glembajevska krv! I vidite: u ovom mom dvadesetogodišnjem strahu, u ovoj mojoj dvadesetogodišnjoj panici pred užasom te glembajevske krvi, vi ste me noćas tako strašno krivo optužili! A mene to boli, jer je to od vas, Leone, upravo zato! Ako sam ja što kriva, bei der heiligen Mutter Gottes schwöre ich, ich hab' es auch blutig gebüsst![99] *Tiho plače u sebi.*

LEONE: Sve je to mutno! Mene boli glava i ja počinjem da se gubim u svemu tome. Ja sam se vratio ovamo potpuno miran, sve one ljage što sam ih godinama osjećao zbog oskvrnute uspomene na moju majku, sasvim su već bile ishlapjele, i ja sam bio potpuno miran! Ali,

molim vas, ovo sve oko vas ovdje! Ovaj Oberleutnant, ovaj vaš ispovjednik, pa onda smrt one trudne žene, i ona stara pod konjima, čitav način kojim se ovdje u kući govorilo o tim stvarima, to morate shvatiti da me je nerviralo! Htio bih ja da znam kako biste vi mogli da protumačite slučaj onog dnevničara Skomraka?

BARUNICA CASTELLI *iskreno žalosno:* Diesen Tod hab' ich nicht gewollt! Er hat sich in mich verliebt, mein Gott, während der Sitzungen in der Karitativen Zentrale - ein fantastischer, überspannter Kopf! Ein armer Teufel![100] À propos, Leo! Imala bih jednu molbu na vas! Vi ste noćas govorili o nekakvim njegovim pjesmama što su ih našli kod njega! Bih li ja mogla na minutu da imam te pjesme? Das würde mich interessieren![101]

LEONE: Vas bi to interesiralo? Molim izvolite!

Predaje joj iz džepa zgužvane rukopise Skomrakovih pjesama. Barunica Castelli uzima taj zgužvani rukopis i lista po njemu s interesom. Stanka. Leone je gleda s velikim mirom.

BARUNICA CASTELLI *listajući po rukopisu:* Das ist aber nicht schlecht! Der Kleine scheint talentiert gewesen zu sein! Das ist schön! Das ist sogar sehr schön! Hören Sie, wie das schön ist![102] *Čita monotono i žalosno:* "Sam sebi idem na sprovod u jesen u sumrak magleni! Kroz Grad, gdje ljudi nose laži u srcima, ja nosim Cvijet kroz Grad! I to je to: ja nosim Cvijet kroz Grad i taj moj Cvijet sja ko fosfor krijesnice! Blatno je, svijetli oblaci gasnu u daljinama. Jutro je pred svitanjem, a pijetlovi udaraju krilima i viču: Sve je brodolom u tmini. Ja umirem!" Das ist sehr schön! *Plače od emocije estetske i briše suze. To su jutros njene prve iskrene suze.* Armer Teufel! Er hat sich wirklich aufgehängt![103]

Ulazi sestra Angelika.

ANGELIKA: Also, wir haben die Kravatte gefunden, Charlotte, der Diener bringt sie! Und die Schuhe auch![104]

Nakon nekoliko sekunda za sestrom Angelikom kamerdiner nosi posmrtne stvari: cipele i nekoliko kravata.

SLUGA: Gospodine doktore, izvolite na telefon! Zove vas Trgovačka

banka!

LEONE: Mene? To će biti zabuna!

SLUGA: Ne, upravo vas, gospodine doktore. Trgovačka banka. Direkcija.

Leone ode.

BARUNICA CASTELLI: Merci, draga barunice, hvala vam! Učinili ste mi veliku uslugu! Johann, ziehen Sie, bitte, dem gnädigen Herrn die Schuhe an. Ja?[105] *Sve troje ide u alkoven.* Ich glaube, die breite, die ist besser! Die sieht altmodischer aus! So! Das werde ich allein. Merci! Nur dass ich dieser unmöglichen Kravatte los bin! Jetzt sieht er doch besser aus![106] *Veže Glembaju kravatu.* Johann, gledajte, uzmite onaj šal, tamo na fotelju, i dajte podvežite gospodinu savjetniku bradu! To nije lijepo kad se vide zubi! Onaj tamo, Johann, na stolcu kod trumeaua.

Vežu svileni rubac oko glave Glembajeve. Barunica Castelli aranžira sve to mirno i dostojanstveno.

LEONE *vratio se još nervozniji nego što je bio:* Barunice, zove vas generalni direktor Trgovačke banke!

BARUNICA CASTELLI: Mich? Was ist denn los? Was braucht er mich? Sagen Sie ihm, bitte, dass ich jetzt nicht zu sprechen bin! Jetzt ist fünf Uhr früh![107]

LEONE: Ja ne znam. Radi se o vašem otvorenom kontu kod Trgovačke banke.

BARUNICA CASTELLI: Mein Conto bei der Handelsbank?[108] Pa ja s Trgovačkom bankom nemam nikakve poslovne veze.

LEONE: Vaš konto kod Trgovačke banke opterećen je s osamsto četrdeset hiljada.

BARUNICA CASTELLI *mirno i naivno, ali već na putu spram telefona:* Unmöglich! Das ist ja unmöglich! Ich hab' ja mein Conto bei der Wiener Disconto Italiana![109]

LEONE: Ja nemam pojma! Izvolite! Da vidite!

Barunica Castelli ode, za njom sluga.

LEONE: I onda je to stara Bárbóczyjeva izmislila: die Glembays sind Falschspieler und Mörder![110] A tko je svezao onaj rubac starome?

ANGELIKA: Šarlota!

LEONE: To je očajno! Izgleda kao da pati od zubobolje. Najstrašnije je kod smrti što je ona na jednoj strani vrhunaravna, a s druge strane šaljiva! Smrt je jedna od najsmješnijih pojava u građanskom društvu. Čovjek i na smrtnoj postelji mora biti obrijan, izmanikiran, podvezan. Čovjek ne smije zijevati u građanskoj smrti! Preglupo! *Opet u svojim mislima gdje ga je ta pojava prekinula.* Dakle, molim lijepo: čini se da je ovaj stari gospodin krivotvorio baruničine isplatne naloge, da je potpisivao njene mjenice i da je još sam žirirao te krivotvorene mjenice. Trgovačka banka ne može nikako da govori s Bečom (interurbane smetnje), ali telegrafski čini se već sada: potpuni débâcle! Die Glembays sind natürlich: Ehrenmänner![111]

ANGELIKA: Leone, molim te, nemoj se uvrijediti, ali taj tvoj način djeluje na mene neobično brutalno i strano. Ti čitavo ovo vrijeme otkada sam ja u kući ne radiš ništa drugo nego psuješ Glembajeve. Kao da ti nisi Glembay!

LEONE: Od prvoga dana kada sam počeo misliti, ne radim drugo nego se borim protiv Glembaja u samome sebi! To i jest najstrašnije u mojoj vlastitoj sudbini: ja sam čisti, nepatvoreni, stopostotni Glembay! Sva ta moja mržnja na Glembajeve nije ništa drugo nego mržnja na samoga sebe. U Glembajevima ja sâm sebe gledam kao u ogledalu!

ANGELIKA *plaho, ali svojom harmoničnom postojanošću prodirno i sugestivno:* Ti voliš paradokse i ti sve iskrivljuješ. Ja se bojim tvojih šala, ali, molim te, to je moje dugogodišnje iskustvo: doista ima mnogo neiskazane i blage mudrosti u maksimi da bližnjega treba ljubiti kao samoga sebe! I da bi čovjek mogao postati kršćanin, on dakle prije svega treba da ljubi samoga sebe!

LEONE: Beatrice, izvini, ja te molim, budi tako dobra i skini onaj šal! Pa to je užasno kako to nakazno izgleda!

ANGELIKA: To mora tako ostati! Vilice su još mekane! *Pođe spram mrtvaca i pipa mu prstima donju čeljust.*

LEONE: To me sjeća jedne Daumierove karikature: Svi Daumierovi filistri imaju tako svezane salvete!

ANGELIKA: A otvorena usta sa zubalom još su mnogo ružnija! *Skinula je svileni šal i pipa mrtvačevu donju čeljust koja se već ukočila. Vani daleko jutarnja zvona.* Potpuno je hladan! Kako čovjek brzo ohladni, a kako kratkovidno misli da će živjeti beskonačno! *Veže opet šal mrtvacu oko glave, a zatim pere ruke.*

LEONE: Htio bih da znam što tebe sili na to da ovako po svijetu pereš i pipaš mrtvace? Kakva je to manija što te goni da toliko kršćanski ljubiš samu sebe?

ANGELIKA: Sve bi to bilo dugo i žalosno, Leone, pustimo to! Izvini! A osim toga ja i za tebe mislim, da bi najbolje bilo da sada legneš! Jutro je! Ja idem u svoju sobu sada, tu je sve svršeno i u redu! Doviđenja, Leone! *Pošla je do njega i dala mu mirno i spokojno svoju ruku.*

LEONE *držeći u svojoj ruci Angelikinu:* Beatrice, što se ti toliko kloniš mene sve ovo vrijeme? Ja te gledam ovih pet dana kao što se gledaju slike po crkvama, a tvoje su oči sklopljene; prvi put noćas dolje pod onim tvojim portretom ja sam vidio tvoj pogled! Zašto se ti mene kloniš? Što izmičeš ispred mene? Vjeruješ li ti meni na moju riječ da bih ja otputovao već prvog dana da nisam našao tebe ovdje u svemu ovom? Možda je glupo da ja to tebi sve govorim, ali od tebe je isto tako neinteligentno da izmičeš! Ova tvoja dominikanska silueta za mene je u ovoj glembajevštini jedino bijelo nešto! U ovom kloru i morfiju, među ovim groznim maskama oko nas, ja osjećam za tobom potrebu kao za čovjekom. Beatrice, ja trebam nekoga u ovom paklu, a ti si tako konvencionalna! To od tebe nije otmjeno! *Pustio je njenu ruku naglo i prošetao se sobom nemirno i uzrujano.* Tako me užasno boli glava, diže mi se sva utroba kao da sam pojeo pokvareno meso! Znojim se - ledeno - kao da mi se magli, kao da ću se onesvijestiti! *Glavinja i gubi ravnotežu.*

ANGELIKA: Najbolje bi bilo da legneš! Sve je to od živaca! Evo lezi

ovdje na dvije-tri minute, smiri se, pa onda idi da se ispavaš! Jutro je! Već sviće!

Ona je uzela dva jastuka s jednog fotelja i postavila ih jedan na drugi na divan stručno bolničarski, a onda je pošla spram Leonea kao prava Sestra Milosrdnica i, pomilovavši ga jednom beskrajno toplom kretnjom ruke, ona ga je kao pacijenta povela do divana.

LEONE *predao se njenoj požrtvovnoj nježnosti kao bolesno dijete:* Zlo mi je, Angelika! Nervozan puls, nervoza srca, tu, migrena, jedva se držim, hvala ti.

Legao je na rubu nesvjestice i teško diše. Prve ptice u vrtu. Jutro na kvadratu okna. Angelika mu natače čašu vode, namače jedan rubac u kolonjsku vodu i stavlja mu oblog na čelo; sluša mu puls. Cvrkut ptica.

LEONE: Tvoja je ruka hladna kao kamfor! Tvoja holbeinska ruka, Beatrice! O, kako je sve to teško!

ANGELIKA: Najbolje je da ne misliš o svemu tome!

LEONE: Ne mogu! Sve je to još panika u meni! *Kao da u bunilu gleda žive slike.* Ja sam jedamput pao s konja, zapeo sam u galopu o stremen i konj me je vukao valjda stotinu metara za sobom po cesti. Nekakve žene su očajno vikale, ja sam čuo jasno te ženske glasove i poslije u bolnici, s prebijenim ključnim kostima, ja sam još dugo, dugo nakon toga osjećao onaj galop, onu crnu konjsku đavolsku snagu, i slušao sam žene gdje viču: čitave noći vikale su žene, dugo - dugo! To je sve još galop, to sve više još uvijek - to je graja! *Ona mu daje čašu vode i on je žedno ispija.* Ja sam se pobio s onim čovjekom na život i smrt! I što se dogodilo? Poslije šesnaest godina što sam se spremao na tu borbu, ja nisam znao ništa da mu kažem. Govorio sam s njim kao s inostrancem same vulgarne gluposti! On nije mogao da shvati ni jedne moje riječi! I onda me je još lupio šakom po zubima i pustio mi litru krvi. To je bio čitav rezultat: moja krvava usta! I što je najgroznije: ja sam u toj graji potpuno, savršeno prazan! Nikada nisam osjećao kako je sve to bilo besmisleno kao upravo sad! *Nervozno uzdiše na rubu živčanog sloma.*

ANGELIKA *uzela je jednu stolicu i sjela vis-à-vis njega uzevši mu jednu ruku u svoje:* Sve će biti dobro, Leone!

LEONE: Ništa ne će biti dobro! Ti znaš, Beatrice: ovog čovjeka ovdje ja sam dotukao! Ja sam htio da oborim jednog tvrdog, ogromnog Glembaja, a ono ondje bio je jedan desperater pred stečajem! Strašilo bijedno za ptice! Ja sam se tukao s jednom fikcijom! *Stanka. Leone, dišući kratko i uzrujano, suhim ustima kao u ognjici, brzo i nervozno, ali ne glasno:* Sve je to kriminalno! Glembajevski kriminalno! Ja sam još učio nepravilne grčke glagole kad sam prvi put doživio kriminal! Bila se digla vjetrina i čupala stabla s korijenom, a mi dečki na botaničkom izletu, s bilinskom kantom i leptirskim mrežama, sklonismo se u jednu krčmu u šumi kraj kamenoloma. I tamo u tmini, u smrdljivoj krčmi, kod petrolejke, tamo su nekakvi crni i rutavi ugljenari govorili kako nekome treba pustiti krv! "Ubiti ga treba", tako je rekao jedan. Ja sam kao u bunilu, nošen groznim strahom, potrčao u tminu, u noć, i u onoj vjetrini, u prolomu oblaka, po grmljavini, ja sam od straha vikao i trčao bez glave! Tamo sam prvi put stvarno doživio da se ljudi ubijaju! Onda sam se kretao svijetom s leptirskom mrežom u ruci i sa šafranovom lukovicom! A danas sam star i glup, danas sam bolestan, i još uvijek živim u krvavoj krčmi! O, kad bih mogao da pobjegnem iz svega toga! *Zvona u gradu. Ptice. Dan raste.* Iz toga se ne može. Imala je stara Bárbóczyjeva pravo: Glembajevi su ubojice! Onaj varaždinski Glembay koji drži remetinečku crkvu u ruci, on je u viničkoj šumi ubio i orobio jednog kranjskog zlatara koji je vozio u Varaždin crkvenu zlatninu! To sam čuo od jednog glembajevskog kočijaša koji je služio još kod pokojnog Ferdinanda!

ANGELIKA: To je fama i legenda! To nema nikakve podloge!

LEONE: O, Gospode Bože moj, zašto svi vi mislite uvijek na nekakvim podlogama? Nikada ništa nema podloge! Ja sam to čuo od jednog kočijaša i to je za mene kroz čitavo moje djetinjstvo bila najstvarnija stvarnost od svega, u čitavoj ovoj kući! Koliko puta sam ja vidio Varaždinca gdje hoda po svojoj kući s krvavim nožem u ruci! On je dolazio obično u zimskim noćima, s vjetrom u dimnjaku! Išao je preko glavnih stuba u crveni salon, a jedamput sam ga sastao u sobi svoje pokojne mame, ali mi se brzo sakrio pod klavir! Imao je u ruci veliki kuhinjski nož, sasvim krvav, i onda ga je nestalo najedamput. A noćas, Beatrice, noćas je opet došao u ovu kuću! On

je tu, on negdje čeka iza ormara!

ANGELIKA: Leone dragi, primiri se, to su nervi! Da ti doktor Altmann da jedan šlafmitl[112] - da ga pozovem, on dolje pije čaj s Fabriczyjem.

LEONE: Ali, kakvi nervi! Hvala ti, ne trebam ništa! Kakvi nervi! Dobro je još da nisi rekla da sam überspannt! To je istina! Onaj varaždinski Glembay sagradio je zlatan barokni oltar u remetinečkoj župnoj crkvi za spas svoje duše, ali njegova duša nije se spasla! Eto, gledaj tamo onog Glembaja! Svi su onu njegovu donju čeljust zvali velázquezovskom crtom, a ustvari to je bio kriminal u njemu: živinski kriminal! To je bila grozna grabežljiva životinja! I ta moja neshvatljiva mržnja na toga čovjeka, ta moja nečista mržnja na njega, od prvog dana otkad sam počeo misliti svojom glavom, to je eto glembajevsko, kriminalno u meni! To je glembajevska krv u meni! Dobro, dopuštam, to je Verfolgungswahn,[113] to nije zdravo, ali to prljavo, mutno, bezdano u meni, to mi se dominantno javlja godinama: ja to nosim sa sobom po svijetu kao svoju vlastitu utrobu! Ja sam to užasno nagonsko u sebi htio racionalno objasniti! Maminu smrt ja sam onda našao dovoljno razumnim razlogom za tu podsvijesnu mržnju u sebi. Ja sam od tog momenta imao dovoljno razloga da ga svijesno mrzim: kao ubojicu moje matere! A ustvari ja sam se zagrizao u njega kao šakal u šakala: to se u nama grizla glembajevska krv!

ANGELIKA: Leone, za ime božje, ja te molim, Leone, budi pametan...

LEONE: Sve je to tako, na vlas precizno tako! I tu ima samo jedno rješenje: ili se žderati kao šakal ili...

ANGELIKA: Ili?

LEONE: Ili se ubiti!

ANGELIKA: Leone!

LEONE: Da, samo to! Eto, onog kriminalnog noćašnjeg ja sam se godinama bojao. Kao jaguar s podvinutim repom, tako sam obilazio ovu svoju tajnu. Ja jedanaest godina nisam dolazio u ovu kuću od

straha pred zločinom, a kad sam se ipak jednog dana pojavio ovdje, namirisao sam odmah krv. U ovoj magli, među ovim mrtvacima, ja sam se instinktivno nečeg bojao, a opet sam u sebi perverzno uživao da će se ipak dati zgodna prilika. I kada se onda prilika doista vrlo zgodno stvorila, mjesto da se maknem od ponora, ja sam upravo majmunski neinteligentno skakao oko njega dok se onda sve skupa nije strovalilo! Još u posljednjoj sekundi meni je bilo jasno da će se dogoditi zlo, ali je strast bila jača od pameti! Glembajevski imperativ, taj me je svladao, i ja sam se zaprljao u svojoj vlastitoj krvi. Sve je to kaos, draga moja Beatrice! Sve je to tako strašno! *Bez suza i bez jecanja, taj njegov grč je grč čovjeka koji okrutno i beznadno misli o sebi.*

ANGELIKA: *miluje ga toplo i samilosno kao bolesno dijete:* Ne, Leone, sve to nije tako crno. Vidjeti i znati da nemaš sposobnosti da protiv svega toga nešto učiniš, to bi bilo grozno i beznadno. Ali sve tako jasno i razumno gledati nije ni najmanje strašno. To znači imati snage, unutarnje, više snage, da se čovjek odupre svojim tamnim nagonima: to znači osjećati mogućnost spasa. A konačno ti, kraj svog velikog svijetlog talenta, kraj svoje superiorne inteligencije, Leone, ti nemaš nikakva razloga...

On joj zahvalno ljubi ruke. On stavlja njene ruke na svoje čelo i polagano ustaje i klekne smjerno i pobožno pred Angeliku i tako ostane na koljenima.

LEONE: O, kako si dobra, Beatrice! Jedina moguća svjetlost u svemu tome bila bi nečija čista ruka na mojoj tamnoj glavobolji! Pod magnetom nečije etičke inteligencije ja bih još mogao da sve to sperem sa sebe, u takvoj jednoj imaginarnoj nadzemaljskoj harmoniji ja bih još mogao da nađem svoj raison d'être, i moj talenat mogao bi da se obrazloži, da se potvrdi, ja bih mogao da radim, da stvaram, da uživam, da ozdravim - da izađem iz toga...

U taj tren ulazi barunica Castelli. Njen je ulazak u tolikoj mjeri furiozan da Leone ostaje klečeći pred Angelikom, izgubivši svaku orijentaciju. Barunica je sva deranžirana: njena je frizura raščupana, njene su kretnje abnormalne, ona je u tolikoj mjeri izvan sebe da u prvi momenat čini dojam luđakinje. Ona cvili od očaja i od srdžbe.

BARUNICA CASTELLI: Verflucht sei der Moment, wo ich diesen

Schuft kennen gelernt habe! Elender Hochstapler! Mein schwer verdientes Geld,[114] moju krvavu muku, ta je stara hohštaplerska svinja pokrala! Čitav grad telefonira lijevo i desno, ich bin beraubt worden,[115] pa to je užasno, pa to je nevjerojatno, pa ja ću poludjeti, pa to je grozno - Schuft elender, krimineller...[116]

LEONE *ustao je i gleda tu furioznu ženu:* Molim vas, vladajte se pristojno! Kakav je to način! Niste sami u sobi!

BARUNICA CASTELLI: A tako? Und so einer, wie Sie, wird mir vorschreiben, wie ich mich benehmen soll?[117] Onaj me je stari orobio, a vi ćete me još vrijeđati? Ne samo kod Industrijalne, nego i kod Crédit Lyonnaisa, i kod Wiener Allgemeine, überall hat er mich bestohlen! Ich bin bestohlen worden, verstehen Sie das nicht? Dieses alte Schwein hat mich beraubt! Schweine seid ihr und Bagage, das seid ihr![118] Je li to vladanje dostojno jedne opatice? So benimmt sich eine Strassendirne, nicht eine Nonne! Das ist kein öffentliches Haus! Ich bitte mir aus, dass ein Schwein, wie Sie, so mit mir spricht![119]

ANGELIKA: Šarlota, za Boga miloga, umiri se, Šarlota!

BARUNICA CASTELLI: Was habe ich noch zu verlieren?[120] Ja sam orobljena i pokradena. Mein blutig verdientes Geld hat man mir gestohlen! Was spielst du hier eine Scheinheilige? Als ob man nicht wüsste, dass du mit dem Kardinal Montenuovo ein Verhältnis hast - geh', ich bitte dich![121]

LEONE *povišenim glasom:* Kein Wort mehr! Marsch hinaus aus dem Zimmer![122]

BARUNICA CASTELLI: Što? Ti hoćeš da me baciš van? A tko si ti u ovoj kući? Ova kuća je moje vlasništvo, tu sam ja gospodar! Ne samo da ste me orobili nego još i van da me bacite? I to zato jer ne dam dass man hier vor diesem toten Schuft da,[123] u ovoj mrtvačkoj sobi, stvori bordel! Izvolite u jedan Stundenhotel - aber nicht hier.[124]

Ova riječ "Stundenhotel" otvori Leoneu oči. Od toga momenta on vidi.

LEONE: Stundenhotel, naravno: jasno. Ja sam sedamnaest godina jasno gledao tko ste vi, a jutros pustili ste oko sebe tintu, wie ein Tintenfisch haben Sie sich verloren im Dunkel.[125] Zamotali ste svoje

lice od straha pred posljedicama. Kao kokoš pred jastrebom, tako ste se sakrili u svoje laži! Papiga, rafinirana papiga! Sve ono što ste vi tu meni jutros govorili, to su bile moje vlastite noćašnje riječi: i ja sam sâm sebi povjerovao. *Ide spram nje.*

BARUNICA CASTELLI: Was vollen Sie von mir? Der Alte hat mich bestohlen, gemein bestohlen.[126] Svu je moju gotovinu založio...

LEONE: Sve ono svoje što ste mu godinama krali, to je uzeo natrag! Ali mi imamo druge račune: eine Person, die direkt aus einem Stundenhotel gekommen ist, so eine muss jetzt hier schweigen! Haben Sie mich verstanden?[127] Od onog Kirman-perzera do danas neprekidno ste krali u ovoj kući! Sie haben hier zu schweigen.[128] Jeste li me razumjeli?

BARUNICA CASTELLI: Ich habe zu schweigen?[129] Ja sam vas tu našla in flagranti mit dieser Scheinheiligen![130] Tu pred našim mrtvim ocem, no, schöne Schweine seid ihr alle zusammen! Mörder und Falschspieler, recht hat die alte Bárbóczy gesagt: Mörder und Falschspieler![131]

LEONE *spram nje, Angelika hoće da ga zadrži, ali je on rezolutno odgurne. Uzeo je škare sa stola i sve se to zbiva vrlo napeto i vrlo brzo:* Kein Wort mehr![132]

BARUNICA CASTELLI: Was wollen Sie von mir? Lassen Sie mich! Lassen Sie mich, Sie Mörder![133]

Leone hoće da je pograbi, ali ona zacvili i suludo cvileći instinktivno poleti spram vrata i van. Leone se ukoči na tren, a onda luđački za njom. Čuje se lupanje vratima, razbijanje stakla, cviljenje Šarlote: Hilfe! Hilfe![134] *i onda mir. A poslije stanke glasovi. Opet lupanje vratima i graja. Glasovi.*

Ulazi u trci kamerdiner i gleda suludo oko sebe kao da je nešto izgubio, uzima sa stola rekvizite dra Altmanna.

SLUGA: Gospodin doktor zaklali su barunicu! *Istrči.*

Angelika čitavo vrijeme stoji kao lutka u kabinetu voštanih kipova. Cvrkut ptica u vrtu.

1928.

Bilješke

[1] ***Der Sensenmann, der Sensenmann, der arbeitet präzis! Jawohl, der arbeitet vierundzwanzig Stunden täglich*** (njem.) - Smrt kao kosac kosi, ona kosi precizno! Da, da, smrt radi dvadeset i četiri sata na dan!

[2] ***Ja, das haben Sie sehr gut bemerkt ...*** (njem.) - Da, to ste primijetili vrlo ispravno, gospodine doktore! Na sprovodima je uvijek veselo! To je uvijek neka vrsta kazališne predstave:

[3] ***Merkwürdig, bei Leichenbegängnissen sieht man immer Regenschirme!*** (njem.) - Čudna stvar, na sprovodima se uvijek viđaju kišobrani!

[4] ***haben Sie nicht bemerkt?*** (njem.) - niste li primijetili?

[5] ***Alle Menschen erzählen Witze, sind geistreich!*** (njem.) - Svi ljudi pripovijedaju dosjetke, duhoviti su!

[6] ***hier auf diesem Wege ist der Mensch vollkommen allein!*** (njem.) - tu, na tom putu, čovjek je savršeno sam!

[7] ***Tot kann der Mensch nicht allein sein*** (njem.) - Mrtav ne može čovjek biti sam

[8] ***Einstellung*** (njem.) - stav

[9] ***Causa efficiens, formalis et finalis!*** (lat.) - Tvarni, formalni i konačni uzrok!

[10] ***"Ipsa etiam materies, si quis intentus aspexerit, ex incorporeis qualitatibus copulatur"!*** (lat.) - "I sama materija, ako je netko pažljivo razmotri, složena je od bestjelesnih kvaliteta!"

[11] ***vis maior*** (lat.) - viša sila

[12] ***wie ein Blitzschlag! Jawohl!*** (njem.) - kao munja! Da!

[13] ***Der Mensch kleidet sich einfach aus!*** (njem.) - Čovjek se naprosto svuče!

[14] ***und allerhöchste Anerkennung, das auch!*** (njem.) - i previšnje priznanje, to također!

[15] ***und alles das legt man ab! Man wird ausgezogen! Eigentlich: schrecklich! "Il trionfo della morte" ist eigentlich ein abscheuliches Bild!*** (njem.) - i sve to odlaže! Sa čovjeka sve skinu! Zapravo: strašno! "Trijumf Smrti" zapravo je odvratna slika!

[16] ***hinter der Sache steckt doch etwas*** (njem.) - iza te stvari ipak se krije neki vrag

[17] ***Ja, also, das ist wirklich kolossal! ...*** (njem.) - No, dakle, to je doista kolosalno! No, dakle, tako nešto kolosalno impresivno nisam vidio već jako, jako dugo! To je sasvim originalan način!

[18] ***Schwach, ganz schwach!*** (njem.) - Slabo, sasvim slabo!

[19] ***Alles, was nach Schwind kam, versteh' ich eingentlich in der Malerei nicht*** (njem.) - U slikarstvu ne razumijem od svega, što je došlo poslije Schwinda, zapravo ništa

[20] ***ja, dann steckt sicher etwas hinter der Sache!*** (njem.) - da, onda ima zacijelo na stvari nešto!

[21] ***Das ist gut wie ein solider Munch*** (njem.) - To je dobro kao kakav solidni Munch

[22] ***štofvekslu*** (njem.) - izmjeni tvari

[23] ***status praesens*** (lat.) - sadašnje stanje

[24] ***public*** (franc.) - javna

[25] ***Das weiss ich wirklich nicht! ...*** (njem.) - To ja doista ne znam! Svakako! Sin, gospodin doktor Leone Glembay, boravi ovdje u Zagrebu već tjedan dana! On je doputovao na jubilarnu svečanost! Molim lijepo! Dakle, doviđenja, gospodine generalni direktore!

[26] ***Ich komme sofort! Küss die Hand!*** (njem.) - Doći ću smjesta! Ljubim ruke!

[27] ***hast du gehört? Fünf Millionen Passiven!*** (njem.) - Jesi li čuo? Pet milijuna pasive!

[28] ***Ich hab's mir gleich gedacht: dahinter steckt etwas!*** (njem.) - Pomislio sam odmah u sebi: iza toga se nešto krije!

[29] ***Und dann: dieses pathetische Trommeln in der Presse um die allerhöchste Anerkennung!*** (njem.) - I onda: to patetično bubnjanje u novinama oko previšnjeg priznanja!

[30] ***Eigentlich geschmacklos!*** (njem.) - Ustvari neukusno!

[31] ***Und dann der Fanfarenstoss bei dem Empfang in der Handelskammer! Ich hab's mir gleich gedacht:*** (njem.) - I onda te fanfare za primanja u Trgovačkoj komori! Pomislio sam odmah u sebi:

[32] ***Also, ich gratuliere dem Friedmann und dem Gouverneur! Danke schön!*** (njem.) - Dakle, ja čestitam Friedmannu i guverneru! Hvala lijepa!

[33] ***Eine Nordlandreise, eine Ägyptenreise, eine Tropenreise, ein Palais in der Herrengasse, eins der Castelli geschenkt neben der Karmeliterkirche! Nichts ist bodenlos!*** (njem.) - Jedamput putovanje na Daleki sjever, jedamput u Egipat, jedamput u trope, jedna palača u bečkoj Gospodskoj ulici, jedna kraj karmelićanske crkve poklonjena Castellici! Ništa nije bez dna!

[34] ***aber jetzt warum nicht?*** (njem.) - ali zašto ne bih sada?

[35] ***das hat mir der Puba erzählt als Geschäft geheimnis!*** (njem.) - to mi je Puba pripovijedao kao poslovnu tajnu!

[36] ***wie Negativ und Positiv seit Jahren schon! Eine latente Reibfläche!*** (njem.) - već unatrag godinâ kao negativ i pozitiv! Latentno gloženje!

[37] ***der Janko hat mir's erzählt, Leone soll ganz in Blut gebadet gewesen sein!*** (njem.) - Janko mi je pripovijedao da je Leone bio navodno sav obliven krvlju!

[38] ***Ja, also, das muss ich dir erzählen...*** (njem.) - Dakle, to ti moram pripovijedati...

[39] ***Ja! So ist es, mein lieber Altmann!*** (njem.) - Da, tako je to, moj dragi Altmanne!

[40] ***merkwürdig!*** (njem.) - čudno!

[41] ***Prazisionsuhr! - Jede einzelne Minute eingeteilt.*** (njem.) - precizna ura! - Svaka je pojedina minuta raspoređena.

[42] ***Und dein Standpunkt ist ein Stoffwechselstandpunkt. Demnach:*** (njem.) - A tvoje je stanovište - stanovište izmjene tvari. Prema tome:

[43] ***Jedenfalls, schaden kann es nicht!*** (njem.) - Svakako nam škoditi ne može!

[44] ***Sauve-qui-peut!*** (franc.) - Bježanje glavom bez obzira!

[45] ***Und dann hiess es, das ware die Bárbóczy-Legende: "Die Glembays sind Mörder und Falschspieler!"*** (njem.) - I onda se govorilo, kao da je to bárbóczyjevska legenda: "Glembajevi su ubojice i varalice!"

[46] ***Wenn es wirklich der Zusammenbruch ist, wird die Arme noch sehr büssen müssen!*** (njem.) - Ako je uistinu nastupio slom, jadnica će to morati još jako okajati!

[47] ***und diese hier ist schrecklich!*** (njem.) - a ova ovdje je strašna!

[48] ***Seien Sie, bitte, so liebenswürdig!*** (njem.) - Budite, molim, tako ljubezni!

[49] ***Sofort, bitte!*** (njem.) - Odmah, molim!

[50] ***Das Triester Palais haben Sie sich gesichert, und das Testament ist glücklich verschwunden!*** (njem.) - Osigurali ste za sebe palaču u Trstu, a oporuka je sretno nestala!

[51] ***Mir ist das ganz egal! Geschäftlich war ich immer desinteressiert!*** (njem.) - Meni je to potpuno svejedno! U poslovnom pogledu bila sam uvijek dezinteresirana!

[52] ***So rein und so naiv!*** (njem.) - Tako čisto i tako naivno!

[53] ***Warum schweigen Sie, Leo?*** (njem.) - Zašto šutite, Leo?

[54] ***Wozu das alles?*** (njem.) - Čemu sve to?

[55] ***mein lieber einziger Gott*** (njem.) - Bože moj dragi i jedini

[56] ***und ich konnte nicht wegen der Dienerschaft aus dem Zimmer! Ich habe alles gehört!*** (njem.) - a ja nisam zbog služinčadi mogla iz sobe! Ja sam čula sve!

[57] ***Nein, nicht, das habe ich nicht gesagt, Leo, Sie drehen alles um!*** (njem.) -

Ne, ne, to nisam rekla, Leo, vi sve izvrćete!

[58] ***Ich möchte Ihnen nur sagen, dass ich Ihnen gegenüber viel ruhiger bin als Sie mir gegenüber!*** (njem.) - Htjela bih vam samo reći da se ja odnosim spram vas mnogo mirnije negoli vi spram mene!

[59] ***Erklären Sie mir, bitte, warum? Sagen Sie ein Wort!*** (njem.) - Objasnite mi, molim, zašto? Recite jednu riječ!

[60] ***was soll ich Ihnen erklären?*** (njem.) - što bih vam objasnio?

[61] ***das wissen Sie nicht! Das verstehen Sie nicht!*** (njem.) - to vi ne znate! To vi ne razumijete!

[62] ***Das ist das richtige:*** (njem.) - To je ono pravo:

[63] ***was ich nicht verstehen kann:*** (njem.) - što ja ne mogu razumjeti:

[64] ***Ich verstehe kein einziges Wort!*** (njem.) - Ja ne razumijem ni jedne jedine riječi!

[65] ***dieses Herumrennen macht mich nervös:*** (njem.) - ova vaša jurnjava čini me nervoznom:

[66] ***Das ist Ihr Gedankengang! Was soll ich Ihnen noch erklären?*** (njem.) - To je vaš način mišljenja! Što da vam još objasnim?

[67] ***Im Gegenteil: ich hab' gesagt, dass Sie für den Tod des Vaters nicht verantwortlich gemacht werden können! Das hab' ich gesagt!*** (njem.) - Naprotiv: rekla sam da se vas ne može učiniti odgovornim za očevu smrt! To sam rekla!

[68] ***wie ein Zerrspiegel! Das ist einfach krankhaft!*** (njem.) - kao kakvo iskrivljeno ogledalo! To je upravo nezdravo!

[69] ***nicht ein Wort ist wahrt! Der junge Zygmuntowicz war in mich verliebt, das ja*** (njem.) - ni jedna riječ nije istinita! Mladi je Zygmuntowicz bio u mene zaljubljen, to da

[70] ***dass ich eine Dirne wäre*** (njem.) - da sam ja bludnica

[71] ***Und ich? War ich nicht immer konsequent aufrichtig: wenigstens in dieser Hinsicht!*** (njem.) - A ja? Nisam li ja uvijek bila dosljedno iskrena: barem u ovom pogledu!

[72] ***(damals war ich für Sie "erotisch intelligent")*** (njem.) - (tada sam ja bila za vas "erotički inteligentna")

[73] ***"sie ist eine Dirne"! Und gerade Sie, der so mit seiner Logik herumbrilliert und herumaffektiert*** (njem.) - "ona je bludnica"! A upravo vi, koji ste tako blistali i afektirali svojom logikom

[74] ***zwischen einer Dirne und einer erotisch intelligenten Dame!*** (njem.) - između jedne bludnice i jedne erotički inteligentne dame!

[75] ***Ich kann mir nicht helfen, aber immer, wann ich daran denke, werde ich traurig!*** (njem.) - Ja ne mogu sebi pomoći, ali uvijek kad mislim na to

postajem žalosna!

[76] ***zum ersten Mal hab' ich das Gemeine, das Sensuelle vollkommen vergessen, damals hab' ich mit Ihnen das Immaterielle erlebt*** (njem.) - prvi put bila sam potpuno zaboravila ono obično, senzualno, bila sam s vama tada doživjela ono nematerijalno

[77] ***Damals, als ich, auf ehrliche Konsequenzen bereit, Ihren Entschluss aus Cambridge erwartete, kam der Schlag!*** (njem.) - Onda, kada sam - spremna na časne konzekvencije - očekivala iz Cambridgea vašu odluku, nadošao je udarac!

[78] ***Alle meine Briefe sind verloren gegangen, keine Antwort mehr!*** (njem.) - Sva su moja pisma propala, nikada više odgovora!

[79] ***ohne dass ich daran beteiligt wäre!*** (njem.) - a da ja u tome nisam imala učešća!

[80] ***Sie wissen nicht, wie das war!*** (njem.) - vi ne znate kako je to bilo!

[81] ***und ich habe ehrlich und loyal ausgehalten bis zu der letzten Minute! Gerade in dieser Hinsicht war ich vollkommen rein!*** (njem.) - i ja sam izdržala pošteno i lojalno sve do posljednje minute! Upravo u ovom pogledu bila sam savršeno čista!

[82] ***Eine Dirne! Es ist sehr leicht zu sagen: eine Dirne! Jawohl!*** (njem.) - Bludnica! Veoma je lako reći: bludnica! Dakako!

[83] ***der vornehme alte Herr Obergespan und Aristokrat*** (njem.) - otmjeni stari gospodin veliki župan i aristokrat

[84] ***Das Körperliche in uns ist nicht schmutzig!*** (njem.) - Ono tjelesno u nama nije prljavo!

[85] ***und ich leugne das nicht! Ich bin ehrlich!*** (njem.) - i ja to ne poričem! Ja sam poštena!

[86] ***jawohl, Kammerdiener und Diurnisten auch ...*** (njem.) - da, sobare i dnevničare također, i ja sam uvijek iznova doživljavala ovo: gotovo svi oni koju pužu pred nama kasnije nas uvijek tako strahovito uzvišeno prljaju, da mi je to posvema nerazumljivo! I to su muškarci i džentlemeni?

[87] ***gerade Ihnen gegenüber war ich nie Dirne! Gerade Ihnen gegenüber! Nie!*** (njem.) - upravo spram vas nisam nikada bila bludnica! Upravo spram vas ne! Nikada!

[88] ***Gerade! Sie!*** (njem.) - Upravo vi!

[89] ***Sie müssen das verstehen! Meine Kindheit hab' ich nicht verbracht wie Sie, auf einem Kirmanperser Tausend und eine Nacht spielend!*** (njem.) - Vi to morate razumjeti! Ja nisam provela svoje djetinjstvo kao vi igrajući se Tisuću i jedne noći na kirmanskom perzijskom sagu!

[90] ***Meine Glembay-Ehe war eine finanzielle Transaktion!*** (njem.) - Moj glembajevski brak bio je financijalna transakcija.

[91] ***Und ich weiss es nicht: vielleicht existiert Etwas über uns*** (njem.) - I ja ne znam: možda povrh nas postoji Nešto

[92] ***Furchtbar blutig!*** (njem.) - Strahovito krvavo!

[93] ***Skrupellos, hart und schrecklich war dieser Glembay*** (njem.) - Bez skrupula, krut i strašan bio je taj Glembay

[94] ***wie einen Wurm*** (njem.) - kao kakvog crva

[95] ***Und alles furchtbar Dunkle in diesem Kind*** (njem.) - I sve ono tako strašno mračno u tom djetetu

[96] ***Mein Gott, gut, ein Bubenstreich, der beinahe blutig endete.*** (njem.) - Bože moj, dobro, djetinjarija koja zamalo da se nije završila krvavo.

[97] ***Das Schrecklichste von allem ist aber, dass ich das gewusst habe!*** (njem.) - Ali od svega je najstrašnije to, da sam ja to znala!

[98] ***der wirkliche geheime Rat*** (njem.) - pravi tajni savjetnik

[99] ***bei der heiligen Mutter Gottes schwöre ich, ich hab' es auch blutig gebüsst!*** (njem.) - zaklinjem se materom božjom da sam to i krvavo okajala!

[100] ***Diesen Tod hab' ich nicht gewollt! ...*** (njem.) - Tu smrt nisam htjela! On se zaljubio u mene, bože moj, za vrijeme sjednica u Dobrotvornom Uredu - fantastična, prenapeta glava! Sirotinja bijedna!

[101] ***Das würde mich interessieren!*** (njem.) - To bi me zanimalo!

[102] ***Das ist aber nicht schlecht! Der Kleine scheint talentiert gewesen zu sein! Das ist schön! Das ist sogar sehr schön! Hören Sie, wie das schön ist!*** (njem.) - Pa to nije slabo! Mali čini se da je bio nadaren! Ovo je lijepo! Ovo je čak veoma lijepo! Čujte kako je ovo lijepo!

[103] ***Armer Teufel! Er hat sich wirklich aufgehängt!*** (njem.) - Siromah! On se doista objesio!

[104] ***Also, wir haben die Kravatte gefunden, Charlotte, der Diener bringt sie! Und die Schuhe auch!*** (njem.) - Dakle, našli smo kravatu, Šarlota, sluga će je donijeti. I cipele također!

[105] ***Johann, ziehen Sie, bitte, dem gnädigen Herrn die Schuhe an. Ja?*** (njem.) - Johann, navucite, molim, milostivom gospodinu cipele. Da?

[106] ***Ich glaube, die breite ...*** (njem.) - Mislim ovu široku, ova je bolja! Ova izgleda mnogo staromodnije! Tako! Ovo ću ja sama. Hvala! Samo da se riješim ove nemoguće kravate! Sada ipak izgleda bolje!

[107] ***Mich? Was ist denn los? Was braucht er mich? Sagen Sie ihm, bitte, dass ich jetzt nicht zu sprechen bin! Jetzt ist fünf Uhr früh!*** (njem.) - Mene? Što se dogodilo? Zašto treba mene? Recite mu, molim, da se sada ne može sa mnom govoriti! Sada je pet sati ujutro!

[108] ***Mein Conto bei der Handelsbank?*** (njem.) - O mojem kontu kod Trgovačke banke?

[109] ***Unmöglich! Das ist ja unmöglich! Ich hab' ja mein Conto bei der Wiener Disconto Italiana!*** (njem.) - Nemoguće! Pa to je nemoguće! Ta ja imam svoj konto kod bečke Disconto Italiana!

[110] ***die Glembays sind Falschspieler und Mörder!*** (njem.) - Glembajevi su varalice i ubojice!

[111] ***Die Glembays sind natürlich: Ehrenmänner!*** (njem.) - Glembajevi su naravno: poštenjaci!

[112] ***šlafmitl*** (njem.) - sredstvo za spavanje

[113] ***Verfolgungswahn*** (njem.) - manija proganjanja

[114] ***Verflucht sei der Moment, wo ich diesen Schuft kennen gelernt habe! Elender Hochstapler! Mein schwer verdientes Geld*** (njem.) - Proklet bio čas kad sam upoznala toga nitkova! Mizerija hohštaplerska! Moj teško zarađeni novac

[115] ***ich bin beraubt worden*** (njem.) - ja sam obrobljena

[116] ***Schuft elender, krimineller...*** (njem.) - hulja obična, kriminalna...

[117] ***Und so einer, wie Sie, wird mir vorschreiben, wie ich mich benehmen soll?*** (njem.) - I takav jedan, kao što ste vi, takav će meni propisivati kako se imam vladati?

[118] ***überall hat er mich bestohlen! Ich bin bestohlen worden, verstehen Sie das nicht? Dieses alte Schwein hat mich beraubt! Schweine seid ihr und Bagage, das seid ihr!*** (njem.) - na sve strane me je okrao! Ja sam okradena, zar to ne shvaćate? Ta me je stara svinja orobila! Svinje ste vi i bagra, to ste vi!

[119] ***So benimmt sich eine Strassendirne, nicht eine Nonne! Das ist kein öffentliches Haus! Ich bitte mir aus, dass ein Schwein, wie Sie, so mit mir spricht!*** (njem.) - Tako se vlada ulična drolja, a ne opatica! Ovo nije nikakva javna kuća! Ja sebi izmoljavam da takva svinja kao vi ovako govori sa mnom!

[120] ***Was habe ich noch zu verlieren?*** (njem.) - Što ja još imam da izgubim?

[121] ***Mein blutig verdientes Geld ...*** (njem.) - Ukrali su mi moj krvavo zarađeni novac! Šta ti tu glumiš nekakvu lažnu sveticu? Kao da se ne zna da imaš odnošaj s kardinalom Montenuovom - idi, molim te!

[122] ***Kein Wort mehr! Marsch hinaus aus dem Zimmer!*** (njem.) - Ni riječi više! Marš napolje!

[123] ***dass man hier vor diesem toten Schuft da*** (njem.) - da se pred ovim mrtvim nitkovom ovdje

[124] ***aber nicht hier*** (njem.) - ali ne ovdje

[125] ***wie ein Tintenfisch haben Sie sich verloren im Dunkel.*** (njem.) - izgubili ste se u tmini kao sipa.

[126] ***Was vollen Sie von mir? Der Alte hat mich bestohlen, gemein bestohlen.*** (njem.) - Što želite od mene? Stari me je okrao prostački okrao.

[127] ***eine Person, die direkt aus einem Stundenhotel gekommen ist, so eine muss jetzt hier schweigen! Haben Sie mich verstanden?*** (njem.) - osoba što je došla ravno iz hotela koji je bordel, takva osoba ima ovdje sada da šuti! Jeste li me razumjeli?

[128] ***Sie haben hier zu schweigen*** (njem.) - Vi treba ovdje da šutite

[129] ***Ich habe zu schweigen?*** (njem.) - Ja da šutim?

[130] ***mit dieser Scheinheiligen!*** (njem.) - S ovom lažnom sveticom!

[131] ***schöne Schweine seid ihr alle zusammen! Mörder und Falschspieler, recht hat die alte Bárbóczy gesagt: Mörder und Falschspieler!*** (njem.) - lijepe ste svinje svi vi zajedno! Ubojice i varalice, pravo je rekla stara Bárbóczyjeva: ubojice i varalice!

[132] ***Kein Wort mehr!*** (njem.) - Ni riječi više!

[133] ***Was wollen Sie von mir? Lassen Sie mich! Lassen Sie mich, Sie Mörder!*** (njem.) - Što hoćete od mene? Pustite me! Pustite me, vi ubojico!

[134] ***Hilfe! Hilfe!*** (njem.) - U pomoć! U pomoć!

Nadopuna prvog čina

GLASOVI GOSTIJU NA ODLASKU *uz agramerski tekst:* Ljubim ruke! Servus! Doviđenja ekscelenc! itd. *sve do:* Servus, grüss dich Gott![1]

JEDAN MLAĐI GOSPODIN DOKTOR *vježbenik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, gospođici s potsdamskim petama i kosom od žute slame:* A vi to ne znate chère baronnesse, pa to je secret de Polichinelle:[2] barunica Zygmuntowicz, Soror Angelica, i doktor Leone, to je flert koji traje već godinama.

JEDAN PRESVIJETLI *od banskog Prezidija, jednom kanoniku:* Da, da, da, stara Bárbóczyjeva bila je prava erdeg-baba.[3] Na svojoj samrti, stara je proklela čitavu tu nouveaurichovsku "gospoštiju", a danas je dobro rekao doktor Tulipan da zvono zvoni više na pogreb nego na jubilej! To su karmine, dragi moj amice, karmine a ne trijumf...

KANONIK *prepošt Blažene Djevice:* Honor, laus et triumphus perpetuus, illustrissime domine![4] To su takvi dani o kojima govori historija još decenijama! *Spram Leonea i Angelike:* Da se pozdravimo, časna sestro barunice! Gospodine doktore, laku noć.

ANGELIKA I LEONE *konvencionalno:* Laku noć illustrissime, hvala vam mnogo, laku noć.

JEDNA DAMA *starija patronesa:* Marcel Faber, draga milostiva, vi to ne znate, das war immer ein grosser Steiger![5] O tome se govorilo na jour fixeu kod stare grofice Orcyval: einem "on dit" zu Folge, das Liebespärchen hat man in flagranti...[6]

JEDAN STARIJI GOSPODIN *koga prati Ignjat Glembay, u prolazu:* Ekscelencijo, sluga sam pokoran, preporučujem se svim vašim milostima. Jedno je izvan debate: samo bogat narod može biti slobodan. To je bila i ostala moja deviza.

IGNJAT GLEMBAY: Zlato i blagoslov božji, preuzvišeni.

STARIJI GOSPODIN: Tako je to bilo, laku noć gospodo, laku noć, gospodine doktore.

JEDAN APSOLVENT PRAVA *spram svoje partnerice:* A vi to ne znate, a vama to nije poznato? Na pogrebu one nesretne djevojke došlo je do skandala, masa je demonstrirala, da, da, da, došlo je do protesta široke demokratske mase.

DVA GOSPODINA I DAME *u prolazu:* Gospoda se igraju ptice noja... Nema što, gospoda imaju nerve u redu. Nije to prva banka koja slavi pir i crnu misu o jednom trošku.

Dvije starije dame opraštajući se od Ignjata Glembaja, u prolazu, promatrajući s interesom Leonea i Angeliku lornjonima.

PRVA STARIJA DAMA: Da, da, barunica Zygmuntowicz odsjekla je svoju bujnu Cléo-de-Mérode-frizuru poslije samoubojstva svoga supruga. Danas glumi zaručnicu Kristovu.

DRUGA DAMA: Mezzosopran sestre Angelike, već je 1909. na zabavi bečkog Crvenog križa, u Meyerbeerovim Hugenotima šarmirao jednog Windischgraetza.

Nekoliko djevojaka, u prolazu preko scene sa svojim kavalirima.

JEDAN OD JEUNESSE DORÉE: Mary, ne zaboravite marabu milostive mame.

DJEVOJAČKI GLAS: Bijele glacé-rukavice su na balustradi pod lampionom.

Dva reprezentativna gospodina, u prolazu, u pratnji Ignjata Glembaja, opraštajući se od kućedomaćina.

PRVI GOSPODIN: A ja vas molim, preuzvišeni, izvolite se potruditi da vas informiraju da conte Galieni Magdalenich može disponirati kod Browning Brothers potpuno slobodno, pod vlastitim potpisom.

Ignjat Glembay kao da sumnja u to, nijemim gestom.

PRVI GOSPODIN *autoritativno:* Ne, ne, ne, to je tako kako ja kažem. Uostalom, imat ćemo prilike sutra da razgovaramo, addio, servus,

auf Wiedersehen, moj najdublji poklon, barunice. Servus, Leo.

JEDNA STARICA KONTESA: Non vi pare che è un caldo insopportabile in questo salotto?[7]

DJEVOJČICA *u pratnji stare kontese:* Padaju augustovske zvijezde, bakice, vani je zelena šampanjska noć! Brunhilda se ne će prehladiti.

Dvije dame, Agramerke.

PRVA DAMA: Kommen sie, Liebste, auf Wiedersehen beim Mittagessen.[8]

DRUGA DAMA: Was wird die Mutti dazu sagen?[9]

PRVA DAMA: Ah, was, die Mutti ist in Sie verliebt.[10]

Jedan stariji građanski par u pratnji jednog generala.

GENERAL: Das war ein trauriger Schwanengesang der Mischpoche...[11]

STARIJI GOSPODIN *generalu:* To je, kak je onaj puran rekel starom barunu Gagernu: Gut Morgen, Herr Gagern, gestern war ich fett, heute bin ich magern.[12] Sve je to panoptikum, dragi moj! Tu više nema krvi. In extremis.[13] Gospodine doktore, časna sestro *(spram doktora Silberbrandta),* hvaljen Isus, magnifice.

GLASOVI ZABRINUTIH MAMICA: Izabela, Dagmar.

DJEVOJAČKI GLASOVI: Idemo, idemo, evo nas.

JEDAN OD LEGIJE BANSKIH DOKTORA *subalterno lice u pratnji svoje supruge pristupa Leoneu i Angeliki:* Oprosti, gospodine doktore, što ti dosađujem, ali molim te, mojoj supruzi i meni bit će neizreciva čast budemo li mogli da te pozdravimo u svome skromnom domu! Treba da znate, časna sestro barunice, Leo je velika simpatija moje žene. Ja joj godinama deklamiram kako je Leo bio ponos naše generacije. On je napamet znao čitavog Shelleya. On je nada našeg modernog slikarstva. Prix de Paris, molit ću lijepo, laku noć i doviđenja, nemoj da ne dođeš, doviđenja, bit će nam čast.

JEDAN MLADI ULANSKI OFICIR *oprašta se od Leonea:* Servus, Leo, nadam se da ću još imati prilike da te vidim! Kako dugo ostaješ u

našoj maloj garnizoni?

LEONE *naglašeno odozgo:* Pa nekoliko dana.

ULANSKI OFICIR: Pa to je sjajno! Ti izgledaš kao svoj vlastiti autoportret. Mi smo stari drugovi iz eskadrona, barunice. Leo je služio kod Fünfera,[14] kao Einjährigfreiwilliger.[15] Sjećaš li se starog obrsta Bagolyja? "Lachen sie kurz und bündig."[16] Ha, ha, servus, ljubim ruke, barunice, doviđenja.

GLASOVI: Feldmarschalleutnant von Fressack nema kočije. Za fijakere zna Puba. Pitajte Pubu gdje su fijakeri! Fijakeri su kod fontane pred apotekom. Hvala, nezaboravno reče! Bilo je prekrasno.

JEDAN GLAS *spram staroga Glembaja:* Prvi bal, i to još pod vašim krovom, dragi moj Glembay, to je ostvarenje ideala pour une jeune fille en fleurs,[17] molim vas, šta se može više.

JEDAN OD GOSPODE BANSKIH SAVJETNIKA *spram starog Glembaja:* Moj poklon i rukoljub barunici Castelli. Ne ću da je smetam! Već sam molio Oberleutnanta von Ballocsanszkog da me ispriča.

JEDNA STARIJA DAMA: Parler beaucoup pour ne rien dire,[18] to je njegovo pravilo. Govorio je mnogo, a nije rekao ništa...

Bilješke

[1] ***grüss dich Gott!*** (njem.) - Bog te poživio!

[2] ***secret de Polichinelle:*** (franc.) - javna tajna:

[3] ***erdeg-baba*** (mađ.) - vražja baba (madž. ördög-bába)

[4] ***Honor, laus et triumphus perpetuus, illustrissime domine!*** (lat.) - Čast, hvala i vječan trijumf, presvijetli!

[5] ***das war immer ein grosser Steiger!*** (njem.) - bio je uvijek velik ženskar!

[6] ***einem "on dit" zu Folge, das Liebespärchen hat man in flagranti...*** (njem.-franc.) - kao što se govori, ljubavni su par ulovili na djelu...

[7] ***Non vi pare che è un caldo insopportabile in questo salotto?*** (tal.) - Ne čini li vam se da je u ovom salonu nepodnošljivo vruće?

[8] ***Kommen sie, Liebste, auf Wiedersehen beim Mittagessen.*** (njem.) - Dođite, srce moje, doviđenja na ručku.

[9] ***Was wird die Mutti dazu sagen?*** (njem.) - Što će mamica na to reći?

[10] ***Ah, was, die Mutti ist in Sie verliebt.*** (njem.) - Pa što onda, mamica je u vas zaljubljena.

[11] ***Das war ein trauriger Schwanengesang der Mischpoche...*** (njem.) - Bio je to tužan labuđi pjev čitave družbe...

[12] ***Gut Morgen, Herr Gagern, gestern war ich fett, heute bin ich magern.*** (njem.) - Dobro jutro, gospodine Gagern, od masnog purana postao sam mršavko (igra riječi: magern umjesto mager = mršav).

[13] ***In extremis*** (lat.) - Na samrti

[14] ***Fünfera*** (njem.) - Pete (ulanske regimente)

[15] ***Einjährigfreiwilliger*** (njem.) - jednogodišnji dobrovoljac (- đak redov).

[16] ***"Lachen sie kurz und bündig."*** (njem.) - "Smijte se kratko i jasno."

[17] ***pour une jeune fille en fleurs*** (franc.) - za djevojku u prvome cvatu

[18] ***Parler beaucoup pour ne rien dire*** (franc.) - Govoriti mnogo da se ne kaže ništa

Rječnik

A. G. - kratica za njem. Aktiengesellschaft, dioničko društvo
ajnfah (njem. *einfach*) **–** jednostavno
ajnštelung (njem. *Einstellung*) - stav, gledište
ajznbaner (njem. *Eisenbahner*) - željezničar
alkoven (ar.) - prostor sa svodom; udubina za krevet
also (njem.) - dakle
altfaterštul (njem. *Altvaterstuhl*) - staromodni, vrlo komodni naslonjač ("za djeda")
amice (lat.) - prijatelju
ampir (franc.) - stil u umjetnosti početkom 19. stoljeća, u doba Napoleona (oponašao stil Rimskog carstva; karakterizira ga kićenost i raskošnost)
apartan (franc.) - osebujan, čudan, neobičan; jedinstven, izuzetan
apodiktički (grč.) - neosporivo, nepobitno, nužno, neophodno
argumentum ad hominem (lat.) - dokazivanje pomoću osobnih, a ne stvarnih argumenata

bagaža (franc.) - ološ, bagra
bakfiš (njem.) - dosl. pržena riba; prenes. šiparica, mlada neiskusna djevojka
bidermajer (njem.) - naziv za (malo)građanski stil iz 19. stoljeća, osobito u izradi namještaja, kojega karakteriziraju jednostavnost i udobnost
bistenhalter (njem.) - steznik
blindrama (njem.) - "slijepi okvir", okvir bez ornamenata ili bez platna
boa constrictor (lat.) - udav
browning (engl.) - naziv za vrstu pištolja i drugog oružja (prema J. M. Browningu, engleskom konstruktoru oružja)

Daumier, Honoré (1808-1879) - francuski slikar i karikaturist; slikao svakodnevne motive s izraženom notom društvenog prosvjeta

de facto (lat.) - ustvari, zaista
dijurnist (lat.) - dnevničar (vrsta nižeg činovnika)
domine (lat.) - gospodine
dragonski (franc.) - pridjev prema ***dragon*** ili ***dragun***, prvotno vojnik u konjici koja je sjahivala prije boja; draguni ili dragoni su se kasnije od ostale konjice razlikovali jedino po uniformi
durancija (lat.) - vrsta breskve

eigentlich (njem.) - ustvari, zapravo
einseitig (njem.) - jednostran, djelomičan, pristran, površan, nepotpun
ekrazirati (franc.) - razbiti, razoriti, dići u zrak (uz pomoć ekrazita, vrste eksploziva)
eksjezuit - bivši jezuit (isusovac)
empiriokriticizam (grč.) - subjektivistički filozofski pravac s kraja 19. stoljeća (osnivač E. Mach); poriče objektivno postojanje materije i razmatra stvari kao komplekse osjeta
epidemišpital (njem.) - kužna bolnica
et finissons (franc.) - i završimo
ex privata (lat. *ex privata diligentia*) - iz vlastite marljivosti

faksn, faksna (njem. *Faxe*) - kreveljenje, lakrdijašenje, cerenje
Feldmarschalleutnant (njem.) - jedan od najviših činova u austrougarskoj vojsci, podvojvoda
Fijuma - Rijeka (grad)
filistar - malograđanin, uskogrudan čovjek
fizik (grč.) - liječnik
fligl (njem.) - krilo (zgrade)
florentiner (tal.) - fjorentinac, firentinski šešir, široki slamnati šešir
foringe (od njem ***Führung*** - vođenje) - kočija, fijaker; ***foringaš*** - kočijaš, kirijaš
fraklić - mjerica, bočica
freh (njem.) - drzak, bezobrazan
fremdencimer (njem.) - gostinjska soba

Gedankengang (njem.) - tijek misli

Geheimrat (njem.) - tajni savjetnik (visoka činovnička titula)
grandi (španj.-tal.) - visoki plemići, pripadnici najvišeg plemstva

hausrok (njem.) - kućni kaput
hofrat (njem.) - dvorski savjetnik, visoki činovnički položaj u Austro-Ugarskoj
Holbein, Hans Mlađi (oko 1497-1543) - njemački renesansni slikar, majstor portreta

imitatio naturae (lat.) - oponašanje prirode
imponderabilije (lat.) - sitnice, nevažne stvari
infaman (lat.) - podao, gadan
infanterijski (franc.) - pješadijski
infernalan (lat.) - paklenski, užasan
in flagranti (lat.) - na djelu
informator (lat.) - kućni učitelj
interurban (lat.) - međugradski, međumjesni (telefonski razgovor)
irréparable (franc.) - nepopravljivo
ius (lat.) - pravo

jermenski - armenski
jeunesse dorée (franc.) - zlatna mladež
jopec (kajk.) - majmun; prenes: mamurluk, pijanstvo
jour fixe (franc.) - žur-fiks, stalan dan u tjednu namijenjen za primanje gostiju, dan primanja
judikatura (lat.) - pravosuđe, sudovanje, sudska praksa
juridički (lat.) - pravno, pravnički
jurisprudencija (lat.) - pravna znanost
jurist (lat.) - pravnik
juristeraj (njem.) - pravna znanost

kamerdiner (njem.) - sobar, komornik
karmine (lat.) - gozba u počast pokojnika, daća
Kirman-perzer - bogatim ornamentima ukrašeni perzijski tepih (naziv po gradu Kirmanu ili Kermanu u jugoistočnom Iranu)
klak (franc.) - sklopljivi visoki šešir (cilindar)

koprofag (grč.) - govnožder
Korasan (*Khorasan*) - povijesna regija koja je obuhvaćala dijelove današnjeg Irana, Turkmenistana i Afganistana; po njoj su dobili ime čuveni tepisi koji se tamo proizvode
kozer (franc.) - čovjek koji ugodno pripovijeda, koji umije dobro zabaviti druge, ćaskalo, zabavljač
krajcar (njem. *Kreutzer*) - sitan novac u Austro-Ugarskoj
krajcerblat (njem.) - novine koje se prodaju za jedan krajcar (v.), jeftine senzacionalističke novine
kraval (njem.) - vika, buka, uzbuna, svađa, skandal, metež
kreton (franc.) - vrsta jake tkanine za zavjese, namještaj i sl.
kujonirati (franc.) - izvrgavati mučenju, progoniti na najpodliji način
Künstler (njem.) - umjetnik
kurcšlus (njem.) - kratki spoj
kuzen (franc.) - nećak, bratić, rođak
kuzina (franc.) - nećakinja, sestrična, rođakinja
kvargl - vrsta pikantnog sira
kverulant (lat.) - pravdaš, osoba koja se rado tuži; svadljivac, gunđalo; ***kverulantstvo*** - zanovijetanje, stalno traženje pravde
k. z. - kratica za Kazneni zakonik

lächerlich (njem.) - smiješno
ladanjski - seoski
lak-firtelšue (njem.) - lakirana "četvrtcipela", vrsta plitke, obično ženske cipele
lister (njem.) - vrsta sjajne, lagane tkanine za muške kaputе
luft (njem.) - zrak; praznina, ništa

mahista - pristaša filozofije E. Macha (v. ***empiriokriticizam***)
makao - vrsta kartaške igre
Makart, Makartstil, makartovski - u stilu Hansa Makarta (1840-1884), austrijskog slikara velikih dekorativnih kompozicija; po njemu se *Makart-stilom* nazivaju interijeri pretrpani pokućstvom, sagovima i sl.
Marsilja - Marseille (grad u Francuskoj)
merci (franc.) - hvala

metresa (franc.) - ljubavnica, konkubina
minderwertig (njem.) - manje vrijedan
molestirati (lat.) - dosađivati, smetati
Mondscheinsonata (njem.) - Mjesečeva sonata (Beethoven)
moral insanity (engl.) - moralno ludilo, vrsta ludila s antisocijalnim nagonima; pomanjkanje etičkog rasuđivanja i osjećaja
Munch, Eduard (1863-1944) - norveški ekspresionistički slikar

Nad Lipom - ulica u zapadnom dijelu Zagreba
nota bene (lat.) - pamti dobro

Oberleutnant (njem.-franc.) - natporučnik
onkl (njem.) - stric, ujak

panoptikum (grč.) - muzej voštanih figura; prenes: smjesa šarolikih predmeta
paoma – palma
papier-mâché (franc.) - papirna masa pomiješana s ljepilom, kredom, gipsom i sl, od koje se izrađuju različiti predmeti; ljepenka
parta (njem.) - osmrtnica, objava nečije smrti
parveni (franc.) - skorojević, novobogataš
pertraktiran (lat.) - raspravljen
perzer - perzijski tepih
petroler - pristaša Pariške komune (1871) koji su petrolejem polijevali javne zgrade i palili ih; revolucionar-palikuća
pled (engl. *plaid*) - kockasti vuneni ogrtač; debeli vuneni šal
pleinair (franc.) - puno svjetlo; slika rađena u prirodi, na punom svjetlu, pod vedrim nebom (ne u ateljeu)
plješiv - ćelav
primaš (lat.) - prvi violinist u ciganskoj glazbi
Pressburg – staro njemačko ime grada Bratislave (Požuna)
pulman (engl.) - vrsta željezničkih kola

qui pro quo (lat.) - "koji za koga", nesporazum, zamjena osoba

raison d'être (franc.) - razlog postojanja, smisao života

respective (lat.) - odnosno, dotično, što se odnosi na svakog posebno
reverenda (lat.) - svećenička haljina, mantija
rotšildovski - prema obitelji Rotschild, neizmjerno bogatim i utjecajnim bankarima

salonrok (njem.) - salonski kaput, svečani crni kaput do koljena
second-empire (franc.) - Drugo carstvo; umjetnički i obrtnički stil iz vremena vladavine francuskog cara Napolena III (vladao 1852-1870)
Seidenbonbon (njem.) - svileni (blistavo pocakljeni) bombon
senzal (tal.) - mešetar, broker, burzovni posrednik
servus (lat.) - sluga, vaš sam sluga (pozdrav)
skicenbuh (njem.) - crtanka (za skiciranje)
so (njem.) - tako
status praesens (lat.) - sadašnje stanje
Stundenhotel (njem.) - hotel u kojem se sobe iznajmljuju na sat (za ljubavnike)
subalteran (lat.) - podređen
sutana (tal.) - odjeća katoličkog svećenika koja se nosi izvan bogoslužja, reverenda, mantija

šaukelštul (njem.) - stolica za ljuljanje
šlaganfal (njem.) - kap, udarac kapi
špajscimer (njem.) - blagovaonica
šrajbtiš (njem.) - pisaći stol
štikeraj (njem.) - vez, vezivo
švarckinstler (njem.) - osoba koja se bavi crnom magijom, čarobnjak; šarlatan, opsjenar
švefel (njem.) - buncanje

Tante (njem.) - tetka
Tebris - Tabriz, grad u sjeverozapadnom Iranu, čuven po proizvodnji tepiha
traverza (tal.) - greda
trumeau (franc.) - trimo, zid između dva prozora; visoko ogledalo postavljeno između dva prozora

überspannt (njem.) - prenapet, pretjeran
ulan (polj.-tur.) - konjanik naoružan kopljem, kopljanik
ulanski - v. ***ulan***
um Gottes Willen (njem.) - za volju božju, zaboga
ungemütlich (njem.) - neugodan

vafenrok (njem.) - kratak časnički kaput
vaštiš (njem.) – umivaonik
veltanšaung (njem.) - svjetonazor, pogled na svijet
veronal (prema tal. gradu Veroni) - kemisjki spoj, sredstvo za uspavljivanje, u većim dozama smrtonosan
vicig (njem.) - duhovit, šaljiv
violencija (lat.) - žestina, silina
vis maior (lat.) - viša sila
von oben (njem.) - s visoka, odozgo, prezirno

wenigstens (njem.) - barem

Bilješka o autoru

Miroslav Krleža

(Zagreb, 7. srpnja 1893. – Zagreb, 29. prosinca 1981.)

Miroslav Krleža, književnik i enciklopedist, po mnogima je najveći hrvatski pisac 20. stoljeća.

Rođen je u obitelji nižeg socijalnog statusa, a o svome će djetinjstvu kasnije pisati u autobiografskoj prozi *Djetinjstvo u Agramu*. Pučku školu i nižu klasičnu gimnaziju završio je u Zagrebu. Od 1908. godine u Pečuhu polazi kadetsku školu, a od 1911. stipendist je vojnog učilišta Ludoviceum u Budimpešti. Godine 1913. napušta Ludoviceum i preko Pariza i Soluna bježi u Srbiju, želeći se kao dragovoljac pridružiti srpskoj vojsci u Balkanskim ratovima. Međutim, srpske ga vlasti sumnjiče da je špijun i protjeruju, pa se vraća u Zemun, gdje je uhićen kao dezerter, te nakon istrage otpušten iz vojske. Potom dolazi u Zagreb, gdje će ostati do 1915. godine kada je mobiliziran. Zbog bolesti oslobođen je vojne službe te se 1916. godine vraća u Zagreb. Inspiriran ruskom revolucijom, revolucionarnim zbivanjima u Mađarskoj i Njemačkoj, postaje sve aktivniji član komunističkog pokreta. Prihvaća i ideje jugoslavenstva, zbog čega u tom razdoblju piše srpskom ekavicom, kao i brojni drugi hrvatski pisci (Šimić, Ujević, Cesarec, Andrić...). Godine 1919. godine zajedno s Augustom Cesarcem pokrenuo je

avangardistički komunistički polumjesečnik *Plamen*. Iste godine ženi se glumicom Belom Kangrga. U to vrijeme piše sedam ekspresionističkih dramskih djela i nudi ih zagrebačkom HNK, no intendant Josip Bach ih sve odbija. Godine 1920. za izvođenje mu je prihvaćena drama *Galicija*, koju na scenu postavlja Gavella, ali je izvedba zabranjena sat vremena prije premijere 30. prosinca 1920. godine, nakon proglašenja Obznane (zabrane komunističkog djelovanja). Prva izvedena drama mu je *Golgota* 1922. godine, s kojom je započeo trajnu suradnju s Brankom Gavellom kao redateljem i Ljubom Babićem kao scenografom. 1923. godine pokreće *Književnu republiku*, dok je godine 1934. pokrenuo beogradski časopis *Danas* kojim izaziva nove reakcije i sukobe, poznate pod imenom *sukob na književnoj ljevici*. Tridesetih godina postaje sve više skeptičan prema komunističkom pokretu, razočaran staljinističkim totalitarizmom i progonima neistomišljenika, a u umjetnosti nametanjem strogih kanona tzv. socrealizma. U to vrijeme stvara svoja najvažnija književna djela (glembajevski ciklus, roman *Povratak Filipa Latinovicza*, *Balade Petrice Kerempuha*) i postaje središnjom osobom jugoslavenske književne scene. Za vrijeme drugog svjetskog rata pod pritiskom je ustaškog režima, ali se zbog prijašnjih sukoba ne priključuje partizanskom pokretu. Poznata je njegova izreka da mu je svejedno hoće li ga ubiti Dido (Eugen Dido Kvaternik, Pavelićeva "desna ruka") ili Đido (Milovan Đilas, partizanski i komunistički vođa, kasnji disident). Pokazalo se, međutim, da mu u NDH ne prijeti opasnost: ustaške vlasti, koje ga cijene kao vodećeg hrvatskog predratnog intelektualca, mu nude suradnju i razne funkcije (intendant HNK, mjesto profesora hrvatske književnosti na Sveučilištu u Zagrebu...), no on to odbija, te se u nekoliko navrata u strahu za svoj život sklanja u sanatorij. Nakon 1945. godine od optužbi ga spašava predratno prijateljstvo s Titom. Osobito nakon raskida sa Staljinom sve više sudjeluje u javnom životu: kao urednik *Republike* (1945), utemeljitelj i ravnatelj Leksikografskog zavoda (1950), pokretač časopisa *Forum* (1962) i dr. U tom razdoblju Krleža je "zarobljenik vlastitih ideala" (V. Bogišić), a u izravni sukob s komunističkim režimom ne ulazi ni nakon što je podržao *Deklaraciju o položaju i nazivu hrvatskog književnog jezika* (1967), iako od tada polako prestaje biti jedan od sudionika javnog

političkog života. Bio je suradnik *Savremenika, Obzora, Borbe, Jutarnjeg lista*, *Hrvatskoga kola, Književnoga juga* i drugih časopisa.

Krleža se u književnosti javlja dramom *Legenda*, koju je 1914. godine objavio u *Književnim novostima*.

U cjelini Krležin golem i raznovrstan opus najčešće se ustustavljuje u odnosu na nekoliko tematskih ciklusa. *Domobranski ciklus* obuhvaća zbirku novela *Hrvatski bog Mars* (1922), dramu *Galicija* (1922), kao i pjesme koje kasnije udružuje sintagmom *Moja ratna lirika*, dok bi *glembajevski ciklus* bio bi određen prozom *Glembajevi* (1932) i dramama *Gospoda Glembajevi, Leda* i *U agoniji*, a *jakobinski ciklus* novelama *Mlada misa Alojza Tičeka, Hodorlahomor veliki, Smrt Florijana Kranjčeca.*

Roman *Povratak Filipa Latinovicza* (1932) svojom formom i sadržajem zaokupljenim umjetnikom i njegovim doživljajem svijeta povezuje hrvatsku književnost sa suvremenim europskim strujanjima (Musil, Proust, Rilke i dr.). Krleža je i autor romana *Banket u Blitvi* (1962), *Na rubu pameti* (1938), *Zastave* (1967).

Krležin lirski opus, raznolik formom i sadržajem, sadrži nekoliko stotina pjesama okupljenih u jedanaest zbirki (*Pan,* 1917; *Tri simfonije,* 1917, *Pjesme I* i *II*, 1918; *Pjesme III,* 1919, *Lirika,* 1919; *Knjiga pjesama,* 1931, *Knjiga lirike,* 1932; *Simfonije,* 1933; *Balade Petrice Kerempuha,* 1936; *Pjesme u tmini,* 1937). U Krležinom lirskom opusu ističu se *Balade Petrice Kerempuha* (1936), djelo u kojem je kajkavskim dijalektom oživio fragmente nestalih života. Autor je autobiografske proze *Djetinjstvo u Agramu* (1952), *Davni dani* (1956), *Dnevnik* (1977), te putopisnim žanrom uokvirenih feljtona *Izlet u Rusiju* (1926).

Impressum

Nakladnik:

Bulaja naklada d.o.o.
Radnički dol 8
10000 Zagreb

tel. (besplatni): 0800/285252
(0800/BULAJA)

info@bulaja.com
www.bulaja.com

Urednik: Zvonimir Bulaja

Dizajn i prijelom: Bulaja naklada d.o.o.

Tehnička realizacija: Bulaja naklada d.o.o.

Oblikovanje naslovnice: Zvonimir Koščak

Za nakladnika: Zvonimir Bulaja

Pri pripremi ove elektroničke knjige uložen je maksimalni mogući trud i pažnja, te su svi uključeni materijali pažljivo kontrolirani, korigirani i testirani. Međutim, Bulaja naklada d.o.o. i autori ne mogu biti odgovorni za bilo kakve štete, izravne i neizravne, prouzročene upotrebom ove elektroničke knjige, odnosno pogreškama u tekstovima (nekompletni, netočni ili oštećeni podaci, greške pri unosu i slično).

Sva autorska prava su pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, kopirati niti na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova dopuštenja.

ISBN: 978-953-328-279-4

© Miroslav Krleža

Zagreb, studeni 2013.